Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond: Euroopa investeeringud maapiirkondadesse

www.emu.ee

Eesti Maaülikool

Estonian University of Life Sciences

ÜHISE PÕLLUMAJANDUSPOLIITIKA STRATEEGIAKAVA 2023–2027 EELHINDAMINE

LÕPPARUANNE

30. detsember 2021

Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027 eelhinnati Maaeluministeeriumi tellimusel ja seda rahastatakse Eesti maaelu arengukava 2014–2020 tehnilise abi vahenditest. Eelhindajaks oli Eesti Maaülikooli hindamis- ja valdkondlike ekspertide töörühm.

Eelhindamise meeskond:

Kersti Aro – projektijuht, põllumajandusteaduse ekspert, maapiirkonna arengu ja regionaalarengu ekspert
Ants-Hannes Viira – sisuline juht, põllumajandustootmise ekspert
Evelin Loit – põllumajandustootmise ekspert
Ragnar Leming – põllumajandustootmise ekspert
Katriin Visnapuu – põllumajandusteaduse ekspert
Liina Talgre – põllumajanduskeskkonna ekspert
Allan Kaasik – põllumajanduskeskkonna ekspert
Jelena Ariva – põllumajanduskeskkonna ekspert
Jüri Lillemets – maapiirkonna arengu ja regionaalarengu ekspert
Terje Elias – toiduohutuse ekspert

Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut
Reg nr 74001086
Kreutzwaldi 1, Tartu 51006
Tel: +372 731 3014
E-post: mst@emu.ee
http://www.ms.emu.ee

Kokkuvõte

Maaeluministeeriumi juhtimisel koostatakse Euroopa Liidu (edaspidi EL) ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava aastateks 2023–2027 (edaspidi ÜPP strateegiakava). Kava koondab senised esimese samba (otsetoetused ja varasemad programmiti rakendatud turukorraldusmeetmed Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist, edaspidi EAGF) ja teise samba tegevused (nagu maaelu arengu investeeringu- ja arengutoetused Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist, edaspidi EAFRD).

Koostatava ÜPP strateegiakava aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus[1], kus on püstitatud kolm üldeesmärki ja nende saavutamiseks üheksa erieesmärki.

Erieesmärk 1: toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus.
Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule.
Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas.
Erieesmärk 4: panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse.
Erieesmärk 5: edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk.
Erieesmärk 6: panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke.
Erieesmärk 7: olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades.
Erieesmärk 8: edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust.
Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist).

Neile erieesmärkidele lisandub horisontaalse eesmärgina põllumajanduse ja maapiirkondade elu kaasajastamine, edendades ja jagades teadmisi, toetades innovatsiooni ja digiüleminekut ning ergutades nende kasutuselevõttu. Erieesmärgid saavutab liikmesriik enda valitud sekkumiste kaudu.

Tulenevalt ÜPP strateegiakava määruse artiklist 139 on eelhindamine ÜPP strateegiakava koostamise kohustuslik osa. Eelhindamise eesmärk on parandada ÜPP strateegiakava väljatöötamise ja rakendamise kvaliteeti, toimivust ning tõhusust sõltumatu hindaja antavate objektiivsete hinnangute ja soovituste põhjal ning seejuures optimeerides eelarveraha jaotamist. ÜPP strateegiakavale anti hinnang etteantud kümne hindamisküsimuse kaudu.

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, 2. detsember 2021, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2021.435.01.0001.01.EST&toc=OJ%3AL%3A2021%3A435%3ATOC

ÜPP strateegiakava eelhindamise alusmaterjalideks olid „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027“ (tööversioon seisuga 12.11.2021), ÜPP strateegiakava peatüki 2.3 tulemusindikaatoritele seatud eesmärkide arvestuste alused (tööversioon seisuga 15.11.2021) ja „II lisa – ÜPP strateegiakavaga hõlmatud piirkonna hetkeolukorra SWOT-analüüs“ (tööversioon seisuga 12.11.2021). Lisasisendina kasutati eelhindaja korraldatud kahe veebiküsitluse, seitsme fookusgrupi-arutelu ja ühe seminari tulemusi.

Järgnevalt on esitatud eelhindamise tulemuste kokkuvõte hindamisküsimuste kaupa.

1. Millisel määral panustab ÜPP strateegiakava ÜPP erieesmärkide saavutamisse, võttes arvesse riiklikke ja piirkondlikke vajadusi ning arengupotentsiaali ja kogemusi, mis on saadud ÜPP rakendamisel eelmistel programmiperioodidel?

Hindamistulemustest järeldub, et erieesmärkide lõikes erinevad hetkeolukorra SWOT-analüüs, SWOT-tabel, SWOT-analüüsi kokkuvõte, vajaduste esitluse viis ja detailsusaste mõnevõrra ega ole kohati omavahel sidusad. Kõige paremini on seostatud ja võtavad arvesse erieesmärgi vajadusi erieesmärkide 5 ja 9 SWOT-analüüs. Ülejäänud erieesmärkide SWOT-analüüs, vajaduste ja erieesmärgi sidusus vajavad edasiarendamist.

Erieesmärkide 2–8 puhul on ÜPP arengudokumentide koostamisel arvestatud eelmiste programmiperioodide asjakohaste meetmete rakendamiskogemusi ja neile viidatud. Ülejäänud erieesmärkide SWOT-analüüse lugedes võib järeldada, et ÜPP strateegiakava koostamise käigus on eelmistel perioodidel omandatud kogemusega arvestatud, kuid selged viited sellele puuduvad.

Horisontaalse eesmärgi ning erieesmärkide 2, 4 ja 5 alla planeeritud sekkumised peavad silmas riiklikke vajadusi ja arengupotentsiaali ning vastavatele riiklikele arengudokumentidele on ka viidatud. Ülejäänud erieesmärkide SWOT-analüüsis ja vajaduste kirjelduses selliseid seoseid selgelt välja ei ole toodud (st puuduvad viited teistele arengudokumentidele) ning võib üksnes aimata, et seos kõikide asjakohaste arengudokumentidega on olemas.

Üldistatult võib öelda, et suurem osa erieesmärkide raames kavandatud sekkumistest panustab erieesmärkide saavutamisse, kuid kõige paremini aitavad sellele kaasa sekkumised, mis on planeeritud horisontaalse eesmärgi ja erieesmärkide 1, 3 ja 8 alla. Kõikidel sekkumistel on positiivne mõju valdavalt regionaalarengule, looduskeskkonnale, kliimale ja majandusele.

2. Millisel määral on ÜPP strateegiakava seesmiselt sidus?

Horisontaalse eesmärgi ning erieesmärkide 4–7 ja 9 SWOT-tabel, SWOT-analüüs ja vajadused on sekkumistes kajastatud. Ülejäänud erieesmärkide puhul vajab dokument edasiarendamist. Horisontaalse eesmärgi ja peaaegu kõikide erieesmärkide raames kavandatud sekkumised on tasakaalus ja täiendavad üksteist erieesmärkide saavutamisel. Erandiks on erieesmärk 7, kuna erieesmärgi nimetus viitab ettevõtluse arendamisele maapiirkonnas kõige laiemas tähenduses, sekkumised aga toetavad vaid noori põllumajandustootjaid. Ühegi erieesmärgi raames kavandatud sekkumiste vahel ei tuvastatud selliseid vastuolusid, mis vähendaksid erieesmärkide saavutamist. ÜPP strateegiakava on võrreldes

programmiperioodiga 2014–2020 keskkonna ja kliima teemades varasemast ambitsioonikam, kui arvestada erieesmärkide 4, 5 ja 6 raames kavandatud sekkumisi.

3. Millisel määral on ÜPP strateegiakava sidus muude asjakohaste meetmetega?

Kõikide erieesmärkide puhul tuvastati kooskõla oluliste poliitiliste eesmärkidega ning asjakohaste riiklike ja ELi strateegiatega. Seos ilmneb kõige paremini horisontaalse eesmärgi ja erieesmärkide 2, 4 ja 5 puhul, kuna nende SWOT-analüüsis on suuremal või vähemal määral viidatud eri arengudokumentidele.

Perioodil 2014–2020 ja varasematel perioodidel omandatud välise kogemusega (asjakohaste riiklike uurimistulemustega, raportitega vms) on arvestatud suuremal või vähemal määral kõikide erieesmärkide SWOT-analüüsis.

Erieesmärkide SWOT-analüüsis on mainitud EL-üleseid ja riiklikke arengudokumente ning paaril juhul mainitud ka muid rahastamisfonde, millest rahastatakse ÜPP strateegiakavas nimetatud sarnaseid tegevusi. ÜPP strateegiakavasse on lisatud alapeatükk 4.5 „Koordinatsioon, demarkatsioon ja täiendavused EAFRD ja teiste maapiirkonda panustavate Liidu vahendite vahel“, kuid alapeatüki sisu lisatakse hiljem. Seega puudub ÜPP strateegiakavas ülevaade samadele sihtgruppidele, piirkondadele vms suunatud ELi fondide omavahelisest piiritlemisest, täiendamisest, sünergiast ja koordinatsioonist.

Erieesmärkide 4, 5 ja 6 puhul on olemas järjepidevus keskkonda ja kliimat puudutavate õigusaktide puhul, sh sisaldab SWOT-analüüs otseseid viiteid keskkonda ja kliimat käsitletavatele õigusaktidele. Peale selle on horisontaalses eesmärgis ning erieesmärkides 2 ja 4–9 olemas järjepidevus kliima ja keskkonna valdkondades ning viidatud on eelkõige seostele riiklike arengudokumentidega. Ülejäänud erieesmärkides ei ole kliima ega keskkonna temaatika piisavalt järjepidev.

Noorte põllumajandustootjatega seonduvad vajadused on selgelt välja toodud erieesmärkides 7, 8 ja horisontaalses eesmärgis ning on kooskõla põllumajanduse ja kalanduse arengukavaga aastani 2030. Ülejäänud erieesmärkide juures ei ole noorte põllumajandustootjate teemat järjepidevalt käsitletud.

Riskijuhtimise teemat on järjepidevalt käsitletud erieesmärgi 1 SWOT-analüüsis ja sekkumistes. Riskijuhtimist käsitletakse järjepidevalt ka horisontaalses eesmärgis, kuid vaid episoodiliselt ülejäänud erieesmärkides. Võimalikke kattuvusi nii ÜPP strateegiakavas kui ka teiste poliitiliste instrumentide vahel ei tuvastatud erieesmärkide 1, 3–7 ja 9 puhul. Ülejäänud erieesmärkide raames planeeritud sekkumiste puhul esineb suuremal või vähemal määral kattuvusi.

4. Millisel määral on eelarvevahendite eraldamine vastavuses ÜPP strateegiakava erieesmärkidega?

Kuna enamikku erieesmärkide sekkumisi on rakendatud ka varasematel programmiperioodidel, võib arvata, et eelarvekava koostades on arvestatud eelmiste perioodide kogemusega ning toetusrahasid kasutatakse ilmselt tõhusalt. Erandiks võivad olla erieesmärkide raames kavandatud sellised sekkumised, mis ei osutunud varasemal programmiperioodil tõhusaks, või need, mida plaanitakse uuel programmiperioodil rakendada esimest korda.

ÜPP strateegiakava rahastamiskavas on välja toodud jaotus otsetoetuste, sektoripõhiste sekkumiste ja maaelu arengu sekkumiste vahel. Samas vaid erieesmärkide 3–7 sekkumistes on eelarve jaotus eri sektoritele ja piirkondadele selge ning põhjendatud.

Erieesmärkide 4–9 sekkumisteks kavandatud eelarve on vastavuses erieesmärgi kindlaksmääratud vajadustega ning erieesmärkide 1, 3, 5–7 ja 9 raames kavandatud sekkumistele eraldatud eelarve on piisav, et saavutada seatud eesmärgid. Ülejäänud erieesmärkide sekkumiste eelarve ei pruugi olla seatud eesmärkide saavutamiseks piisav.

5. Millisel määral panustavad oodatavad väljundid tulemustesse nii, nagu on määratletud seatud sihttasemetes?

Suurema osa erieesmärkide neis sekkumistes, mida rakendati ka eelnenud programmiperioodidel, on väljund- ja tulemusnäitajate puhul arvesse võetud varasemate programmide ja arengukavade õppetunde ning need on kooskõlas vajadustega. Erieesmärgi 3 sekkumiste puhul, mida rakendati ka programmiperioodil 2014–2020, on mõõdikute sihttasemed planeeritud pigem optimistliku stsenaariumi alusel.

ÜPP strateegiakava sekkumistes on esitletud kohustuslikud väljundnäitajad ja ÜPP strateegiakava alapeatüki 6.1 vahe- ja sihttasemete kavas kohustuslikud tulemusnäitajad koos iga-aastaste ja üldiste sihtnäitajatega. Tervikuna on ÜPP strateegiakavas esitatud sisendid, väljundid ja tulemused omavahel loogilises seoses.

Horisontaalsele eesmärgile ja kõikidele erieesmärkidele on määratud üks või rohkem tulemusmõõdikut, millele on seatud realistlikud sihttasemed. ÜPP strateegiakavas esitatud vajadused, eelarve, väljundid ja tulemused on omavahel seoses, kuid seosed on lünklikud või segadust tekitavad. Põhjus on selles, et (1) kohustuslikud mõõdikud ei ole tulemuste tõlgendamiseks ega hinnangute andmiseks piisavad, (2) tulemusmõõdiku saavutamisele võib kaasa aidata mitu sekkumist ja mõõdiku sisu tõlgendamisel ei piisa vaid ÜPP strateegiakava alapeatükis 6.1 esitletud mõõdikute tabelist ning (3) ühe sekkumise tegevused võivad mõjutada mitut tulemusmõõdikut, kuigi eelarve jaotus eri tegevuste vahel ei pruugi alati olla selge. Kuna kohustuslikud mõõdikud on EL-ülesed, ei saa strateegiakavas spetsiifilisi, kohalikke vajadusi arvestavaid mõõdikuid juurde lisada ning probleemi aitab osaliselt lahendada hindamiskava täiendav seire.

6. Millisel määral on tulemusraamistikus seatud sihtväärtused sobilikud?

Horisontaalse eesmärgi ning erieesmärkide 1, 2 ja 4–9 iga-aastaste sihtväärtuste põhjendamisel on suuresti tuginetud eelmise programmiperioodi kogemustele ja need on kooskõlas vajadustega. Erieesmärgi 3 sekkumisi on rakendatud ka eelnenud programmiperioodil, kuid iga-aastaste sihtväärtuste seadmisel ei ole sugugi kõigi sekkumiste puhul piisavalt arvestatud kogemustega ega väliste ja sisemiste teguritega.

7. Kas ÜPP strateegiakava juhtimiseks vajalik personal ja haldussuutlikkus on piisav?

ÜPP strateegiakava korraldusasutusel, makseasutusel, riiklikul maaeluvõrgustikul ning eelneva programmiperioodi rahastamisvahendi rakendajal ja maapiirkonna ettevõtjatele toetatud nõuande pakkujal on mitme järjestikuse programmperioodi sekkumiste rakendamise kogemus ja võimekus rakendada ka uuel programmiperioodil ÜPP strateegiakava. Samas esineb üksikuid takistusi või probleemkohti, mille lahendamine või ületamine võib võtta oodatust rohkem aega.

8. Kuivõrd sobilik on ÜPP strateegiakava seireks ja hindamiseks vajalike andmete kogumise menetlus?

Uue programmiperioodi andmete kogumise mudel sarnaneb suurel määral eelneva programmiperioodi mudeliga, kuigi tulemusraamistikus kasutatakse andmeid teistmoodi. Iga-aastane tulemusaruanne on uuel perioodil üldisem. Seega võimaldavad eelnenud programmiperioodide kogemused uuel perioodil seire ja hindamisega hakkama saada suuremate tõrgeteta. Võimekus koguda kohustuslikke (ja ka riiklikke) mõõdikuid ning neid hinnata on ametkonnal kasvanud.

9. Kuivõrd sobilikud on toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmed?

Makseasutusel on välja arendatud e-taotluste keskkond, kus toetuse taotlused on osaliselt eeltäidetud ning toetuse taotleja saab taotluse esitada veebis. Sellega seoses on lühenenud ja ilmselt lüheneb veelgi toetusetaotluste menetlemise aeg ning väheneb toetuse taotlejate halduskoormus. Lisaks on mõningate sekkumiste juures plaanitud rakendada lihtsustatud kulumeetodeid.

10. Millisel määral on EAFRDs rahastamisvahendi kasutamine põhjendatud?

ÜPP strateegiakava sisaldab rahastamisvahendi alapeatükki 4.6. Selles antakse ülevaade rahastamisvahendi eelhindamisest ja märgitakse koos lühikese põhjendusega, miks kasutatakse rahastamisvahendit erieesmärkide 2, 3, 7 ja 8 saavutamiseks, kuid mitte horisontaalse eesmärgi ega ülejäänud erieesmärkide saavutamiseks.

Kavas rakendatakse tagatisi ja laenusid kuue sekkumise puhul. ÜPP strateegiakava iga-aastane rahastamiskava eristab tagastamatuid ja tagastatavaid toetusi, välja on toodud rahastamisvahendi peamised tingimused ja seosed väljund- ning tulemusmõõdikutega, kuid mitte kõikide asjakohaste rahastamisvahendit rakendavate sekkumiste puhul.

Summary

The strategic plan of the European Union (EU) Common Agricultural Policy for 2023–2027 (CSP) is being prepared under the auspices of the Ministry of Rural Affairs. The Strategic Plan combines the activities of the first pillar (direct payments and previous market management measures implemented under different programs of the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and second pillar (rural development investments and development support from the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)) of the current Common Agricultural Policy (CAP).

The CSP is based on a regulation[2] of the European Parliament and the Council, which sets out three general objectives and nine specific objectives to achieve them:

Specific objective 1: Support viable farm income and resilience across the Union to enhance food security.
Specific objective 2: Increase competitiveness and market orientation, with a special focus on research, technology and digital switchover.
Specific objective 3: Improve the farmers' position in the value chain.
Specific objective 4: Contribute to climate change mitigation and adaptation, as well as to sustainable energy.
Specific objective 5: Foster sustainable development and efficient management of such natural resources as water, soil and air.
Specific objective 6: Contribute to the protection of biodiversity, enhance ecosystem services and preserve habitats and landscapes.
Specific objective 7: Attract young farmers by encouraging entrepreneurship and business development in rural areas.
Specific objective 8: Promote employment, growth, social inclusion and rural development, including the bio-economy and sustainable forestry.
Specific objective 9: Improve the response of EU agriculture to societal demands on food and health (including safe, nutritious and sustainable food, reduction of food waste, as well as animal welfare).

In addition to these specific objectives, the horizontal objective is to modernize agriculture and rural life by promoting and sharing knowledge, supporting innovation and digital switchover, and accelerating their deployment. The Member States shall achieve the specific objectives through interventions of their choice.

Pursuant to Article 139 of the Regulation on the CSP, ex-ante evaluation constitutes a mandatory part of the preparation of the CSP. The purpose of ex-ante evaluation is to improve the quality, efficiency and effectiveness of the design and implementation of the CSP on the basis of objective evaluations and

[2] Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council of 2 December 2021 establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the common agricultural policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulations (EU) No 1305/2013 and (EU) No 1307/2013. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj

recommendations by an independent evaluator, while optimizing the allocations of budgetary resources. The CSP was assessed through ten evaluation questions.

The ex-ante evaluation of the CSP proceeds from the „Common Agricultural Policy Strategic Plan 2023–2027“ (working version as of 12.11.2021), Chapter 2.3 of the CSP „The basis for the calculation of targets set on result/performance indicators“ (working version as at 15.11.2021) and „Annex II – SWOT analysis of the area covered by the CSP“ (Working version as of 12.11.2021). The results of two online surveys conducted by the ex-ante evaluator, seven focus group discussions and one workshop were used as additional input.

The following is a summary of the results of the ex-ante evaluation by evaluation questions.

1. To what extent does the CSP contribute to the achievement of the specific objectives of the CAP, taking the national and regional needs, as well as the development potential and experience gained from the implementation of the CAP in previous programming periods into account?

The results of the evaluation show that there are slight differences between the SWOT analysis of the current situation, the SWOT table, the summary of the SWOT analysis, in the way in which the needs are presented and in the level of detail and, in some cases, they are not coherent to each other. The SWOT analyses of Specific Objectives 5 and 9 are highly coherent and meet the needs of the specific objective. The SWOT analyses of the other specific objectives, the coherence between the needs and the specific objective call for further development.

In the case of Specific Objectives 2–8, the experience from implementing the relevant measures during the previous programming periods has been drawn upon and referred to in the preparation of the present CAP development documents. Reading the SWOT analyses of the other specific objectives, it can be concluded that the experience gained in previous periods has been taken into account in the preparation of the CSP, but there are no clear references to this.

The interventions planned under the horizontal objective and the Specific Objectives 2, 4 and 5 cater for national needs and development potential, and reference is made to the corresponding national development documents. The SWOT analysis and the description of needs for the other specific objectives do not clearly identify such links (i.e. there are no references to other development documents) and it can only be assumed that there is a link with all relevant development documents.

In general, most of the interventions planned under the specific objectives contribute to the achievement of the specific objectives, but the interventions planned under the horizontal objective and Specific Objectives 1, 3 and 8 contribute best to this. All interventions have a positive impact predominantly on regional development, the natural environment, the climate and the economy.

2. To what extent is the CSP internally coherent?

The SWOT table, SWOT analysis and needs of the horizontal objective and Specific Objectives 4–7 and 9 have been reflected in the interventions. For the remaining specific objectives, the document requires further elaboration. The interventions planned under the horizontal objective and almost all the specific

objectives are balanced and complement each other in achieving the specific objectives. The exception is Specific Objective 7, as the name of this specific objective refers to the development of entrepreneurship in rural areas in the broadest sense, while the planned interventions support only young farmers. No inconsistencies were identified between any of the interventions planned under the specific objectives that would inhibit the achievement of the specific objectives. Compared to the 2014–2020 programming period, the CSP is more ambitious than the previous one in terms of the interventions planned under Specific Objectives 4, 5 and 6.

3. To what extent is the CSP coherent with other relevant measures?

Consistency with key policy objectives and relevant national and EU strategies was identified for all specific objectives. The link is best obvious in case of the horizontal objective and Specific Objectives 2, 4 and 5, as their SWOT analyses refer to different development documents to varying degrees.

The SWOT analyses of all specific objectives take, to a greater or lesser extent, account of the external experience gained in the period 2014–2020 and earlier (as well as relevant national research results, reports, etc.).

The SWOT analysis of the specific objectives points out EU-wide and national development documents, and in a few cases also mentions other funding opportunities that finance similar activities mentioned in the CSP. Chapter 4.5 „Coordination, demarcation and complementarities between the EAFRD and other EU instruments contributing to rural areas“ has been included in the CSP, but the content of this sub-chapter will be added at a later stage. Thus, the CSP does not provide an overview of the delimitation, complementarity, synergy and coordination of EU funds directed at the same target groups, regions, etc.

In case of Specific Objectives 4, 5 and 6, there is consistency in environmental and climate legislation, including direct references in the SWOT analysis to environmental and climate legislation. In addition, in the horizontal objective and Specific Objectives 2 and 4–9, consistency can be detected in the areas of climate and the environment, with a particular reference to links with national development documents. As to other specific objectives, the handling of climate and environmental issues is not sufficiently systematic.

The needs of young farmers are clearly set out in Specific Objectives 7, 8 and the horizontal objective and are in line with the Estonian Agriculture and Fisheries Strategy 2030. The other specific objectives do not consistently address the issue of young farmers.

The issue of risk management has been consistently tackled with in the SWOT analysis and interventions of the Specific Objective 1. Risk management is also systematically addressed in the horizontal objective, but only sporadically in the remaining specific objectives. In case of both the CSP and between other policy instruments, no possible overlaps were identified in Specific Objectives 1, 3–7 and 9. Overlaps in varied scale were spotted in the interventions planned under the other specific objectives.

4. To what extent is the allocation of budgetary resources in line with the specific objectives of the CAP Strategic Plan?

As most of the interventions under specific objectives have been implemented in previous programming periods, it can be assumed that the experience of previous periods has been built on in drawing up the budget plan and that the grants are likely to be used efficiently. Interventions planned under specific objectives which did not prove effective in the previous programming period or which are planned to be implemented for the first time in the new programming period might become an exception.

The financing plan for the CSP sets out the division between direct payments, sectoral interventions and rural development interventions. However, it is only in the interventions under Specific Objectives 3–7 that the budget allocations between different sectors and regions are clear and justified.

The budget proposed for interventions under Specific Objectives 4–9 is in line with the identified needs of the specific objectives and the budget allocated to interventions planned under Specific Objectives 1, 3, 5–7 and 9 is sufficient to achieve the set targets. The budget for interventions in the remaining specific objectives may not be sufficient to achieve the objectives set.

5. To what extent do the expected outputs contribute to the results as defined in the set benchmarks?

Most of the interventions described under special objectives, implemented also in previous programming periods, have built on the lessons learned from the previous programs and development plans in terms of key output and result indicators and they are in line with the needs. In the case of interventions under Specific Objective 3, which were also implemented in the programming period 2014-2020, the target levels of the indicators have been planned on the basis of an optimistic scenario.

The intervention forms of the CSP present mandatory output indicators and mandatory milestones and target values together with annual and general targets as required in sub-chapter 6.1 of the CPS. As a whole, the inputs, outputs and results presented in the CSP are logically and mutually coherent.

The horizontal objective and each specific objective have been designated one or more result/performance indicators that have been set realistic targets. The needs, budget, outputs and results laid down in the CSP are coherent, but the links are somewhat incomplete or confusing. This is because (1) mandatory indicators are not sufficient to interpret the results and build estimates, (2) several interventions can contribute to the achievement of a result indicator, and the table of indicators presented in sub-chapter 6.1 of the CSP is not enough to interpret the content of the indicator, and (3) the activities of a specific intervention may affect several performance indicators, whereas the distribution of the budget between different activities may not always be clear. As the mandatory indicators are EU-wide and specific indicators that take account of the local needs cannot be added to the Strategic Plan, then additional evaluation plan may partially help to address these issues.

6. To what extent are the targets set in the performance framework appropriate?

The justification for the horizontal objective and the annual targets for Specific Objectives 1, 2 and 4–9 builds largely on the experience of the previous programming period and is in accordance with the needs. Interventions described in Specific Objective 3 have also been implemented in the previous programming

period, but experience, as well as the external and internal factors have not been sufficiently accounted for in setting the annual targets for all interventions.

7. Are the staff and administrative capacity needed to manage the CSP sufficient?

The management authority of the CAP Strategy Plan, the paying agency, the national rural network and the implementer of the financial instrument in the previous programming period, as well as the provider of advisory support to rural businesses have experience in the implementation of interventions during several successive programming periods and the capacity to implement the interventions in the coming CAP programming period. However, there are also some obstacles or problem areas that may take longer than expected to overcome or resolve.

8. How appropriate is the procedure for collecting the data needed to monitor and evaluate the CAP Strategic Plan?

The data collection model for the new programming period is very similar to that of the previous programming period, although the data in the results framework is used differently. The annual performance report is more general in the new period. Thus, the experience of previous programming periods will allow monitoring and evaluation to proceed smoothly in the new period. The authority's capacity to collect mandatory (including national) indicators and evaluate them has increased.

9. How appropriate are the measures planned to reduce the administrative burden for beneficiaries?

The paying agency has developed an e-application environment where grant applications are partially pre-filled and the applicant can submit the application online. In this context, the time taken to process grant applications has shortened and is likely to shorten further, and the administrative burden on grant applicants is being reduced. In addition, in case of some interventions, the introduction of simplified cost methodology is envisaged.

10. To what extent is the use of the EAFRD financial instrument justified?

The CSP includes sub-chapter 4.6 of the financial instrument, which gives an overview of the ex-ante evaluation of the financial instrument and explains, with a brief justification, why the specific financial instrument will be used to achieve Specific Objectives 2, 3, 7 and 8, but not the horizontal objective and the remaining specific objectives.

In case of six interventions, guarantees and loans will be introduced. The annual financing plan for the CSP distinguishes between non-reimbursable and reimbursable grants, sets out the essential terms of the financial instrument and the links with outcome and result indicators, but not for all relevant interventions of this financial instrument.

Tabelite loetelu

Tabel 1. ÜPP strateegiakava koostamise ja eelhindamise ajakava 21
Tabel 2. Primaarandmete kogumine 24
Tabel 3. Koondhinnang SWOT-analüüsis esitatud hetkeolukorrale ja vajadustele erieesmärkide lõikes 28
Tabel 4. Koondhinnang ÜPP strateegiakava sekkumisloogika sisemisele sidususele erieesmärkide lõikes 41
Tabel 5. Koondhinnang ÜPP strateegiakava sekkumisloogika välisele sidususele erieesmärkide lõikes 44
Tabel 6. Koondhinnang sekkumiste mõju kohta ÜPP strateegiakava erieesmärkide saavutamises erieesmärkide lõikes 49
Tabel 7. Koondhinnang rahastamiskavale erieesmärkide lõikes 59
Tabel 8. Koondhinnang mõõdikutele ja nende sihttasemetele erieesmärkide lõikes 68
Tabel 9. Koondhinnang haldussuutlikkusele ja toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmetele 74
Tabel 10. Koondhinnang rahastamisvahendi rakendamisele erieesmärkide lõikes 78

Jooniste loetelu

Joonis 1. ÜPP strateegiakava eesmärgipuu ja sekkumiste arv eesmärkide lõikes 26
Joonis 2. Hinnang ÜPP strateegiakava sekkumiste mõjususele eesmärkide saavutamisel 2021. aasta augustis toimund küsitlustulemuste põhjal 64

Lühendid ja mõisted

AKIS	Põllumajanduslike teadmiste ja innovatsiooni süsteem, *Agricultural Knowledge and Innovation System*
CO_2	Süsihappegaas
C_{org}	Mulla orgaaniline süsinik
EAFRD	Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond, *European Agricultural Fund for Rural Development*
EAGF	Euroopa Põllumajanduse Tagatisfond, *European Agricultural Guarantee Fund*
EK	Euroopa Komisjon
EL	Euroopa Liit
FADN	Põllumajandusliku raamatupidamise andmebaas
FI	Finantsinstrument ehk rahastamisvahend
HK	Hindamisküsimus
HPK	Heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste praktikad
KHG	Kasvuhoonegaasid
KSH	Keskkonnamõju strateegiline hindamine
LEADER	ELi algatusprogramm, mille eesmärk on kohaliku koostöö kaudu edendada elu maapiirkonnas, aidates luua kohalikel partnerlustel põhinevaid maaelu arengustrateegiaid, *Liaison entre actions de développement de l'economie rurale*
MAK 2014–2020	Eesti maaelu arengukava 2014–2020
MAK2030	Metsanduse arengukava aastateks 2021–2030 eelnõu
MeM	Maaeluministeerium
MES	Maaelu Edendamise Sihtasutus
NH_3	Ammoniaak
PMK	Põllumajandusuuringute Keskus
PRIA	Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet
PõKa 2030	Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030
SWOT-analüüs	Tugevuste (S), nõrkuste (W), võimaluste (O) ja ohtude (T) analüüs
ÜPP strateegiakava	Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava aastateks 2023–2027

Sisukord

Kokkuvõte 3

Summary 8

Tabelite loetelu 13

Jooniste loetelu 13

Lühendid ja mõisted 14

1. Sissejuhatus 17

1.1. Eelhindamise eesmärk 19

1.2. Eelhindaja ja korraldusasutuse vahelise koostöö ning eelhindamise etapid ja metoodika 20

1.2.1 Eelhindaja ja korraldusasutuse vahelise koostöö kirjeldus 20

1.2.2. Eelhindamise etapid ja metoodika 23

2. Eelhindamise tulemused 27

2.1. Hinnang SWOT-analüüsile ja vajadustele 27

2.1.1. Hinnang SWOT-analüüsile ja vajadustele, sh eelmiste programmiperioodide õppetundide kajastamisele 27

2.1.2 Soovitused SWOT-analüüsi ja vajaduste kirjelduse täiendamiseks 31

2.2. Hinnang ÜPP strateegiakava sekkumisloogikale 40

2.2.1. Sisemine sidusus 40

2.2.2. Väline sidusus 43

2.2.3. Hinnang sekkumiste mõjule ÜPP strateegiakava erieesmärkide saavutamises 48

2.2.4. Soovitused sekkumisloogika täiendamiseks 53

2.3. Hinnang rahastamiskavale 58

2.3.1. Soovitused rahastamiskava täiendamiseks 65

2.4. Hinnang mõõdikutele ja nende sihttasemetele 67

2.4.1. Soovitused mõõdikute ja nende sihttasemete täiendamiseks 72

2.5. Hinnang haldussuutlikkusele ja toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmetele 73

2.5.1. Soovitused haldussuutlikkuse ja toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmete täiendamiseks 76

2.6. Hinnang rahastamisvahendi rakendamisele 77

2.6.1. Soovitused rahastamisvahendi rakenduse täiendamiseks 80

Kasutatud andmeallikate loetelu 81

Lisa 84

Lisa 1. Fookusgruppide aruteludel ja seminaril osalenute nimekiri 84

Lisa 2. Sidusrühmade fookusgrupi-arutelu kava 87

Lisa 3. Põllumajandustootjatele suunatud veebküsitluse ankeet 88

Lisa 4. ÜPP strateegiakava juhtkomisjoni liikmetele, sekkumislehtede väljatöötamisega tegelevatele ametnikele ning eelhindamise meeskonna liikmetele suunatud veebiküsitluse ankeet 99
Lisa 5. Ametkonnale suunatud fookusgrupi-arutelu kava 102

1. Sissejuhatus

Maaeluministeeriumi (edaspidi MeM) juhtimisel koostatakse Euroopa Liidu (edaspidi EL) ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava aastateks 2023–2027 (edaspidi ÜPP strateegiakava). ÜPP strateegiakava koondab senised esimese samba (otsetoetused ja varasemad programmiti rakendatud turukorraldusmeetmed, nagu mesindusprogramm Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist, edaspidi EAGF) ja teise samba tegevused (nagu maaelu arengu investeeringu- ja arengutoetused Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist, edaspidi EAFRD).

Koostatava ÜPP strateegiakava aluseks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus[3] (edaspidi ÜPP strateegiakava määrus). Määruses toodud peamised ÜPP eesmärgid on keskkonna- ja kliimameetmete asjus varasemast ambitsioonikamad, suunavad toetusi paremini ning tuginevad kindlamalt uuringute, innovatsiooni ja nõustamise vahelistele seostele. ÜPP tulemuslikkuse parandamiseks on ette nähtud uus ÜPP rakendamise mudel, et nihutada poliitika kese nõuetele vastavuse jälgimisest tulemuslikkuse jälgimisele ning suurema subsidiaarsuse abil tasakaalustada ELi ja liikmesriikide tasandite vahelist vastutust. Uue mudeli abil soovitakse edukamalt saavutada ELi eesmärgid, mis põhinevad strateegilisel kavandamisel, laialdastel poliitilistel sekkumistel ning ühtsetel tulemusnäitajatel, parandades seeläbi poliitikavaldkondade sidusust kogu tulevase ÜPP ulatuses ning ELi teiste eesmärkidega. Uuendatud ÜPP üldeesmärgid perioodil 2023–2027 on järgmised.

- Tõhustada arukat, vastupidavat ja mitmekesist põllumajandussektorit, mis tagab toiduga kindlustatuse.
- Edendada keskkonnahoidu ja kliimameetmeid ning panustada liidu keskkonna- ja kliimaeesmärkidesse.
- Parandada maapiirkondade sotsiaal-majanduslikku olukorda.

Üldeesmärkide saavutamiseks on püstitatud üheksa erieesmärki.

- Erieesmärk 1: toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus.
- Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule.
- Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas.
- Erieesmärk 4: panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse.
- Erieesmärk 5: edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk.

[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, 2. detsember 2021, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2021.435.01.0001.01.EST&toc=OJ%3AL%3A2021%3A435%3ATOC

- Erieesmärk 6: panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke.
- Erieesmärk 7: olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades.
- Erieesmärk 8: edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust.
- Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist).

Neile erieesmärkidele lisandub horisontaalse eesmärgina põllumajanduse ja maapiirkondade elu kaasajastamine, edendades ja jagades teadmisi, toetades innovatsiooni ja digiüleminekut ning ergutades nende kasutuselevõttu.

Erieesmärke täites peavad liikmesriigid tagama ÜPP toetuste lihtsuse ja tulemuslikkuse. Erieesmärgid saavutab liikmesriik oma valitud sekkumiste kaudu.

Peale ÜPP prioriteetide on ÜPP strateegiakava koostamise aluseks MeMi eestvedamisel valminud Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030 (edaspidi PõKa 2030). PõKa 2030 eesmärk on aidata kaasa Eesti põllumajanduse, kalanduse, vesiviljeluse ja toidutööstuse arengule ning konkurentsivõime kasvule, toidujulgeolekule, maa- ja rannapiirkondade tasakaalustatud arengule, samuti taimede ja loomade heale tervisele, muldade seisundi paranemisele, toiduohutusele ning puhta keskkonna ja liigilise mitmekesisuse säilimisele. Metsandust puudutavas osas on ÜPP strateegiakava koostamise aluseks Keskkonnaministeeriumi eestvedamisel koostatav Eesti metsanduse arengukava aastani 2030 (edaspidi MAK2030) eelnõu. Peale eespool nimetatud strateegiliste dokumentide on ÜPP strateegiakaval seos EL-üleste strateegiatega ning Eesti muude asjakohaste strateegiatega, valdkondlike arengukavade ja programmidega, millega eelhindamisel arvestati.

ÜPP strateegiakava koostamisse kaasati riigiasutuste ja valdkondlike huvigruppide esindajad 15 eri töörühma vormis, eesmärgiga luua selline strateegiline dokument, mis aitaks edendada põllumajandus- ja toidutootmise ning maapiirkondade kestlikku arengut. Lisaks töögruppidele moodustati 2019. a juunis Eesti ÜPP strateegiakava 2021–2027 ettevalmistav juhtkomisjon (edaspidi ÜPP juhtkomisjon), kelle ülesanne on kujundada Eesti seisukohad ÜPP maaelu arengu toetuste andmist korraldavate õigusaktide kohta ning koordineerida ÜPP strateegiakava koostamist, teha ettepanekuid ja kujundada seisukoht ÜPP strateegiakava kohta enne kava esitamist Vabariigi Valitsusele. Rööbiti ÜPP strateegiakava koostamisega viidi läbi ÜPP strateegiakava EAFRD vahenditest planeeritava rahastamisvahendi eelhindamine turutõrgete väljaselgitamiseks (uuring valmis aprillis 2020) ning käimas on ÜPP strateegiakava keskkonnamõju strateegiline hindamine (edaspidi KSH, millega alustati oktoobris 2019), mis võimaldavad ÜPP strateegiakava koostades arvesse võtta hindamisel leitut.

1.1. Eelhindamise eesmärk

Tulenevalt ÜPP strateegiakava määruse artiklist 139 on eelhindamine ÜPP strateegiakava koostamise kohustuslik osa. ÜPP strateegiakava koostamine ja eelhindamine käisid paralleelselt, võimaldades võtta ÜPP strateegiakava luues arvesse eelhindamise käigus antud soovitusi ja tehtud tähelepanekuid.

Eelhindamise eesmärk on parandada ÜPP strateegiakava väljatöötamise ja rakendamise kvaliteeti, toimivust ning tõhusust sõltumatu hindaja antavate objektiivsete hinnangute ja soovituste põhjal ning seejuures optimeerides eelarveraha jaotumist.

ÜPP strateegiakava eelhindamise käigus pidi andma hinnangu järgmistele aspektidele ja küsimustele.

- ÜPP strateegiakava panus ÜPP erieesmärkide saavutamisse, võttes arvesse riiklikke ja piirkondlikke vajadusi ning arengupotentsiaali ja kogemusi, mis on saadud ÜPP rakendamisel eelmistel programmitöö perioodidel.
- Kavandatava ÜPP strateegiakava sisemine sidusus ja seosed muude asjakohaste meetmetega.
- Eelarvevahendite eraldamise vastavus ÜPP strateegiakava erieesmärkidele.
- Kuidas eeldatavad väljundid tulemustele kaasa aitavad?
- Kas tulemuste mõõdetavad sihtväärtused on realistlikud, võttes arvesse EAGFi ja EAFRD kavandatavat toetust?
- ÜPP strateegiakava juhtimiseks vajaliku personali ja haldussuutlikkuse piisavus.
- ÜPP strateegiakava seiremenetluste ja hindamistööks vajalike andmekogumisviiside sobivus.
- Tulemusraamistiku jaoks valitud vahe-eesmärkide sobivus.
- Toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmed.
- EAFRDst rahastatavate rahastamisvahendite kasutamise põhjendus.

ÜPP strateegiakava planeerimine oli tihedalt seotud ELi struktuurivahendite 2021–2027 perioodi planeerimisega[4], eriti maamajandust ja regionaalarengut puudutavates osades. Seega jälgiti ÜPP strateegiakava eelhindamise käigus ka struktuurivahendite planeerimise kulgu.

[4] Perioodi 2021–2027 planeerimine. https://www.struktuurifondid.ee/et/struktuuritoetustest/perioodi-2021-2027-planeerimine

1.2. Eelhindaja ja korraldusasutuse vahelise koostöö ning eelhindamise etapid ja metoodika

1.2.1 Eelhindaja ja korraldusasutuse vahelise koostöö kirjeldus

Eelhindamise aluseks olev leping sõlmiti 13.01.2020.

Avakoosolek toimus 20.01.2020. Koosoleku eesmärgiks oli ühtlustada arusaamu eelhindamise pakkumuses esitatud hindamismetoodikast ja protsessist ning neile seatud ootustest.

Vastavalt avakoosolekul kokkulepitule esitas MeM eelhindajale

- ettepanekud eelhindamise metoodika täiendamiseks:
  - valideerida I etapi hindamistulemusi II etapil,
  - jätta rahastamiskava eelhindamise periood võimalusel hilisemaks,
  - täiendada hindamiseks vajalike sekundaarallikate loetelu,
  - täpsustada veebiküsitluse sihtrühma;
- SWOT-analüüsi alusmaterjalid (töömaterjalid ja SWOT-tabelid erieesmärkide kaupa);
- ÜPP strateegiakava II lisa tööversiooni (seisuga 27.01.2020), Euroopa Komisjoni (edaspidi EK) koostatud *„Analytical factsheet for Estonia: Nine objectives for a future Common Agricultural Policy“*.

Ühtlasi teavitas KSH teostajat eelhindajast.

Pärast avakoosolekut esitas eelhindaja MeMile eelhindamise töörühma liikmete nimekirja ÜPP strateegiakava töörühmade kaupa (eelhindaja kaasamine töögruppide töösse), täiendas metoodikat vastavalt avakoosolekul kokkulepitule MeMist saadud teabe põhjal. Eelhindamise metoodika esitati MeMile 27.01.2020. Pärast eelhindamise metoodika täiendamist ja parandamist vastavalt MeMi märkustele kinnitati metoodika 12.02.2020.

I etapi hindamisaruanne esitati MeMile 28.02.2020 ning 6.03.2020 tutvustati eelhindaja algatusel aruande tulemusi MeMi suures saalis. Vastavalt MeMi märkustele aruannet täiendati ja parandati ning I etapi hindamisaruanne sai lõplikult valmis kuu aega hiljem (esitati MeMile 27.03.2020).

Alates märtsist 2020 tingis COVID-19 levik ja selle tõkestamiseks erakorraliste meetmete kasutuselevõtt muudatusi ÜPP strateegiakava koostamise ja eelhindamise ajakavas. Lepiti kokku uues eelhindamise ajakavas, kusjuures eelhindamise II etapp planeeriti 2020. aasta lõpuks ja eelhindamise lõpptähtaeg 2021. aasta detsembrisse. 7.05.2020 allkirjastati MeMi ja eelhindaja sellekohane eelhindamise lepingu muudatus. 2020. aasta teises pooles ilmnes, et viirusepuhangust tingitud piirangud muudavad meie elukorraldust pikemalt. Sellest tulenevalt muutus ÜPP strateegiakava koostamise ajakava ning 19.11.2020 allkirjastasid MeM ja eelhindaja eelhindamise lepingu uue muudatuse, mille alusel muutusid eelhindamise etappide tähtajad (II etapi tähtaeg 26.02.2021 jne). Eelhindamise lõpptähtaeg jäi varem kokkulepituga samaks (detsember 2021).

Tabel 1. ÜPP strateegiakava koostamise ja eelhindamise ajakava

Periood	ÜPP strateegiakava koostamisega seotud kava	Eelhindamise tegevused, etapid ja tähtajad
Mai–juuni 2019	1. plokk: SWOT-analüüs. Vajaduste hindamine.	
21.06.2019	Juhtkomisjoniga konsulteerimine 1. ploki asjus.	
Juuni–september 2019	2. plokk: Sekkumisstrateegia ja sekkumiste valik. Sihtväärtused. Rahastamiskava.	
03.10.2019	Juhtkomisjoniga konsulteerimine 2. ploki asjus.	
November 2019–märts 2020	3. plokk: Sekkumiste detailsem väljatöötamine. Töögrupid sekkumiste väljatöötamiseks.	
Jaanuar–veebruar 2020		Ettevalmistav etapp: Eelhindamise lõpliku metoodika koostamine ja kooskõlastamine tellijaga. Tähtaeg kaks nädalat pärast lepingu sõlmimist.
Veebruar 2020		I etapp: Hinnang 1. ja 2. ploki kohta. Tähtaeg 28.02.2020.
Aprill–detsember 2020	3. plokk: Sekkumislehtede väljatöötamine, nende asjus juhtkomisjoniga konsulteerimine. SWOT-analüüsi ja vajaduste hindamise ülevaatamine.	Osalemine ÜPP strateegiakava juhtkomisjoni istungitel.
Jaanuar–veebruar 2021		II etapp: Hinnang uuesti 1. ja 2. ploki kohta ning esmakordselt 3. ploki kohta. Tähtaeg 26.02.2021.
Mai–juuni 2021	4. plokk: Sihtväärtuste kava ja rahastamiskava väljatöötamine, nende asjus juhtkomisjoniga konsulteerimine.	Osalemine ÜPP strateegiakava juhtkomisjoni istungitel. III ja IV etapi metoodika täpsustamine.
	5. plokk: Juhtimis- ja koordineerimissüsteemide kirjeldus. ÜPP ajakohastamist tagavate elementide kirjeldus. Lihtsustamise ja halduskoormuse vähendamise elementide kirjeldus, nende asjus juhtkomisjoniga konsulteerimine.	
Juuli 2021	Strateegiakava ülevaatamine ja tervikdokumendi koostamine. Tähtaeg 16.07.2021.	
August–detsember 2021	Eelhindamisest ja KSHst tulenevate muudatuste lisamine ÜPP strateegiakavasse ning juhtkomisjoniga konsulteerimine eelhindamise ja KSH ning vajadusel nendest tulenevate muudatuste asjus.	Osalemine ÜPP strateegiakava juhtkomisjoni istungitel. III ja IV etapp: Hinnang uuesti 1., 2. ja 3. ploki kohta ning esmakordselt 4. ja 5. ploki kohta. Lõpparuande I versiooni koostamine. Tähtaeg 18.10.2021. Eelhindamise esmaste tulemuste tutvustamine ÜPP juhtkomisjoni 13. istungil 27.10.2021. Hinnang uuesti 1.–5. ploki kohta. Lõpparuande II versiooni koostamine. Tähtaeg 01.12.2021.
	ÜPP strateegiakava esitamine Vabariigi Valitsusele.	Lõpparuande lõplik tähtaeg detsember 2021.

ÜPP strateegiakava eelhindamise II etapi tarvis edastas MeM eelhindajale kõik sekkumislehed enne ÜPP juhtkomisjoni 3.–8. istungeid (toimusid perioodil 30.09.–03.12.2020). Nendest istungitest võttis kuulajana osa vähemalt kaks eelhindamise meeskonna liiget, sh projektijuht. 3.–8. istungi protokollid edastas MeM eelhindajale 12.11.2020, 27.01.2021 ja 11.02.2021, et protokollides kajastatud seisukohti

vajadusel lisada eelhindamise aruandesse. Peale selle edastas MeM 27.11.2020 uuendatud SWOTi ja vajaduste kirjelduse ning uuendatud ÜPP strateegiakava II lisa – hetkeolukorra kirjelduse (põhjalik SWOT-analüüs).

Eelhindamise II etapis korraldas eelhindaja põllumajandustootjate veebiküsitluse ja kuus fookusgrupi arutelu. Põllumajandustootjate veebiküsitluse ankeedi koostas eelhindaja koostöös MeMiga. Eelhindaja ettepanekul võeti fookusesse keskkonda puudutavad sekkumised, millele lisati MeMi soovi kohaselt põllumajandusloomade heaoluga seotud sekkumised. MeM esitas ekspertide korrigeeritud ja täiendatud ankeedi viimase versiooni 05.02.2021. Fookusgrupil osalejate nimekirju koostades arvestas eelhindaja MeMi soovituste ja märkustega ning esitas MeMile lõpliku fookusgruppidel osalejate nimekirja 05.02.2021.

Teise etapi hindamisaruanne koos põllumajandustootjate veebiküsitluse esmaste tulemustega esitati MeMile 26.02.2021. Aruannet täiendati ja parandati vastavalt MeMi märkustele ning MeM kinnitas II etapi hindamisaruande 20.04.2021. Veebiküsitluse tulemuste kokkuvõte esitati 30.04.2021, mida MeMi soovide kohaselt täiendati ning lõplik küsitlustulemuste kokkuvõte esitati 12.05.2021.

Teise etapi järel selgus, et ÜPP strateegiakava sekkumislehtede eelarvete arutelu jätkus ning rahastamiskava ei olnud selge, mis omakorda mõjutas eelhindamise kulgu. Sellest tingituna korraldas MeM 13.05.2021 ÜPP strateegiakava eelhindajate ja KSH teostaja esindajatele koosoleku, mille teemaks olid ÜPP strateegiakava edasised tegevused. Kokkuleppe kohaselt esitas eelhindaja 20.05.2021 MeMile eelhindamise ajakava muudatusettepaneku, mis lisati eelhindamise lepingule uue muudatusena. Uuendatud ajakava kohaselt liideti eelhindamise III ja IV etapp, mille väljundiks oli lõpparuande I versioon (tabel 1).

ÜPP strateegiakava juhtkomisjoni 9.–14. istungist (toimusid 21.05.–24.11.2021) võttis kuulajana osa vähemalt üks eelhindamise meeskonna liige. Nende istungite protokollid edastas MeM ÜPP strateegiakava juhtkomisjoni liikmetele, sh eelhindajale 28.06.2021, 05.07.2021 ja 17.08.2021, et eelhindajad saaksid vajadusel eelhindamise seisukohti täiendada juhtkomisjonides räägituga.

Eelhindamise III ja IV etapil korraldati ÜPP strateegiakava juhtkomisjoni liikmete, sekkumislehti välja töötavate ametnike ning eelhindamise meeskonna liikmete seas veebiküsitlus. ÜPP juhtkomisjoni 12. istungil (peeti 10.08.2021) andis eelhindaja MeMi heakskiidul ülevaate veebiküsitluse eesmärgist ja vajalikkusest. Juhtkomisjoni liikmete ja sekkumisi välja töötavate ametnike e-posti aadressid saadi MeMist. Küsitluse tulemustest andis eelhindaja MeMile ülevaate 22.09.2021.

Samal etapil korraldati ametkonnale suunatud fookusgrupi arutelu (toimus 05.10.2021) ning huvi- ja sidusrühmade esindajatele suunatud seminar (toimus 12.10.2021), mille osalejate nimekirja koostades arvestas eelhindaja MeMi soovituste ja märkustega.

Eelhindamise lõpparuande I versioon esitati MeMile 18.10.2021. Eelhindamise esmaseid tulemusi tutvustati ÜPP strateegiakava juhtkomisjoni 13. istungil (27.10.2021). MeM esitas kommentaarid lõpparuande I versioonile 28.10.2021. MeM uuendas ÜPP strateegiakava 2023–2027 tervikteksti ja II

lisa – hetkeolukorra SWOT-analüüsi ning edastas need eelhindajale 12.11.2021. Eelhindamise lõpparuanne esitati MeMile 30.12.2021.

1.2.2. Eelhindamise etapid ja metoodika

Eelhindamise etappide tegevused toimusid vastavalt ELi ja riigisisestele nõudmistele ning kriteeriumidele. Eelhindamise peamise metoodilise juhisena võeti aluseks EK maaelu arengu hindamisvõrgustiku (*European Evaluation Network For Rural Development*) juhendid „*Indicative Outline of Terms of Reference for the Ex-ante Evaluation of the CAP Strategic Plan*“[5].

ÜPP strateegiakava eelhindamise protsessis eristati viit etappi.

- Ettevalmistamine.
- I etapp. Hinnang SWOT-analüüsis esitatud hetkeolukorra analüüsile ja vajadustele. Hinnang ÜPP strateegiakava sekkumisloogikale. Hinnang rahastamisvahendile (osaliselt).
- II etapp. Hinnang SWOT-analüüsis esitatud hetkeolukorra analüüsile ja vajadustele. Hinnang ÜPP strateegiakava sekkumisloogikale. Hinnang rahastamisvahendile (osaliselt).
- III ja IV etapp. Hinnang SWOT-analüüsis esitatud hetkeolukorra analüüsile ja vajadustele, ÜPP strateegiakava sekkumisloogikale, eelarvevahendite jaotusele, sihtväärtustele, rahastamisvahendile, järelevalve-, andmekogumis- ja rakendussüsteemile, inimressursile ja haldussuutlikkusele ning kulude lihtsustamise meetmetele. Lõpparuande I versiooni koostamine. Hindamistulemuste tutvustamine.
- Uuesti hinnang SWOT-analüüsis esitatud hetkeolukorra analüüsile ja vajadustele, ÜPP strateegiakava sekkumisloogikale, eelarvevahendite jaotusele, sihtväärtustele, rahastamisvahendile, järelevalve-, andmekogumis- ja rakendussüsteemile, inimressursile ja haldussuutlikkusele ning kulude lihtsustamismeetmetele. Lõpparuande II versiooni koostamine.

Eelhindamise lõpparuande II versiooni koostamise aluseks olid ÜPP strateegiakava järgmised dokumendid:

- “Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027”. Tööversioon seisuga 12.11.2021;
- ÜPP strateegiakava peatüki 2.3 tulemusindikaatoritele seatud eesmärkide arvestuste alused. Tööversioon seisuga 15.11.2021;
- “II lisa – ÜPP strateegiakavaga hõlmatud piirkonna hetkeolukorra SWOT-analüüs”. Seisuga 12.11.2021.

Hindamisel võeti arvesse ka eelhindaja korraldatud seitsme fookusgrupi-arutelu, kahe veebiküsitluse ning eelhindamise põhitulemusi tutvustava seminari (tabel 2) tulemusi. Esimese kuue fookusgrupi arutelude eesmärk oli hinnata ÜPP strateegiakava sekkumisloogikat ja sekkumiste valikut. MeMi, Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ameti (edaspidi PRIA), Põllumajandusuuringute Keskuse (edaspidi PMK) ja Maaelu Edendamise Sihtasustuse (edaspidi MES) esindajate seas korraldatud

[5]https://enrd.ec.europa.eu/evaluation/thematic-working-groups/thematic-working-group-7-preparing-ex-ante-evaluation-cap_en

fookusgrupi arutelu eesmärk oli saada alus hinnangule, mis puudutab järelevalve-, andmekogumis- ja rakendussüsteemi, inimressursi piisavust, haldussuutlikkust ja kulude lihtsustamismeetmeid. Fookusgruppide arutelud toimusid BigBlueButton'i videokeskkonnas. Fookusgruppide arutelude analüüsil kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi, mille puhul vastuste sisu tõlgendati süstemaatilise liigendamisprotsessi ning teemade või mustrite kindlakstegemise abil.

Tabel 2. Primaarandmete kogumine

	Sihtrühm	Meetod	Osalejate/ vastuste arv	Toimumise aeg	Käsitletud teema/ erieesmärk
1.	Kodanikuühenduste, kohalike omavalitsuste esindajad	Fookusgrupp	6	09.02.2021	Erieesmärgid 7, 8
2.	Haridus- ja teadusasutuste esindajad	Fookusgrupp	9	10.02.2021	Horisontaalne eesmärk
3.	Metsandussektori esindajad	Fookusgrupp	5	11.02.2021	Erieesmärgid 4, 5, 6, 8
4.	Keskkonnaorganisatsioonide ja -asutuste esindajad	Fookusgrupp	6	12.02.2021	Erieesmärgid 4, 5, 6
5.	Põllumajandusorganisatsioonide esindajad	Fookusgrupp	9	15.02.2021	Erieesmärgid 1, 9
6.	Toiduainetööstuse ettevõtete, organisatsioonide ja asutuste esindajad	Fookusgrupp	5	17.02.2021	Erieesmärgid 2, 3
7.	Põllumajandustootjad	Veebiküsitlus	1021	12.02–21.03.2021	Keskkond, investeeringud, loomade heaolu
8.	ÜPP strateegiakava juhtkomisjoni liikmed, sekkumislehti välja töötavad ametnikud ning eelhindamise meeskonna liikmed	Veebiküsitlus	35	August 2021	Erieesmärkide olulisus, sekkumise mõju erieesmärgi saavutamisele
9.	MeMi, PRIA, PMK ja MESi esindajad	Fookusgrupp	6	05.10.2021	ÜPP strateegiakava rakendamise haldussuutlikkus ja toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmed
10.	Huvi- ja sidusrühmade esindajad	Seminar	26	12.10.2021	Eelhinnangute valideerimine (fookus rahastamiskaval ja mõõdikutel)

Põllumajandustootjatele suunatud veebiküsitluse eesmärk oli selgitada nende hoiakuid ja arvamusi keskkonda panustavate, investeeringute ja loomade heaoluga seotud toetuste kasutamise ning põllumajandusmaa kasutuse kohta perioodil 2021–2027. Veebiküsitluse valimiks võeti lihtne juhuvalim PRIA põllumajandustoetuste ja loomade registri andmebaasi põhjal selliselt, et valim sisaldaks kõiki olulisi põllumajanduslikke tootmistüüpe ning programmiperioodi 2014–2020 eri toetusmeetmete taotlejaid. Valimisse kaasatud põllumajandustootjate e-posti aadressid saadi PRIA kliendiregistrist. Küsitlustulemuste analüüsil kasutati kirjeldavat statistikat.

Teine veebiküsitlus korraldati ÜPP strateegiakava eelarve jaotuse hindamiseks ja analüüsimiseks. Eesmärk oli teada saada, mil määral aitavad eri sekkumised ÜPP strateegiakava igat erieesmärki saavutada. Samuti tuli välja selgitada erieesmärkide hierarhia ehk nende kaalud, kuna eeldatavasti ei ole

kõik erieesmärgid sama kaalukusega. Kaalude määramiseks kasutati meetodit AHP (*Analytic Hierarchy Process*), mille käigus paluti 74 asjaosalisel paariviisiliselt võrrelda omavahel kõikide erieesmärkide olulisust. Enda hinnangud esitas 35 vastanut, kelle hinnangud koondati kaaludeks.

Valideerimisseminari eesmärk oli saada tagasiside hinnangutele, mis puudutasid rahastamiskava ja mõõdikuid. Arutelu toimus Zoom'i videokeskkonnas.

Lisaks tugineti hinnangute andmisel sekundaarandmetele, sh

- PMK ÜPP strateegiakava keskkonna- ja kliimasekkumiste ühikusummade põhiarvutustele;
- Eesti maaelu arengukava 2014–2020 (edaspidi MAK 2014–2020) ja varasemate programmiperioodide hindamis-ja seirearuannetele ning uuringutele;
- Muudele strateegilistele dokumentidele:
  - PõKa 2030
  - MAK2030 (eelnõu)
  - strateegia „Eesti 2035"
  - planeering „Eesti 2030+"
  - Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21"
  - Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030
  - Eesti riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030 (teatis REKK 2030)
  - kliimapoliitika põhialused aastani 2050
  - kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030
  - energiamajanduse arengukava aastani 2030
  - haridusvaldkonna arengukava 2021–2035
  - Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava 2021–2035
  - riigisisesed regionaalarengu programmid
  - põllumajanduse nelja põhivaldkonna – piima-, teravilja-, liha- ja aiandussektor – ning nendega seotud töötleva tööstuse arengukava aastateks 2020–2030 „Eesti põllumajandus ja toit 2030"
  - Eesti toidusektori ekspordi edendamise tegevuskava 2019–2022
  - mikroobide antibiootikumiresistentsuse vähendamise tegevuskava veterinaarmeditsiini valdkonnas (2019–2023)
  - Euroopa roheline kokkulepe
  - strateegia „Talust taldrikule"
  - ELi elurikkuse strateegia aastani 2030.

- ÜPP strateegiakava sekkumiste väljatöötamise töögruppide kohtumiste ja ÜPP juhtkomisjoni 3.–13. istungite protokollid[6].

Suuremale osale hindamisküsimustele vastamiseks kasutati kontroll-lehti, mis aitasid maatriksmeetodil anda üksikasjalisi hinnanguid ÜPP strateegiakava SWOT-analüüs–vajadus–erieesmärk–sekkumine

[6] https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/upp-strateegiakava-2021-2027/ettevalmistus

seoste, mõju, kogemuste, erieesmärkide omavahelise koostoime ning eelarve jaotuse, seatud sihttasemete ja rahastamisvahendi kasutamise kohta. ÜPP strateegiakava rakendamiseks on kavandatud 48 sekkumist. Üks sekkumine võib panustada ühte või rohkemasse eri- ja üldeesmärki. Näiteks keskkonnahoidu ja kliimat puudutavad sekkumised mõjutavad korraga erieesmärkide 4, 5, 6 ja 9 saavutamist (joonis 1). See tähendas ühe sekkumise mitmekordset hindamist vastavalt sellele, millise eri- ja üldeesmärgi täitmist sekkumised mõjutavad.

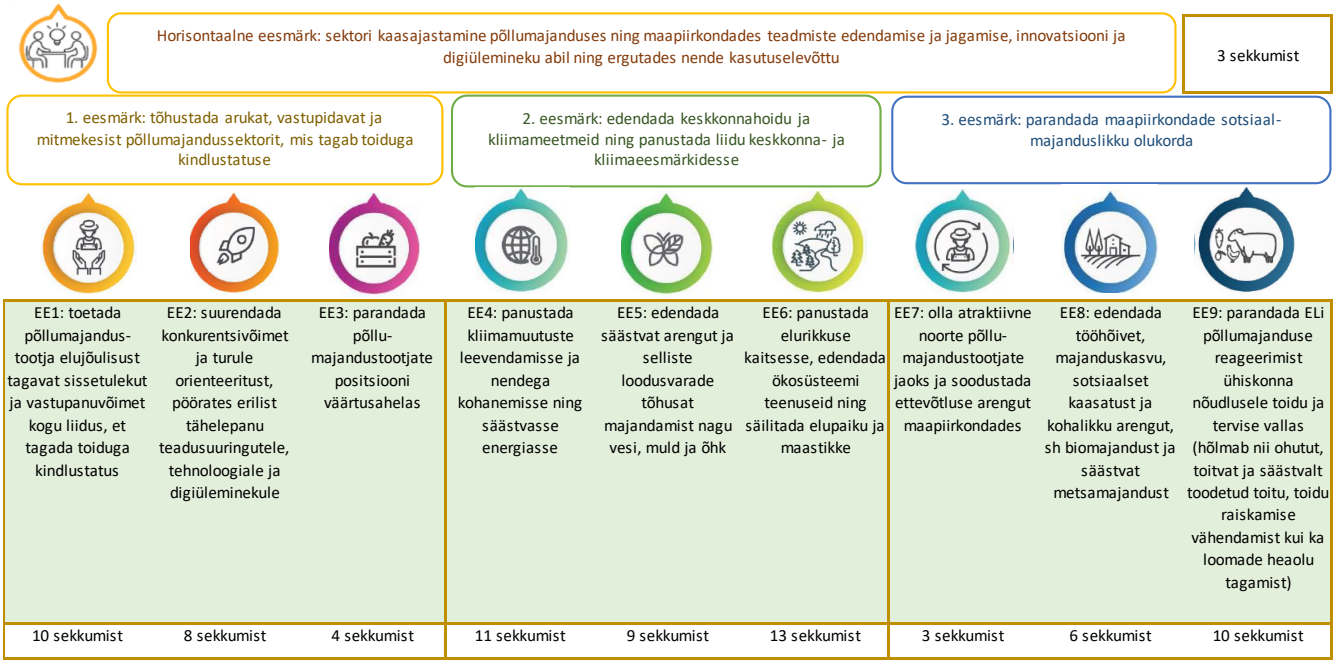

Joonis 1. ÜPP strateegiakava eesmärgipuu ja sekkumiste arv eesmärkide lõikes

Kontroll-lehtedel kasutati hinnangute andmisel skaalat: 3 – jah, 2 – osaliselt, 1 – ei. Hinnanguid koondades kasutati kvalitatiivset sisuanalüüsi. Sõltuvalt hinnangust märgiti hinnangu juurde soovitus. Sõltuvalt hindamisküsimuse püstitusest anti hinnang ÜPP strateegiakava sekkumiste kaupa ning arvestades sekkumiste kumuleerivat mõju, ka erieesmärkide kaupa.

Hindamisküsimustele, mis puudutasid ÜPP strateegiakava rakendamise haldussuutlikkust ja toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmeid, vastati ÜPP strateegiakava eesmärkide üleselt, tuginedes peamiselt MeMi, PRIA, PMK ja MESi esindajate seas korraldatud fookusgrupi-arutelu tulemustele.

2. Eelhindamise tulemused

2.1. Hinnang SWOT-analüüsile ja vajadustele

2.1.1. Hinnang SWOT-analüüsile ja vajadustele, sh eelmiste programmiperioodide õppetundide kajastamisele

Käesolevas alapeatükis hinnatakse ÜPP strateegiakava SWOT-analüüsi täielikkust, kirjelduses kasutatud kvantitatiivse ja kvalitatiivse ajakohastatud teabe piisavust ning eelmistest programmiperioodidest saadud õppetundide arvestamist.

ÜPP strateegiakava üheksa erieesmärgi ja horisontaalse eesmärgi kohta on koostatud ÜPP strateegiakavaga hõlmatud piirkonna hetkeolukorra SWOT-analüüs ja ÜPP strateegiakava terviktekst. Erieesmärkide kohta käivad SWOT-tabelid, SWOT-analüüs ja vajaduste kindlaksmääramine põhinevad PõKa 2030 raames koostatud analüüsil ning sotsiaalpartnerite ja sektori kaasamise tulemustel. Erieesmärkide olukorra kirjelduses käsitletud teemad tulenevad ÜPP strateegiakava määrusest ning esitatud on erieesmärgiga seotud ühtsed kontekst- ja mõjumõõdikud.

Hindamisküsimused, mis kajastavad hinnangut SWOT-analüüsis esitatud hetkeolukorrale ja ÜPP strateegiakava terviktekstis vajadustele, olid järgmised.

- Hindamisküsimus (edaspidi HK) 1.4. Kas SWOT-analüüs ja vajaduste hindamine on täielikud, sidusad ja andmetega põhjendatud ning võtavad arvesse iga erieesmärgi vajadusi?
- HK 2.2. Kas ÜPP strateegiakava sekkumisstrateegia koostamisel on võetud arvesse eelmistel perioodidel omandatud sisemise sidususe kogemust?
- HK 1.5. Kas iga erieesmärgi alla planeeritud sekkumised adresseerivad riiklikke/regionaalseid/kohalikke vajadusi ja arengupotentsiaali, nii nagu SWOT-analüüsis ja vajaduste hindamises on välja toodud?

Hindamise aluseks võeti „II lisa – ÜPP strateegiakavaga hõlmatud piirkonna hetkeolukorra SWOT-analüüs“ seisuga 12.11.2021 ja „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027“ tööversioon sisuga 12.11.2021. Tabelis 3 on esitatud koondhinnang eelnevalt nimetatud hindamisküsimuste lõikes, millele lisati hinnang teabe piisavusele.

Tabel 3. Koondhinnang SWOT-analüüsis esitatud hetkeolukorrale ja vajadustele erieesmärkide lõikes

Erieesmärk	Teabe piisavus	SWOT-analüüsi, vajaduste ja eri-eesmärgi sidusus	Arvestamine eelmiste perioodide kogemusega (sisemine sidusus)	Riiklike vajaduste adresseeri-mine
Horisontaalne eesmärk: sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning ergutades nende kasutuselevõttu				
Erieesmärk 1: toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus				
Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule				
Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas				
Erieesmärk 4: panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse				
Erieesmärk 5: edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk				
Erieesmärk 6: panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke				
Erieesmärk 7: olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades				
Erieesmärk 8: edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust				
Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist)				

Roheline – dokumentides esitatu on piisav.
Kollane – dokumendid vajavad edasiarendamist ja täiendamist.

Teabe piisavus

ÜPP strateegiakava hetkeolukorra SWOT-analüüsi dokument sisaldab hulgaliselt erinevaid statistilisi näitajaid, sh kohustuslikke kontekst- ja mõjumõõdikuid. Sõltuvalt erieesmärgist on viidatud 5–54 andmeallikale. Andmekasutus ning faktide ja hinnangute juures allikatele viitamine on piisav ning asjakohaseid andmeid on kasutatud erieesmärkide 2–9 puhul. Siinjuures peab lisama, et erieesmärgi 2

puhul ei osutata digiülemineku ning elurikkuse, karjatamise, bioturvalisuse ja loomade heaolu investeeringute kohta käivatele andmetele.

Horisontaalse eesmärgi ja erieesmärgi 1 hetkeolukorra SWOT-analüüsi puhul tekkisid teabe piisavuse kohta mõned märkused. Horisontaalse eesmärgi hetkeolukorra kirjelduses napib hinnanguid toetavat kvantitatiivset teavet (hea haridustase, ettevõtjate madal rahaline võimekus investeerida teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni, konsulentide nappus, teadmussiirde levik sihtrühmas, ekspertteabe killustatus vms). Kvantitatiivne teave on pigem väljundipõhine või kohati vananenud (teadmussiirde, nõustamine ja koostöömeetmete rahaline maht) ning allikatele viitamine ebapiisav. Erieesmärgi 1 puhul on küll andmeesitus piisav (erandiks on riskijuhtimise temaatika), kuid allikatele viitamine mitte, ning kasutatud on vananenud andmeid.

HK 1.4. Kas SWOT-analüüs ja vajaduste hindamine on täielikud, sidusad ja andmetega põhjendatud ning võtavad arvesse iga erieesmärgi vajadusi?

Dokumendis „II lisa – ÜPP strateegiakavaga hõlmatud piirkonna hetkeolukorra SWOT-analüüs“ (versioon seisuga 12.11.2021) ja dokumendis „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027“ (versioon sisuga 11.11.2021) on SWOT-analüüs, SWOT-tabel, SWOT-analüüsi kokkuvõte ja vajaduste esitlusviis ning detailsus erieesmärkide lõikes mõnevõrra erinev ning kohati vajab parandamist sidusus. Kõige paremini on seostatud ja võtavad arvesse erieesmärgi vajadusi erieesmärkide 5 ja 9 SWOT-analüüs ja vajaduste kirjeldus.

Ülejäänud erieesmärkide puhul tekkisid mõned tähelepanekud. Horisontaalse eesmärgi SWOT-tabelis tekitab küsimusi võimaluste ja ohtude osa, mis ei kajasta niivõrd välisest keskkonnast tulenevaid võimalusi ja ohte, vaid pigem sisemiste tugevuste ja nõrkuste võimalikke stsenaariume. Erieesmärgi 1 SWOT-tabeli sisu ei ole analüüsi ega vajadustega vastavuses (eksportiv teravilja- ja piimasektor, piimatoodang lehma kohta, kvaliteetsed tootmissisendid, riskijuhtimine vms) ning ohud on hetkeolukorra SWOT-analüüsis käsitlemata. Samas SWOT-analüüsi kokkuvõttes on nimetatud teemad kajastatud. Vajadustes märgitakse, et väikeste põllumajandustootjate puhul sekkumist ei planeerita, kuid erieesmärgi 2 raames on kavandatud sekkumine „Uute ja väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“. Hetkeolukorra SWOT-analüüsis puudub tootmiskohustusega seotud otsetoetuste ja ümberjaotatava toetuse ning riskijuhtimise teema käsitlus. SWOT-tabeli võimaluste loetelus jääb selgusetuks, mida mõeldakse riskijuhtimisinstrumentide pakkumise all. Küsitav on diislikütuse teema käsitlus, eeskätt energiatõhususe ja fossiilkütuste kasutuse piiramise seisukohast.

SWOT-tabeli koostamise põhimõtteid arvestades sisaldab erieesmärgi 2 SWOT-tabel liialt palju tugevusi, nõrkusi, võimalusi ja ohte. Valdavas osas on võimalused ja ohud SWOT-analüüsis kajastamata. Lisaks väiksemate ettevõtjate sissetulekute probleemidele tuleks käsitleda ka keskmiste ja suuremate ettevõtete sissetulekute küsimust, sest täistootlikkus on vähenenud Eesti põllumajanduses tervikuna. Selgemalt tuleks välja tuua Eesti toidusektori ekspordi edendamise tegevuskava prioriteetsed tegevused. Analüüs toob välja küll kasvuhoonegaaside (edaspidi KHG) ja ammoniaagi (edaspidi NH_3) heitkoguste vähendamisega seotud eesmärgid, kuid ei nimeta Eesti praegust olukorda nende eesmärkide osas ega prioriteetseid tegevusi eesmärkide saavutamiseks. Lisaks ei tooda vajadustes selgelt esile põllumajandustootjate vajadust investeerida konkurentsivõime tõstmisesse ja keskkonnamõjude

vähendamisse. Erieesmärki arvestades on SWOT-analüüsis ja vajadustes teadusuuringute kaasamise ja digiarengu temaatika kajastatud liiga üldiselt ega ole andmetega kaetud. Digiüleminekut käsitletakse vaid loomade kaelarihmade ja karjatamise kontekstis, kuid digiüleminekuga kaasnevad võimalused on oluliselt laialdasemad ja vajaksid seetõttu enam tähelepanu. Samuti tuleks rohkem tähelepanu pöörata bioressursside väärindamise ja ringmajanduse temaatikale. Kui mesinduse temaatikat kajastatakse analüüsis pooleteisel leheküljel, siis bioressursside väärindamist käsitletakse vaid seitsme rea pikkuses tekstilõigus. Erieesmärgi 2 olemust arvestades on aga bioressursside väärindamisel suurem potentsiaal kui mesindusel.

Erieesmärgi 3 SWOT-tabel sisaldab tugevusi ja nõrkusi (mitmekesine tootmine, esmatootjate poolt lisandväärtuse andmine toodetele, noorte avatus ühistute suhtes jne), mis ei sisaldu SWOT-analüüsis. SWOT-analüüs ei kajasta ebaausate kaubandustavade temaatikat ega ühismüügi arendamist, mida kajastatakse vajadustes. SWOT-tabeli võimalustes ja ohtudes kajastatakse pigem ühistute arengu erinevaid stsenaariume. SWOT-analüüsis ei ole ühistute madal investeerimisvõimekus andmetega põhjendatud.

Erieesmärgi 4 SWOT-tabelis kajastatud võimalused ja ohud ei kajastu piisaval määral SWOT-analüüsis.

Erieesmärgi 5 SWOT-tabelis ja SWOT-analüüsis oleks otstarbekas võimaluste all kajastada taastava põllumajanduse ja agroökoloogia kontseptsiooniga hõlmatavate eri praktikate ulatuslikumat ja terviklikumat rakendamist. Erinevate keskkonnahoidlike praktikate koos rakendamisel on eeldatavasti suurem mõju kui üksikutele praktikatele keskendumisel. SWOT-tabelis ei ole täpne ohu 4 sõnastus. Ei selgu, kuidas elurajoonide, taristu ja tööstushoonete rajamine avaldab survet põllumuldadele. Lisaks on oluline SWOT-analüüsis seoses NH_3 heitkoguste vähendamise vajadusega ära märkida kariloomade karjatamise vajadus ning tuua välja vajadus kaardistada Eesti põllumajanduses kasutatavad tehnoloogiad, sest eri tehnoloogiate puhul on emissioonifaktorid erinevad. Eestis on viimase kahekümne aasta jooksul põllumajanduses toimunud peaaegu täielik tehnoloogia uuendamine. Eeldatavasti on kaasaegsem tehnoloogia ka keskkonna suhtes säästlikum, kuid õhusaasteainete aruandluse jaoks ei ole piisavalt esinduslikku ülevaadet kasutatavatest tehnoloogiatest.

Erieesmärgi 7 SWOT-tabelis kajastuvad võimalused ja ohud on suurel määral SWOT-analüüsis kirjeldamata ning ühtlasi tekib küsimus, kas kõik kajastatud võimalused ja ohud tulenevad väliskeskkonnast või on hoopis sisemised tugevused või nõrkused. Joonis 7 dubleerib erieesmärgis 8 esitletud joonist 9. SWOT-analüüsi kokkuvõttes kirjeldatakse maapiirkonna elu- ja ettevõtluskeskkonna terviklikku arengut, teenuste kättesaadavust jne, mis ei ole erieesmärgi 7 temaatika.

Erieesmärgi 8 SWOT-tabelis on võimalustena kajastatud ettevõtete konkurentsivõimet ja ringbiomajanduse temaatikat, mis on pigem sisemiste nõrkuste stsenaariumid. Jääb selgusetuks, milles seisneb maaelu maine ehk maaelust ebaadekvaatse kuvandi probleem. SWOT-tabelis ja SWOT-analüüsis ei ole põhjendatud pikk metsanduse käsitlus (tööhõive määr, säästva metsanduse põhimõtete rakendamine jne). Näiteks metsanduse tööhõive kajastub niigi joonistel 9, 12 ja 14. Rahvastiku linnalisse piirkonda koondumist ja maaelanike osakaalu väljendatakse hetkeolukorra SWOT-analüüsis mitu korda erineval moel.

HK 2.2. Kas ÜPP strateegiakava sekkumisstrateegia koostamisel on võetud arvesse eelmistel perioodidel omandatud sisemise sidususe kogemust?

Erieesmärkide 2–8 puhul on esitatu piisav, kuigi erieesmärgis 2 on investeeringutoetuse kasutamise varasem kogemus puudu. Ülejäänud erieesmärkide puhul võib järeldada, et ÜPP strateegiakava koostamisel on eelmistel perioodidel omandatud kogemusega arvestatud, kuid selged viited sellele puuduvad (puudu on kvantitatiivsed ja kvalitatiivsed andmed koos viidetega). Näiteks horisontaalse eesmärgi hetkeolukorra SWOT-analüüsis on selgelt välja toodud eelneva programmiperioodi positiivne innovatsioonikoostöö kogemus, kuid puuduvad varasemalt rakendatud teadmussiirde ja nõuande toetuse tulemus, mõju ja järeldused. Erieesmärgis 1 on välja toodud otsetoetuste kaudsed mõjud ja eelneva perioodi pindalatoetuste taotlejate arvu ning toetatava pinna muutus. Viidatud on eelkõige sellele, et toetusi on makstud, kuid toetuste maksmise tulemustele ja mõjule mitte (erandiks on põllumajandustaristu korrastamise toetus). Osa erieesmärgi 9 varem rakendatud sekkumisi on seotud loomade karjatamisega, aga hetkeolukorra SWOT-analüüsis on jäetud kajastamata, milline on nende sekkumiste mõju looma heaolule (näiteks loomarühmade lõikes) ja pärandniitude kooslustele, kas karjatatavate loomade arv on suurenenud, millised on sekkumiste rakendamise kitsaskohad (ülekarjatamine vms). Ka fookusgrupi-aruteludes ja seminaril tõstatati küsimus, mil määral on ÜPP strateegiakava koostamisel lähtutud eelmiste programmiperioodide kogemustest, st mida kavandatakse uuel programmiperioodil paremini teha ning milliseid tulemusteta jäänud meetmeid muudetakse või jäetakse rakendamata. SWOT-analüüsi lugedes ei ole nendele küsimustele võimalik üheselt vastata. Teema olulisust süvendab asjaolu, et suur osa plaanitavatest sekkumistest on väga sarnased eelnenud programmiperioodidel rakendatud meetmetega.

HK 1.5. Kas iga erieesmärgi alla planeeritud sekkumised adresseerivad riiklikke/regionaalseid/kohalikke vajadusi ja arengupotentsiaali, nii nagu SWOT-analüüsis ja vajaduste hindamises on välja toodud?

Horisontaalse eesmärgi ning erieesmärkide 2, 4 ja 5 raames planeeritud sekkumised adresseerivad riiklikke vajadusi ja arengupotentsiaali ning vastavatele riiklikele arengudokumentidele on ka viidatud. Ülejäänud erieesmärkide SWOT-analüüsis ja vajaduste kirjelduses selliseid seoseid selgelt välja ei ole toodud (st puuduvad viited teistele arengudokumentidele) ning võib aimata, et seos on olemas eelkõige arengukavadega PõKa 2030, Eesti 2035 ja MAK2030. Erieesmärgi 6 SWOT-analüüsis viidatakse otseselt MAK2030 probleemkaardistusele ja vajadustele, kuid tervikuna erieesmärgi 6 konteksti arvestades ei ole selline üksik viitamine piisav. Kokkupuuteid on ka strateegiaga „Säästev Eesti 21“, haridust käsitletavate arengukavadega, kliimat ja keskkonda käsitletavate strateegiatega, Eesti toidusektori ekspordi edendamise tegevuskavaga, energiamajanduse arengukavaga ja muude alapeatükis 1.2.2 nimetatud arengudokumentidega.

2.1.2 Soovitused SWOT-analüüsi ja vajaduste kirjelduse täiendamiseks

Järgnevalt esitatud soovitused kehtivad nende tabelis 3 märgitud erieesmärkide puhul, mille dokumendid vajavad edasiarendamist ja täiendamist (kollane märgistus). Soovitatav on toimetada dokumendi „II lisa

– ÜPP strateegiakavaga hõlmatud piirkonna hetkeolukorra SWOT-analüüs“ (versioon seisuga 12.11.2021) sisu ja dokumendi „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027“ (versioon sisuga 12.11.2021) SWOT-tabelit ja SWOT-analüüsi kokkuvõtet selliselt, et erieesmärkide lõikes on igas dokumendis ja dokumendi osas esitlusviis ühtlane (detailsusaste, viitamine, mõistete kasutus vms) ja iga erieesmärgi sees on teemad sidusad. Lisada viited. Ühe ja sama valdkonna kajastamisel arvestada erieesmärgi spetsiifikat, või kui spetsiifikat ei ole võimalik välja tuua, piisab viitamisest erieesmärgi SWOT-analüüsile, kus on valdkonna analüüsi kajastatud. Oluliselt tuleks parandada SWOT-analüüsi sisemist sidusust (arvestamist eelmiste programmiperioodide kogemusega ja viitamist tulemustele ning mõjule). Seeläbi saab paremini põhjendada, miks soovitakse uuel programmiperioodil rakendada samasid, sarnaseid või hoopis teise sisuga (eesmärk, tegevused vms) sekkumisi.

SWOT-tabelites esitatud sulgudes olevad täiendused tuleks eemaldada, kuna valdavalt avab tabelile järgnev analüüsiv tekst tugevusi, nõrkusi, võimalusi ja ohte piisavalt.

ÜPP strateegiakava dokumentides on soovitatav paremini esile tuua sidusus riiklike arengudokumentidega, st lisada viited teistele arengudokumentidele ning selgemini näidata, kuidas iga erieesmärgi raames planeeritud sekkumised adresseerivad riiklikke vajadusi ja arengupotentsiaali, nii nagu SWOT-analüüsis ja vajadustes on välja toodud.

Soovitused erieesmärkide lõikes

Horisontaalne eesmärk: sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning ergutades nende kasutuselevõttu.

SWOT-analüüsi on soovitatav lisada kvantitatiivset ja kvalitatiivset teavet, mis toetaks esitatud hinnanguid. Kuna kavandatud sekkumisi on rakendatud ka eelnenud programmiperioodidel, on soovitatav lisada järeldusi sarnaste sekkumiste (koolitus- ja teavitustegevused, nõuanne) tulemuste ja mõju kohta ning lisada esitatud faktide ja hinnangute juures viited allikale. Üle tuleks vaadata SWOT-tabelis kirjeldatavad võimalused ja ohud ning veenduda, et need ei peegeldaks sisemiste tugevuste ja nõrkuste võimalikke stsenaariume. SWOT-tabelis on võimalustena loetletud ka sisemisi tegureid, mis metoodiliselt ei ole korrektne. Sektori arengut toetavad info- ja kommunikatsioonitehnoloogia lahendused ja AKIS süsteem tuleb hinnata hetkevaates kas tugevuse või nõrkusena (analüüsist järeldatuna nõrkuste all) ning väliskeskkonnast tulenevaid võimalusi tuleb kasutada antud nõrkuste (probleemi) ületamisel. Samuti tuleks SWOT-analüüsis käsitleda põhjuseid, miks teaduse ja innovatsiooni ning teadmussiirde süsteem AKIS ei ole Eestis veel terviklik ega sidus ning miks digiüleminek on põllumajanduses seni olnud aeglane.

Fookusgruppides märgiti, et erieesmärgi strateegiadokumentides kajastatu siiski ei võrdu AKISe mõistega. Soovitatav on AKISe olemus vastaval sekkumislehel või ÜPP strateegiakava alapeatükis 8.1 „Tulevane AKIS struktuur ja arenguvajadused“ selgemalt esitada.

Vajaduste kindlaksmääramise osas tuleks täiendada digitehnoloogiate käsitlust, mis praegu viitab ainult toidu jälgitavusele. Digitehnoloogiate roll on palju laiem, ulatudes taime- ja loomakasvatusest innovatsiooni ja teadmussiirdeni, nii nagu on märgitud ka horisontaalse eesmärgi SWOT-analüüsis.

Erieesmärk 1: toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus.

SWOT-tabelis on soovitatav täpsustada mõningaid sõnastusi. Vajaduste analüüsis jääb segaseks, milliste teede kandevõime on ebapiisav ja seisukord halb. Ohtude juures vajab täpsustamist, kas otsetoetuste tasemete ebavõrdsus on Eesti-sisene probleem seoses toetuste jaotusega erinevate põllumajanduslike tootmistüüpide ja suurusgruppide vahel või on see Eesti probleem võrreldes paljude ELi liikmesriikidega.

SWOT-analüüsis on soovitatav andmete juurde lisada viited, kasutada uuemaid andmeid ja tuua paremini esile eelmistel programmiperioodidel omandatud kogemusi (eelkõige tulemusi ja mõju). Vajaduste analüüsis oleks maakasutuse andmete juures asjakohane viidata ka valgukultuuride (kaunviljade) pinnale, kuna valgukultuuridega isevarustatuse suurendamine on ka ELi tasandil tõstatatud poliitikaeesmärk.

Välja on toodud maaparandusinvesteeringute vajadused ja seniste maaparandusinvesteeringutoetuste tulemused. Hetkeolukorra SWOT-analüüsis ja SWOT-analüüsi kokkuvõttes tuleks täpsustada, mis on maaparandusühistute arvu järsu vähenemise (199-lt 65-ni) peamised põhjused.

Esitatud on otsetoetuste kaudsed mõjud ja eelneva perioodi pindalatoetuste taotlejate arvu ning toetatava pinna muutus. Põllumajanduslike majapidamiste arvu puhul tuleks kasutada 2020. aasta põllumajandusloenduse andmeid. Värskemate andmete alusel on mahepõllumajandusega tegelevate majapidamiste arv suurem kui praegu märgitud. Põllumajanduses hõivatute arv on SWOT-analüüsis toodud 2013. aasta seisuga ning see tuleb uuendada, kuna sealtpeale toimunud muutused on märkimisväärsed. Näiteks erieesmärgi 7 SWOT-analüüsis on esitatud 2019. aasta andmed.

Ümberjaotava toetuse puhul tuleks käsitleda mõju nii neile rühmadele, keda see mõjutab positiivselt, kui ka neile, kes võrreldes eelmise eelarveperioodiga sissetulekus kaotavad. 2021. aasta oktoobri seisuga kavandatavad sekkumised toovad kaasa kuni 40 ha pindalaga teravilja- ja lihaveisekasvatajate sissetuleku languse. Märgatavalt väheneb ka suurimasse suurusgruppi kuuluvate piimatootjate ja teraviljakasvatajate sissetulek. Analüüsist ei selgu, kas selline mõju toetuste jaotusele on ÜPP strateegiakavas taotluslik. Põllumajandustootjate sissetulekute seisukohast oleks tarvis märkida, et perioodi 2023–2027 otsetoetuste tase jääb perioodi 2014–2020 tasemele alla. Väide, et ettevõtete kunstliku osadeks jagamise risk on maandatud, ei ole veenvalt põhjendatud. Tootmisega seotud otsetoetused annavad vastava stiimuli, eriti piimatootmises. Üle tuleks vaadata sihtgrupi ja ühikumäära tõstmisest rääkiv lause, mis ei ole selgelt arusaadav.

SWOT-analüüsist selgub, et üle 300-hektaristes majapidamistes ei katnud kogutoodang kogukulusid 21% ulatuses ning alla 300-hektaristes majapidamistes oli olukord parem (16% kogukuludest oli kogutoodanguga katmata). Ettevõtjatulu mittepalgalise tööjõu kohta on aga suurem suuremates ettevõtetes. Seega on analüüsis korraga esitatud andmed, mis näitavad nii suuremate kui ka väiksemate

ettevõtete puhul nii paremat kui halvemat majanduslikku olukorda. Väiksemate majapidamiste eelistamine tootmisega seotud otsetoetuste puhul on sotsiaalse õigluse aspektist mõistetav, kuid analüüsis sisalduv vastuolu tuleks sisuliselt avada.

Täpsustamist vajab tootlikkuse käsitlus. Eesti põllumajandustoodangu ELi keskmisest madalam väärtus kasutatava põllumajandusmaa suhtes ei tulene ainult odavamast toodangust, vaid ka tootmisharude struktuursetest erinevustest, sh paljude riikidega võrreldes väiksemast aiandussektorist ja katmikala pindalast, ekstensiivsemast kariloomakasvatusest ning suhteliselt väiksemast sigade ja põllumajanduslindude arvust. Eestile iseloomulikku ekstensiivset põllumajandust nimetab ka erieesmärgi 5 olukorrakirjeldus ning meie vähenenud loomade tihedust mainib erieesmärgi 9 olukorrakirjeldus. Aiandussektori puhul tuleks üle vaadata toodangu väärtust, kogukulusid ja tootlikkuse kasvu käsitlevad laused, mis pole täiesti selged. Energiakulude osakaal vahetarbimises on esitatud kahe erineva väärtusena (8% ja 13%).

Diislikütuse aktsiisitoetus on üks osa põllumajandussektori sissetulekut oluliselt mõjutavatest toetustest, kuid seda ei adresseeri ükski ÜPP strateegiakava sekkumine, mistõttu selle teema käsitlus vajaduste analüüsis ei ole vajalik.

Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule.

Soovitatav on üle vaadata SWOT-analüüsi, SWOT-tabeli ja vajaduste sidusus ning vajaduste põhjendamine andmetega. SWOT-analüüs ja vajadused peaksid olema enam fokusseeritud tehnoloogiatele, teadusuuringutele ja digiüleminekule. Investeeringutoetuse puhul on soovitatav välja tuua eelmistel programmiperioodidel omandatud sisemise sidususe kogemus.

SWOT-analüüsis on soovitatav kajastada, kuidas Eesti väiksuse, piiratud ostujõu ning vähese kvalifitseeritud tööjõuga saavutada seatud erieesmärki. Analüüsis tuleks tähelepanu pöörata kõikide suurusgruppide põllumajandustootjate sissetulekute probleemile, kuna tootlikkus on vähenenud põllumajandussektoris tervikuna.

Samuti on hea koostöö teadusasutuste ja ettevõtjate vahel, kuid SWOT-analüüsis tuleks kajastada, et ettevõtluskoostööd tegevaid teadlasi selles valdkonnas pigem napib.

Analüüsis tuleks välja tuua, kus asub Eesti põllumajandus praegu KHG ja NH_3 heitkoguste vähendamise eesmärkide suhtes. Prioriteetsete tegevuste ja investeeringute loetelust, mille kaudu põllumajandussektor eesmärgid saavutada võiks, puudub otsekülvi tehnoloogia kasutuse laiendamine. Toiduainetetööstuse puhul ei ole SWOT-analüüsis öeldud, millised on prioriteetsed tegevused ja investeeringud negatiivsete keskkonnamõjude vähendamiseks.

Selgemalt tuleks esitada Eesti toidusektori ekspordi edendamise tegevuskava prioriteetsed tegevused. Vajaduste kindlaksmääramise puhul tuleks üle vaadata mõte selle kohta, et toidutööstuste ühisinvesteeringud soodustaksid väiketootjate toodangu väärindamist ja turustusvõimalusi, sest nii toodangu väärindamine ja turustusvõimalused ei pruugi olla omavahel seotud.

Oluliselt tuleks täiendada digitaliseerimise ja bioressursside väärindamise potentsiaali analüüsi põllumajandus- ja toidusektori ees seisvatele väljakutsetele vastamise aspektist.

SWOT-tabelis tuleks täpsustada, mille tootmine on mitmekesine. Tugevusena on märgitud ettevõtjate uuendusmeelsus ning nõrkusena, et uuenduslikke lahendusi ei võeta kasutusele piisavalt kiiresti. See vastuolu tuleks üle vaadata ja selle olemus analüüsis selgelt avada. Nõrkuste all on öeldud, et suure keskkonnamõjuga seadmed ei ole ettevõtjatele taskukohased. Täpsustada tuleks, kas silmas peetakse negatiivse või positiivse keskkonnamõjuga seadmeid. Samuti tuleks täpsustada, kelle tootlikkus on võrreldes ELi keskmisega madalam. Nõrkusena nimetatakse keskkonnasäästlike ja innovaatiliste tehnoloogiate suhteliselt vähest investeerimismäära. Kui on olemas andmed investeeringute keskkonnasäästlikkuse ja innovaatilisuse kohta, tuleks neile viidata. Nõrkuste loetelus võiks ühendada IT-lahendustest vähese teadlikkuse ja digilahenduste potentsiaali mittepiisava kasutamise punktid. SWOT-tabeli võimaluste loetelu tuleb üle vaadata pilguga, kas tegemist on hetkeolukorra või võimaluse kirjeldamisega (nt loetelus võimalused 7 ja 10). Ohtude all on nimetatud ekspertteadmiste puudumist ja suutmatust muutustele reageerida. Tuleks täpsustada, millistes teemavaldkondades on teadmised puudulikud ja sellega seoses kohanemisvõime väiksem.

Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas.

SWOT-analüüsis on kasutatud aja- ja asjakohast teavet ning viitamist, kuid kohati on faktide ja hinnangute juurde vaja viiteid juurde lisada. Soovitatav on lisada andmed või hinnangud koos viidetega ühistute madala investeerimisvõimekuse ning eelneva programmiperioodi kogemuse (kvaliteedikavade rakendamise vms) kohta.

SWOT-tabelis viidatakse ohuna ühistulise seadusandluse liberaliseerimisele teistes ELi liikmesriikides. SWOT-analüüs seda teemat ei käsitle, samuti pole selge, milles oht seisneb või kas tegu pole hoopis Eesti nõrkusega ühistulise seadusandluse kaasajastamisel. SWOT-analüüsi on soovitatav täiendada SWOT-tabelis esitletud tugevuste ja nõrkuste (mitmekesine tootmine, esmatootjate poolt lisandväärtuse andmine toodetele, noorte avatus ühistute suhtes jne) analüüsiga ning vaadata üle, et SWOT-tabeli ohud ja võimalused ei kajastaks ühistute arengu erinevaid stsenaariume, mis ei sisaldu SWOT-analüüsis. Põhjalikumalt tuleks analüüsida tegureid, mille tõttu on Eestis ainult üks kvaliteedikava ja ei ole tunnustatud tootjaorganisatsioone. Kvaliteedikavadega liitunud põllumajandustootjate arvu kasvu tugevusena tuleks sisulisemalt põhjendada.

Erieesmärk 4: panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse.

Soovitatav on SWOT-analüüsi ja vajadusi rohkem andmetega põhjendada. SWOT-tabelis nimetatakse tugevusena nüüdistehnoloogia kättesaadavust. Tegelik tugevus oleks sellise tehnoloogia kasutamine. Kättesaadavus on pigem võimalus. Nõrkuste all tuleb täpsustada, mille seire ja statistilised andmed on ebapiisavad. Nõrkuste all nimetatud keskkonnainvesteeringute kulukus peaks olema pigem ohtude loetelus. Ohtude all tuleks täpsustada, milles seisneb põllumajandustootmise riigist välja liikumise oht Eestile. Samuti tuleks täpsustada, millise valdkonna atraktiivsuse ja teadlikkuse ebapiisav suurenemine on ohuks (millele).

SWOT-analüüsis kajastatakse piisavalt metsa seisundit, kuid põllumaa oma vähem. Kui erieesmärgi 4 fookuses on muu hulgas püsirohumaade säilitamine (need aitavad kasvatada mulla C_{org} varu), tuleks luua seosed selliste erieesmärkidega, mis aitavad säilitada loomakasvatust ja soodustavad loomade karjatamist. Viimasel seitsmel aastal on Eestis olnud probleeme püsirohumaade suhtarvu säilitamisega ning põllumajandusloomade arvukuse vähenemine on üks tegur, mis survestab püsirohumaid põllukultuuride kasvatamiseks harima. Esineb ka vastuolu erieesmärgiga 1. Kui erieesmärk 1 peab põllumajandustootmise kontsentreerumist tugevuseks, siis erieesmärgis 4 nimetatakse seda nõrkuseks. Antud vastuolu vajab lisaselgitust. Märgitakse, et C_{org} varu tõstmiseks on vaja asjakohaseid külvikordi, kuid soovitatav on lisada, milliseid külvikordi silmas peetakse.

ÜPP strateegiakava alapeatükis 3.4 „Tingimuslikkus“ märgitakse heade põllumajandus- ja keskkonnatingimuste praktika (edaspidi HPK) 2 ja HPK 5 kirjeldustes minimeeritud mullaharimist, mida plaanitakse mõjutada sekkumisega „Mulla- ja veekaitsetoetus“. See viljelusviis vajab muutusi, kui herbitsiidide kasutus peab tulevikus vähenema. Samuti on minimeeritud mullaharimisel võimalik kahjulik mõju keskkonnale ja/või mulla omadustele. Nimelt võib tagajärjeks olla mullaviljakuse ebaühtlane jaotumine pindmise ja sügavama huumuskihi vahel ning pestitsiidide lagujääkide ja/või haigustekitajate suurem kogunemine pinnakihti. Tuleks esitada vajadus minimeeritud mullaharimise uute võimaluste ja lahenduste uurimiseks ja leidmiseks, et hoida selle praktika häid ja vältida võimalikke halbu külgi.

Soovitatav on rohkem kajastada teavet kliimamuutuse kohta. Analüüsis on kirjas, et vegetatsiooniperiood on pikenenud, peamiselt soodsate sügiste arvelt. Soodsad talved on Eestis siiani positiivse mõjuga ning soodustavad üha enam taliviljade kasutust. Ohuks on sademetega päevade arvu kasv augustis, mis takistab viljakoristust. Suvised põuad ja niisked sügised on ohuks herne ja oa kasvatamisele (samas sekkumises on liblikõielistele palju panustatud).

SWOT-analüüs ja vajaduste analüüs toovad välja vajaduse uurida tehnoloogiate ja praktikate mõju KHG heitkogustele. Lisaks tuleb välja selgitada Eestis kasutatavad tehnoloogiad, sh loomakasvatushoonetes kasutatavad lahendused, ja koguda infot kasutatavate loomasöötade kohta. Selline teave võimaldab täpsustada nii KHG kui ka NH_3 heitkoguste inventuure ja võtta senisest paremini arvesse viimase kahekümne aasta jooksul tehnoloogia nüüdisajastamisega kaasnenud mõjud. Täpsemad inventuurid annaksid MeMile häid lähteandmeid, mille najal sektori investeeringuvajadust ja seda toetavaid sekkumisi täpsemalt kavandada. Vajadus sõnnikuhoidlate katmise järele tuleks selgemalt siduda võimalusega biogaasi tootmist laiendada ja arendada.

Biogaasi tootmise puhul nimetatakse takistusena vähest tasuvust väiketootmises. Pigem on väiketootmises probleemiks ebapiisav võimekus sellisteks investeeringuteks ning ühe lahendusvõimalusena tasuks kaaluda ühisinvesteeringuid biogaasijaamadesse.

Erieesmärk 5: edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk.

Vajaduste kirjelduses võiks välja tuua taastava põllumajanduse ja agroökoloogia kontseptsiooniga hõlmatud erinevate praktikate laialdasema ja terviklikuma kasutamise, sh põllumajandustootjate

piirkondliku koostöö vajaduse nende praktikate kasutamisel. Elurikkuse soodustamiseks tarvilikud maakasutuse muutused vajavad sama piirkonna maakasutajate koostööd, et rajatavad maastikuelemendid hakkaksid ökosüsteemi osana võimalikult hästi toimima. SWOT-tabelis tuleks korrigeerida ohu 4 sõnastust, täpsustades, mille intensiivistumisest on jutt ning selgitades sisendite madala hinna võimalikke negatiivseid kõrvalmõjusid. Põllumajandustootjate eesmärk ei ole rohkem sisendeid kasutada, vaid rohkem tulu saada. Selle eesmärgi täitmisega võivad kaasneda ka negatiivsed kõrvalmõjud.

Täpsustamist vajab mõte, et elurajoonide, taristu ja tööstushoonete rajamine avaldab survet põllumuldadele. Tegemist on põllumuldi pööramatult hävitavate tegevustega.

SWOT-analüüsis tuleks luua seos kariloomade pidamise ja karjatamise vajadusega, mis aitab orgaanilise väetise pakkujana parandada C_{org} sisaldust, samuti tagab püsirohumaade säilimise. Püsirohumaade pindala ja osakaalu vähenemise juures on soovitatav lisada seos samal perioodil aset leidnud suhteliselt ulatusliku põllumajandusloomade arvu vähenemisega.

Seoses NH_3 heitkoguste vähendamisega tuleks ära märkida vajadus kaardistada ka Eestis kasutatavad tehnoloogiad, sh loomakasvatushoonetes kasutatavad lahendused, ja koguda infot kasutatavate loomasöötade kohta. Selline teave võimaldab täpsustada nii KHG kui ka NH_3 heitkoguste inventuure ja võtta senisest paremini arvesse viimase kahekümne aasta jooksul tehnoloogia nüüdisajastamisega kaasnenud mõjud.

Erieesmärk 6: panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke.

SWOT-analüüsis on soovitatav paremini kirjeldada väärtusliku rohumaa, karjatamise ja ohustatud tõugude temaatikat. Kuna mitmed sekkumised on seotud loomade karjatamisega, on soovitatav kajastada eelmiste perioodide karjatamistoetuse tulemusi. Kui soovitakse soodustada veiste, sh piimalehmade karjatamist pärandniitude hooldamise eesmärgil, tuleks silmas pidada, et seda soodustaks ka vastavad tootjate sissetulekuid oluliselt mõjutavad sekkumised ja mahepõllumajanduslikku loomakasvatust soodustavad sekkumised. Samuti tuleks silmas pidada seda, kas praegused piimakarjakasvatajad asuvad pärandniitude läheduses või mitte. Uute piimatootmisettevõtete, eriti väikese loomade arvuga ettevõtete rajamine ei ole seniste trendide põhjal usutav.

SWOT-tabelis on nõrkusena nimetatud vähest huvi looduslike rohumaade säilitamise ja kariloomade karjatamise vastu. Huvi puudumine ei ole siinkohal ilmselt täpne põhjus ning soovitatav on antud problemaatikat avada ka nende tegevuste majandusliku tasuvuse seisukohast. Nõrkuste osas tuleks täpsustada, millised põllumajandusega seotud ökosüsteemiteenused on vähenenud. SWOT-tabelis ja vajaduste kirjelduses on ohustatud tõugu loomi ekslikult nimetatud kohalikku tõugu loomadeks. Kuna sugugi kõik kohalikud tõud ei ole ohustatud, tuleks sõnastust parandada. Ohtude all on nimetatud sünteetiliste taimekaitsevahendite võimalikku ohtu elurikkusele. Siin tuleks täpsustada, kas oht seisneb teatud liiki taimekaitsevahendites või nende liig- või väärkasutamises.

Pikemas SWOT-analüüsis tuleks täpsustada, millisel perioodil on põllumajandusmaastike mitmekesisus ulatuslikumalt vähenenud. Kas see probleem on alguse saanud nõukogude ajal, tekkis

põllumajandustootmise vähenemisega 1990. aastatel, või on tekkinud pärast ELiga liitumist seoses põllumajandustootmise suurenemisega? Selle täpsustamine on vajalik selleks, et paremini mõiste alates 2004. aastast Eestis rakendatud ÜPP sekkumiste mõju põllumajandusmaastike mitmekesisusele. Kui perioodil 2004–2020 rakendatud meetmed on sellise mõju andnud, tuleks uuel perioodil rakendatavates sekkumistes teha olulisi muudatusi. Kui mõju avaldus varem ja alates 2004. aastast rakendatud sekkumised ei ole olukorda järsult halvendanud, on põhjendatud järkjärguline sekkumiste uuendamine.

Samuti tuleks avada põhjused, miks ei ole saavutatud hooldatavate poollooduslike koosluste sihttaset 40 000 ha.

Erieesmärk 7: olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades.

Soovitatav on SWOT-analüüsi kokkuvõttes üle vaadata maapiirkonda elama asumise temaatika ning erieesmärgis 8 kajastatud hõivemäära dubleerimise asjakohasus (erieesmärgi 7 hetkeolukorra analüüsis on joonis 7 samasisuline mis erieesmärgi 8 hetkeolukorra analüüsis kajastatud joonis 9). Lisaks nii SWOT-analüüsis kui ka vajaduste kirjelduses tuleks luua suurem sidusus nende erieesmärkidega, mis puudutavad ühistegevust, tootjarühmi, kvaliteedikavasid, innovatsiooni ja riskijuhtimist. Need on valdkonnad, kus on vaja ettevõtjate koostööd, kuid vanem põllumajandustootjate põlvkond pole selles olnud nii edukas, kui soovitakse. Noorte põlvkonnal võiks koostöö paremini õnnestuda, kuid seda tuleb süsteemselt toetada.

SWOT-tabelis tuleb täpsustada, kelle valmisolek innovaatiliste lahenduste kasutamiseks on tugevuseks. Võimaluste all tuleb täpsustada, kelle rahvusvahelistest kontaktidest on jutt. Ohuna on mainitud põllumajanduslike majapidamiste arvu vähenemist kontsentreerimise tulemusena, mida erieesmärgis 1 on nimetatud tugevusena ja erieesmärgis 4 nõrkusena. Kui erieesmärgi 7 puhul on tegemist ohuga, tuleks täpsustada, milles see seisneb ja kes on sellest ohustatud. Samuti tuleks täpsustada, milliste traditsioonide hääbumist nähakse ohuna ja kellele. Ka ohtude loetelu 7. punkti tuleb täpsustada, sest ei ole selge, kelle millised teadmised võivad ajale jalgu jääda.

Erieesmärk 8: edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust.

SWOT-analüüsis on soovitatav üle vaadata näitajad ja temaatika, mis haakuks kõige paremini erieesmärgi sisuga, ning vältida dubleerimist erieesmärgi 7 temaatikaga. Hetkeolukorra kirjeldus ei puuduta üldse ÜPP toetuse jaotuse küsimust, kuigi erieesmärgi mõjuindikaatorite loetelus on see esitatud. See vastuolu tuleks kõrvaldada. Bioressursside väärindamise käsitluse juures tuleks tugevdada seoseid teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga ja selgemalt välja tuua seosed horisontaalse eesmärgiga. Taastuvenergia käsitluse juures võiks välja tuua ka potentsiaali kohapealse töötleva tööstuse energiaga varustamiseks. Toidukadude ja -jäätmete käsitluse juures jääb selgusetuks, kas strateegiakava fookus on nende vähendamisel või nende töötlemisel.

SWOT-tabelis katab bioressurssidega varustatuse tugevus ära ka metsaressursi, mistõttu metsaressurssi ei ole vaja eraldi välja tuua. Nõrkuste all tuleks täpsustada, milliste ettevõtete konkurentsivõime on

madal. Pikemas SWOT-analüüsis tuleks kustutada joonis 9, mis on samasugusena esitatud juba erieesmärgi 7 all.

SWOT-analüüsis on soovitatav põhjendada, milles seisneb maaelu maine ehk maaelust ebaadekvaatse kuvandi probleem ning kaaluda metsa teema käsitluse lühendamist.

Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist).

SWOT-analüüsis on soovitatav üle vaadata ja uuendada tabelites olevaid andmeid loomade arvu ja antibiootikumide koguse kohta. SWOT-tabelis tuleks tugevuste all täpsustada, et koolides pakutakse piimatooteid, puu- ja köögivilju koolikavade toel. Nõrkuste all tuleks täpsustada karjatervise analüüsimiseks vajalike andmete puudumise väidet. Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli ASi Vissukese rakendus võimaldab karjatervist analüüsida, kuid kuna selle rakenduse kasutus on vabatahtlik, ei ole seal Eesti kogu veisepopulatsiooni katvaid andmeid. Selles osas pakuks arenguvõimalusi senisest ulatuslikum digilahenduste loomine ja kasutuselevõtt loomakasvatussektoris.

Soovitatav on kajastada eelmistel programmiperioodidel omandatud kogemus (tulemus ja mõju) loomade heaolu ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse puhul. Eelkõige puudutab see karjatamise mõju loomade heaolule ja pärandniitudele.

Vajaduste analüüsis tuleks käsitleda ka taimekaitsevahendite enesekontrollisüsteemide rakendamise vajadust. Praegu puudutab enesekontrollisüsteemide käsitlus vaid karjatervist.

Pikemas SWOT-analüüsis esineb palju eelmiste erieesmärkide juures esitatud info kordamist, mistõttu on soovitatav vältida info dubleerimist ja vajadusel kasutada ristviitamist nende erieesmärkide SWOT-analüüsidele, kus asjakohast infot esitletakse.

2.2. Hinnang ÜPP strateegiakava sekkumisloogikale

Selles peatükis kajastatakse hinnangut ÜPP strateegiakava sekkumisloogika terviklikkusele, sidususele ja selgusele. SWOT-analüüsi, SWOT-tabeli, vajaduste, eesmärkide ja sekkumiste vahel peavad esinema nii sidusus kui ka terviklikkus.

2.2.1. Sisemine sidusus

Hindamisküsimused, mis kajastavad hinnangut ÜPP strateegiakava sekkumisloogika sisemisele sidususele, olid järgmised.

- HK 2.1. Kas ÜPP strateegiakava iga erieesmärgi SWOT-analüüsis ja vajaduste hindamises määratletud vajadused on kajastatud sekkumisstrateegias?
- HK 2.3. Kas planeeritavad sekkumised on omavahel sünergias, sidusad, tasakaalus ja täiendavad üksteist erieesmärkide saavutamiseks?
- HK 2.4. Kas planeeritavate sekkumiste vahel esineb vastuolusid, mis vähendavad erieesmärkide saavutamist?
- HK 2.5. Kas ÜPP strateegiakava on keskkonna- ja kliimaalaselt suurema ambitsiooniga (ÜPP strateegiakava määruse artikkel 105[7])?
- Lisaküsimus 2. Mil määral saavutatakse sekkumistevaheline koostoime?

HK 2.1 ja HK 2.5 hindamisel võeti aluseks „II lisa – ÜPP strateegiakavaga hõlmatud piirkonna hetkeolukorra SWOT-analüüs“ seisuga 12.11.2021 ja „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027“ tööversioon sisuga 12.11.2021. HK 2.3 ja HK 2.4 hindamisel võeti aluseks eelnevalt näidatutest teine dokument. Lisaküsimus 2 on täiendav küsimus HK 2.3, millele saadi vastus fookusgrupi-arutelude käigus.

[7] Liikmesriigid seavad eesmärgiks anda oma ÜPP strateegiakava ja eelkõige artikli 109 lõike 2 punktis a osutatud sekkumisstrateegia elementide abil suurem üldine panus artikli 6 lõike 1 punktides d, e ja f sätestatud erieesmärkide saavutamisse võrreldуna üldise panusega määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 110 lõike 2 esimese lõigu punktis b sätestatud eesmärgi saavutamisse EAGFi ja EAFRD raames antava toetuse abil ajavahemikul 2014–2020. Liikmesriik selgitab olemasoleva teabe põhjal oma ÜPP strateegiakavas, kuidas ta kavatseb lõikes 1 sätestatud suurema üldise panuse saavutada. Kõnealune selgitus peab põhinema asjakohasel teabel, näiteks artikli 107 lõike 1 punktides a–f ja artikli 107 lõike 2 punktis b osutatud elementidel, samuti I lisas sätestatud asjaomaste mõjunäitajate oodataval paranemisel.

Tabel 4. Koondhinnang ÜPP strateegiakava sekkumisloogika sisemisele sidususele erieesmärkide lõikes

Erieesmärk	Vajaduste kajastumine sekkumistes	Sekkumiste-vaheline sünergia	Sekkumiste-vaheliste vastuolude puudumine	Keskkonna- ja kliimaalaselt suurem ambitsioon
Horisontaalne eesmärk: sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning ergutades nende kasutuselevõttu				n/p*
Erieesmärk 1: toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus				n/p*
Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule				n/p*
Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas				n/p*
Erieesmärk 4: panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse				
Erieesmärk 5: edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk				
Erieesmärk 6: panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke				
Erieesmärk 7: olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades				n/p*
Erieesmärk 8: edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust				n/p*
Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toit, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist)				n/p*

Roheline – dokumentides esitatu on piisav.

Kollane – dokumendid vajavad edasiarendamist ja täiendamist.

*Ei kohaldata.

HK 2.1. Kas ÜPP strateegiakava iga erieesmärgi SWOT-analüüsis ja vajaduste hindamises määratletud vajadused on kajastatud sekkumisstrateegias?

Horisontaalse eesmärgi ja erieesmärkide 4–7 ning 9 SWOT-tabel, SWOT-analüüs ja vajadused on sekkumistes kajastatud, kuigi erieesmärgi 7 SWOT-analüüsi kokkuvõte sisaldab maapiirkonda elama asumise teemat, millele ei ole sekkumist. Ülejäänud erieesmärkide SWOT-analüüs ja vajadused on sekkumistes enamasti kajastatud, kuid esineb üksikuid teemasid, mis arengudokumendi eri osades ei ole sidusad.

Erieesmärgi 1 SWOT-analüüsis ja vajadustes märgitakse diislikütuse aktsiisi soodustuse teemat, kuid sekkumistes teemakäsitlus puudub. Mesindust ja ühistegevust käsitletakse hetkeolukorra SWOT-analüüsis (ühistegevust ka SWOT-tabelis ja SWOT-analüüsi kokkuvõttes), kuid mujal mitte. Mesindus

on pigem erieesmärgi 2 ja ühistegevus erieesmärgi 3 teema. Sisulisemaks probleemiks on tootlikkuse kasvu küsimused, millele erieesmärgi 1 sekkumised otseselt kaasa ei aita. Ka rendimaade suurt osakaalu ei saa valitud sekkumistega ilmselt kuidagi mõjutada.

Erieesmärgi 2 alla kavandatud sekkumine „Põllumajandustootjate materiaalsed investeeringud“ on orienteeritud rohkem keskkonnale (lisaks panus ka erieesmärkidesse 4, 5, 6 ja 9) ning sekkumine „Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)“ põllumajandustootmisele. Samas, põllumajanduse keskkonnasuunitlusega (seda ka erieesmärkides 6 ja 9) ja ilma keskkonnasuunitluseta investeeringuvajadused ning ühisinvesteeringute temaatika ei eristu kindlaksmääratud vajaduste alapeatükis.

Erieesmärgi 3 sekkumised vastavad SWOT-analüüsis ja vajadustes esitatule, kuigi pole päris selge, kuidas piiratakse ebaausaid kaubandustavasid ning toetatakse otseselt lühikesi tarneahelaid (SWOT-tabelis kajastatakse nõrkusena) ja ühistute koostöövõimalusi ELi tasandil, kuigi kaudselt parandab seda ühistute arendamine.

Fookusgrupi-aruteludel selgus, et erieesmärgi 8 sekkumised on liialt üldised võrreldes vajadustega. Lisaks kajastub metsandusteema SWOT-tabelis ja SWOT-analüüsis, kuid vajadustes ega sekkumistes mitte (v.a bioressursside väärindamise osana).

HK 2.3. Kas planeeritavad sekkumised on omavahel sünergias, sidusad, tasakaalus ja täiendavad üksteist erieesmärkide saavutamiseks?

Horisontaalse eesmärgi ja peaaegu kõikide erieesmärkide alla kavandatud sekkumised on omavahel sünergias, sidusad, tasakaalus ja täiendavad üksteist erieesmärkide saavutamisel.

Erandiks on erieesmärk 7, kuna erieesmärgi nimetus viitab ettevõtluse arendamisele maapiirkonnas kõige laiemas tähenduses, sekkumised aga toetavad vaid noori põllumajandustootjaid. Seega on erieesmärgi nimetuse ja sekkumiste vahel vastuolu.

HK 2.4. Kas planeeritavate sekkumiste vahel esineb vastuolusid, mis vähendavad erieesmärkide saavutamist?

Ühegi erieesmärgi alla planeeritud sekkumiste vahel ei tuvastatud selliseid vastuolusid, mis vähendaksid erieesmärkide saavutamist.

HK 2.5. Kas ÜPP strateegiakava on keskkonna- ja kliimaalaselt suurema ambitsiooniga (ÜPP strateegiakava määruse artikkel 105)?

Erieesmärkide 4, 5 ja 6 keskkonna- ja kliimaalaselt suuremat ambitsioonikust võrreldi ajavahemikul 2014–2020 EAGFi ja EAFRD toetuste abil rakendatud loodusvarade säästva majandamise ja kliimameetmete (keskenduti KHG heitkogustele, elurikkusele, mullale ja veele) saavutustega. Tervikuna võib öelda, et ÜPP strateegiakava on võrreldes programmiperioodiga 2014–2020 keskkonna- ja kliimaalaselt suurema ambitsiooniga.

2.2.2. Väline sidusus

Hindamisküsimused, mis kajastavad hinnangut ÜPP strateegiakava sekkumisloogika välisele sidususele, olid järgmised.

- HK 3.1. Analüüsitakse ÜPP strateegiakava panust olulistesse poliitilistesse eesmärkidesse ja ÜPP strateegiakava kooskõla asjakohaste riiklike ja ELi strateegiate ja eesmärkidega.
- HK 3.2. Kas ÜPP strateegiakava sekkumisstrateegia koostamisel on võetud arvesse eelmistel perioodidel omandatud välise sidususe kogemust?
- HK 3.3. Kas ÜPP strateegiakava annab ülevaate planeeritavate sekkumiste ja muude maapiirkonda mõjutavate või samadele sihtgruppidele suunatud EL fondide vahelisest piiritlemisest, üksteise täiendamisest, sünergiast ja koordinatsioonist?
- HK 3.4. Analüüsida ÜPP strateegiakava sekkumisstrateegia järjepidevust keskkonna- ja kliimaalaste õigusaktide osas, mis on välja toodud ÜPP strateegiakava määruse XIII lisas ja panust nendes dokumentides paika pandud pikaajalistesse riiklikesse eesmärkidesse.
- HK 3.5. Analüüsida ÜPP strateegiakava järjepidevust oma sekkumistes keskkonna, kliima, noorte põllumajandustootjate ja riskijuhtimise valdkondades ning kooskõla nende valdkondade oluliste EL ja riiklike sekkumistega.
- HK 3.6 Analüüsida ÜPP strateegiakava rahastamise võimalikke kattuvusi (topeltrahastus) või tühikuid teiste oluliste poliitika instrumentide ja sekkumiste vahel ning ÜPP strateegiakavas väljatoodud mehhanisme kattuvuste ja tühikute vältimiseks.

Kõikide hindamisküsimuste hindamisel võeti aluseks „II lisa – ÜPP strateegiakavaga hõlmatud piirkonna hetkeolukorra SWOT-analüüs“ seisuga 12.11.2021 ja „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027“ tööversioon seisuga 12.11.2021.

Tabel 5. Koondhinnang ÜPP strateegiakava sekkumisloogika välisele sidususele erieesmärkide lõikes

Erieesmärk	Kooskõla asja-kohaste riiklike ja EL strateegiate ja ees-märkidega	Arves-tamine eelmiste perioodide kogemu-sega (välimine sidusus)	Samade siht-gruppide piiritle-mine	Järje-pidevus kesk-konna- ja kliima-alaste õigus-aktide osas; järje-pidevus kesk-konna ja kliima valdkonnas	Järje-pidevus noorte põllu-majan-dus-tootjate vald-konnas	Järje-pidevus riski-juhtimise vald-konnas	Topelt-rahastus või tühikud
Horisontaalne eesmärk: sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning ergutades nende kasutuselevõttu				n/p*			
Erieesmärk 1: toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus				n/p*			
Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule				n/p*			
Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas				n/p*			
Erieesmärk 4: panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse							
Erieesmärk 5: edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk							
Erieesmärk 6: panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke							

	Kooskõla asja-kohaste riiklike ja EL strateegiate ja eesmärkidega	Arvestamine eelmiste perioodide kogemusega (välimine sidusus)	Samade sihtgruppide piiritlemine	Järjepidevus kesk-konna- ja kliima-alaste õigus-aktide osas; järjepidevus kesk-konna ja kliima valdkonnas	Järjepidevus noorte põllu-majandus-tootjate vald-konnas	Järjepidevus riski-juhtimise vald-konnas	Topelt-rahastus või tühikud
Erieesmärk 7: olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades				n/p*			
Erieesmärk 8: edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust				n/p*			
Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist)				n/p*			

Roheline – dokumentides esitatu on piisav.

Kollane – dokumendid vajavad edasiarendamist ja täiendamist.

Punane – dokumendid vajavad olulisel määral edasiarendamist ja täiendamist.

*Ei kohaldata HK 3.4 puhul, kuid kohaldatakse HK 3.5 puhul.

HK 3.1. Analüüsitakse ÜPP strateegiakava panust olulistesse poliitilistesse eesmärkidesse ja ÜPP strateegiakava kooskõla asjakohaste riiklike ja ELi strateegiate ja eesmärkidega.

Kõikide erieesmärkide puhul tuvastati kooskõla oluliste poliitiliste eesmärkidega ning asjakohaste riiklike ja ELi strateegiatega (PõKa 2030, MAK2030, strateegia „Eesti 2035“, Eesti riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030 (teatis REKK 2030), kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030, Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“, „Eesti põllumajandus ja toit 2030“ jt riiklikud arengudokumendid; Euroopa roheline kokkulepe, strateegia „Talust taldrikule“, ELi elurikkuse strateegia aastani 2030). Panus ilmneb selgemini horisontaalse eesmärgi ja erieesmärkide 2, 4 ja 5 puhul, kuna nende SWOT-analüüsis on eri arengudokumentidele suuremal või vähemal määral viidatud. Erieesmärgis 8 on otseselt viidatud digiühiskonna, kodanikuühiskonna vms arengudokumentidele, kuid erieesmärgi ulatust arvestades ei ole piisavalt esitatud seoseid nimetatud dokumentidega. Teiste erieesmärkide puhul selged viited puuduvad.

HK 3.2. Kas ÜPP strateegiakava sekkumisstrateegia koostamisel on võetud arvesse eelmistel perioodidel omandatud välise sidususe kogemust?

Perioodil 2014–2020 ja varasematel perioodidel omandatud välise kogemusega (asjakohaste riiklike uuringutulemustega, raportitega vms) on arvestatud suuremal või vähemal määral kõikide erieesmärkide SWOT-analüüsis, millele on kohati lisatud sellekohased viited, kuid mitte piisavalt. Erandiks on erieesmärk 7, mille puhul on kava koostamisel arvestatud välise kogemusega ja asjakohastele dokumentidele ka viidatud.

HK 3.3. Kas ÜPP strateegiakava annab ülevaate planeeritavate sekkumiste ja muude maapiirkonda mõjutavate või samadele sihtgruppidele suunatud EL fondide vahelisest piiritlemisest, üksteise täiendamisest, sünergiast ja koordinatsioonist?

Erieesmärkide SWOT-analüüsis on mainitud EL-üleseid ja riiklikke arengudokumente ning paaril juhul mainitud ka muid rahastamisfonde, millest rahastatakse ÜPP strateegiakavas nimetatud sarnaseid tegevusi. ÜPP strateegiakavasse on lisatud alapeatükk 4.5 „Koordinatsioon, demarkatsioon ja täiendavused EAFRD ja teiste maapiirkonda panustavate Liidu vahendite vahel“, kuid alapeatüki sisu lisatakse hiljem, kui on valminud teiste ajakohaste rakenduskavade eelnõud. Seega puudub ÜPP strateegiakavas ülevaade samadele sihtgruppidele, piirkondadele vms suunatud EL fondide vahelisest piiritlemisest, täiendamisest, sünergiast ja koordinatsioonist.

HK 3.4. Analüüsida ÜPP strateegiakava sekkumisstrateegia järjepidevust keskkonna- ja kliimaalaste õigusaktide osas, mis on välja toodud ÜPP strateegiakava määruse XIII lisas ja panust nendes dokumentides paika pandud pikaajalistesse riiklikesse eesmärkidesse.

Erieesmärkide 4, 5 ja 6 puhul on olemas järjepidevus keskkonda ja kliimat puudutavate õigusaktide puhul, sh sisaldab SWOT-analüüs otseseid viiteid sellistele õigusaktidele.

HK 3.5. Analüüsida ÜPP strateegiakava järjepidevust oma sekkumistes keskkonna, kliima, noorte põllumajandustootjate ja riskijuhtimise valdkondades ning kooskõla nende valdkondade oluliste EL ja riiklike sekkumistega.

Selle küsimuse puhul vaadeldi eraldi järjepidevust (1) keskkonna ja kliima, (2) noorte põllumajandustootjate ning (3) riskijuhtimise valdkondades.

Horisontaalses eesmärgis ning erieesmärkides 2 ja 4–9 on järjepidevus kliima ja keskkonna valdkondades ning viidatud on eelkõige seostele riiklike arengudokumentidega, kuigi horisontaalse eesmärgi dokumentides jäävad digitehnoloogia kasutuselevõttu ergutavad tegevused tagasihoidlikuks. Erieesmärkides 1 ja 3 ei ole kliima ja keskkonna temaatika piisavalt järjepidev. Nende erieesmärkide SWOT-analüüsid adresseerivad suuremal või vähemal määral kliimamuutustega ja keskkonnaga seotud probleeme ja väljakutseid, kuid kavandatavad sekkumised on enamjaolt sarnased eelmistel perioodidel rakendatuga ega kanna seega endas piisavalt kliima- ja keskkonnaalast järjepidevust.

Horisontaalse eesmärgi dokumentides rõhutatakse eelkõige sektori ettevõtjate konkurentsivõime tõstmist. Kavandatavad nõuande ja koolituste teemad sisaldavad järjepidevust keskkonna ja kliima

valdkondades (nõustamine nõuete ja tingimuste asjus, koolitused keskkonnahoiu ja kliima valdkonnas vms), aga mitte konkurentsivõime tõstmise asjus. Samuti jäävad horisontaalse eesmärgi dokumentides digitehnoloogia kasutuselevõttu ergutavad tegevused tagasihoidlikuks.

Erieesmärgi 1 alla kavandatud sekkumise „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (maaparandussüsteemid ja teed) kaasajastamisse“ rakendamisel panustatakse taristu kaasajastamisel keskkonna- ja kliimaalastesse eesmärkidesse. Kuigi põllumajanduslikke otsetoetusi jagatakse eelneva programmiperioodiga sarnastel alustel, viidatakse SWOT-analüüsis, et need toetused on erieesmärkide 4–6 sihtidega seotud rakendatavate ökokavade kaudu ning kõigile otsetoetustele kehtivad tingimuslikkuse baasnõuded. Samas jätkatakse kõrgemate tootmiskulude leevendamiseks diislikütuse aktsiisisoodustusega, mis ei toeta Euroopa rohelist kokkulepet.

Erieesmärgi 3 SWOT-analüüsis, vajadustes ja sekkumistes kliima- ja keskkonnaalane järjepidevus puudub.

Noorte põllumajandustootjatega seotud vajadused on selgelt välja toodud erieesmärgis 7 (seotud sekkumised on „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtluse soodustamine“ ja „Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele“) ning on olemas kooskõla arengukavaga PõKa 2030. Horisontaalse eesmärgi SWOT-analüüsis märgitakse, et tähelepanu tuleb pöörata alustavatele ja noortele ettevõtjatele, seda nii nõuande kui ka muude teadmussiirde tegevuste puhul, millel on olemas kooskõla arengukavaga PõKa 2030. Sekkumises „Nõuande toetus“ toetatava nõustamisteenuse lõppkasusaajana tuuakse eraldi esile noori ja alustavaid ettevõtjaid. Erieesmärgi 8 SWOT-analüüsis ja vajadustes on pühendatud palju ruumi noorte temaatikale, samas kui sekkumistes noori esile ei tooda (v.a sekkumises „LEADER-kogukonna juhitud kohalik areng“ ühe eesmärgina noorte tulevikuliidrite võimestamine). Erieesmärki 1 panustab noortele põllumajandustootjatele suunatud sekkumine „Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele“, kuid SWOT-tabelis teema kajastust ei leia. Erieesmärgi 2 SWOT-tabelis, SWOT-analüüsis ja vajadustes eraldi noorte teemat ei ole välja toodud, kuid sekkumises „Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)“ märgitakse, et noorte põllumajandustootjate korral on toetatavaks tegevuseks ka maa ostmine. Erieesmärgi 3 SWOT-tabelis nimetatakse tugevusena noorte põllumajandustootjate avatust põllumajandusühistu liikmeks astumisele, kuid erieesmärki 3 puudutavates osades noorte teemat rohkem ei käsitleta. Ülejäänud erieesmärkide juures noorte teema järjepidevus puudub.

Riskijuhtimise teemat on järjepidevalt käsitletud erieesmärgi 1 SWOT-analüüsis ja sekkumistes. Samas jääb üsna ebaselgeks, kas riskijuhtimise instrumente saab uuel eelarveperioodil rakendada mitmekesisemalt ja ulatuslikumalt kui programmiperioodil 2014–2020. Riskijuhtimist käsitletakse järjepidevalt ka horisontaalses eesmärgis, kuid episoodiliselt ülejäänud erieesmärkides. Nende erieesmärkide juures on toodud riskijuhtimise kooskõla eelkõige arengukavaga PõKa 2030. Erieesmärgi 2 SWOT-analüüsis on riski temaatikat eri aspektides puudutatud, kuid strateegiakavas ei ole seda enam käsitletud. Erieesmärgi 3 puhul on riskijuhtimist SWOT-analüüsis mainitud toidutarneahela kontekstis, kuid strateegiakavas ei ole riskijuhtimise temaatikat käsitletud. Samas, kui vaadata SWOT-analüüsi tabelis esitatud nõrkusi, võimalusi ja ohte, on riskijuhtimise temaatika olulisus neis kajastatud. Erieesmärgi 7 puhul on SWOT-analüüsis ning SWOT-tabelis nimetatud noorte ebapiisavaid

juhtimisoskusi (üheks oluliseks juhtimisoskuseks on tänapäeval riskijuhtimine) ning kliimamuutustest ja looduskeskkonnast tulenevaid riske põllumajandusele, mistõttu on oluline ka selle erieesmärgi juures riskijuhtimise temaatikat põhjalikumalt käsitleda. Erieesmärgi 8 SWOT-tabelis on loetletud mitmeid nõrkusi, võimalusi ja ohte, millega ettevõtjad silmitsi seisavad ning mis eeldaks teadmisi riskijuhtimise kohta ja vastavat käitumist. Seetõttu on ka antud erieesmärgi puhul riskijuhtimise temaatika käsitlus asjakohane ja vajalik. Erieesmärkide 4–6 ja 9 puhul avaldub riskijuhtimise käsitlus kliimamuutustest ja looduskeskkonnast tulenevate riskide maandamise tegevustega.

HK 3.6 Analüüsida ÜPP strateegiakava rahastamise võimalikke kattuvusi (topeltrahastus) või tühikuid teiste oluliste poliitikainstrumentide ja sekkumiste vahel ning ÜPP strateegiakavas välja toodud mehhanisme kattuvuste ja tühikute vältimiseks.

Võimalikke kattuvusi või tühikuid nii ÜPP strateegiakavas endas kui ka selle ja teiste poliitiliste instrumentide vahel erieesmärkide 1, 3–7 ja 9 puhul ei tuvastatud. Ülejäänud erieesmärkide alla planeeritud sekkumiste puhul esineb suuremal või vähemal määral kattuvusi või tühikuid.

Erieesmärgi 2 sekkumise „Põllumajanduse ja toidusektori müügivõimekuse tõstmine“ puhul tuleb üle vaadata võimalikud kattuvused teiste poliitiliste instrumentidega, millele viidati ÜPP juhtkomisjoni 6. (toimus 25.11.2020) ja 11. istungil (toimus 04.06.2021). Osaline kattuvus võib tekkida sekkumiste „Põllumajandustootjate materiaalsed investeeringud“ ja „Investeeringud bioressursside väärindamisse“ vahel (ÜPP juhtkomisjoni 6. istung, toimus 25.11.2020). Tõenäoliselt on nii põllumajanduses kui ka toiduainetetööstuses huvi investeerida bioressursside väärindamisse. Potentsiaali oleks ka bioressursside väärindamiseks tehtavatel ühisinvesteeringutel. Nende sekkumiste puhul võib tekkida kattuvusi või ka lünki.

Erieesmärgi 8 puhul tuleks arvestada võimalikke kattuvusi teiste poliitiliste instrumentidega, mis toetavad regionaalarengut, investeeringuid ettevõtluskeskkonda, maapiirkonna ettevõtetesse ja klastritesse ning inimkapitali arendamist. Nimetatud asjaolule viidati ka fookusgrupi-arutelul ning ÜPP juhtkomisjoni 4. (toimus 28.10.2020), 9. (toimus 21.05.2021) ja 10. istungil (toimus 28.05.2021).

Võimalikke kattuvusi või täiendusi teiste poliitiliste instrumentidega võrreldes tuvastati horisontaalse eesmärgi puhul, kus põllumajandustootjatele ja teistele maapiirkonna ettevõtjatele pakuvad nõuannet ja koolitusi ka haridus- ja teadusasutused, avaliku sektori asutused, maakondlikud arenduskeskused vms ning metsanduslikku nõuannet metsaühistute juures tegutsevad konsulendid.

2.2.3. Hinnang sekkumiste mõjule ÜPP strateegiakava erieesmärkide saavutamises

Hindamisküsimused sekkumiste mõju kohta ÜPP strateegiakava erieesmärkide saavutamises olid järgmised.

- HK 1.1. Kas planeeritavad sekkumised koos valitud toetusvormidega (tagastatav ja tagastamatu abi) panustavad erieesmärkidesse ja aitavad saavutada positiivseid tulemusi? Analüüsitakse ÜPP strateegiakava iga erieesmärgi sekkumisstrateegiat.

- HK 1.2. Millist positiivset ja negatiivset mõju on oodata ÜPP strateegiakava rakendamisel?
- HK 1.3. Kas ÜPP strateegiakava valitud sekkumised aitavad kõige paremini saavutada erieesmärke või kas erieesmärkide maksimaalse mõju saavutamiseks oleks vajalik teha muudatusi sekkumisstrateegiasse?
- Lisaküsimus 1. Kui põhjalikud ja usutavad on loogilised seosed valitud sekkumiste ja kõigi eesmärkide vahel?

Hindamise aluseks võeti „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027“ tööversioonis seisuga 12.11.2021 esitatud 48 sekkumist. Seega hinnati hindamisküsimustele vastamisel igat sekkumist eraldi. Tabelis 6 esitatud hinnangud on üldised ja koondatud erieesmärgi kohta kokku. Lisaküsimus 2 on täiendav küsimus HK 1.3, millele saadi hinnang fookusgrupi-arutelude käigus.

Tabel 6. Koondhinnang sekkumiste mõju kohta ÜPP strateegiakava erieesmärkide saavutamises erieesmärkide lõikes

Erieesmärk	Valitud toetusvormi panustamine erieesmärgi saavutamisse	Rakendamise positiivne mõju	Sekkumised aitavad saavutada erieesmärke
Horisontaalne eesmärk: sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning ergutades nende kasutuselevõttu			
Erieesmärk 1: toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus			
Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule			
Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas			
Erieesmärk 4: panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse			
Erieesmärk 5: edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk			
Erieesmärk 6: panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke			
Erieesmärk 7: olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades			
Erieesmärk 8: edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust			
Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist)			

Roheline – dokumendis esitatu on piisav.

Kollane – dokument vajab edasiarendamist ja täiendamist.

HK 1.1. Kas planeeritavad sekkumised koos valitud toetusvormidega (tagastatav ja tagastamatu abi) panustavad erieesmärkidesse ja aitavad saavutada positiivseid tulemusi? Analüüsitakse ÜPP strateegiakava iga erieesmärgi sekkumisstrateegiat.

Hindamisküsimuse puhul vaadeldi eraldi toetusvormi olemasolu, valitud toetusvormi ja sekkumise panust erieesmärki ning valitud toetusvormi ja sekkumise sünergiat positiivsete tulemuste saavutamisel. Üldistatult võib öelda, et suuremas osas erieesmärkides plaanitud sekkumised panustavad erieesmärkidesse ja aitavad saavutada positiivseid tulemusi. Samas on allpool toodud sekkumiste puhul positiivse tulemuse saavutamine teadmata. Need sekkumised on järgmised.

- „Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks“. Sekkumise panust erieesmärki ja selle tulemuslikkust on keeruline hinnata, kuna SWOT-analüüs ja vajaduste kirjeldus ei käsitle ümberjaotatava toetuse temaatikat peaaegu üldse, sh ei ole kirjeldatud, milline positiivne tulemus tahetakse saavutada.
- „Põllumajanduskindlustustoetus“. Puuduvad analüüs ja selle najal tehtavad järeldused, mis kinnitaksid põllumajandussektori vajadusi ning sekkumise positiivse tulemuse saavutamist pärssida võivaid ohte.
- „Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“. Toetus põllumajandustootjate koostöö edendamiseks kvaliteedikavade rakendamise kaudu panustab põllumajandustootjate positsiooni parandamisse tarneahelas. Tagastatav abi on sobilik, samas sõltub sekkumise tulemuslikkus kvaliteedikavade rakendumisest (samuti kvaliteedikava eestvedaja motivatsioonist) pikemas perspektiivis.
- „Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks“. Sekkumine on suunatud maapiirkonna tööhõive ja majanduskasvu toetamisse. Tagastamatu ja tagastatava abi kasutamine on põhjendatud, ent nende eristus on sekkumises pigem ebamäärane.
- „Tunnustatud tootjaorganisatsioonide loomise toetamine“. Sekkumine on otseselt seotud põllumajandustootjate positsiooniga tarneahelas. Kuna eesmärk on motiveerida tootjaorganisatsioonidesse koondumist, on motiveeriv tagastamatu abi sobilik. Tulemused sõltuvad loodava tootjaorganisatsiooni jätkusuutlikkusest.

HK 1.2. Millist positiivset ja negatiivset mõju on oodata ÜPP strateegiakava rakendamisel?

Mõju tuvastati erieesmärkide lõikes järgmiselt.

- Horisontaalne eesmärk. Positiivne mõju regionaalarengule, looduskeskkonnale, kliimale, majandusele.
- Erieesmärk 1. Tingimuslikkuse, kasvatatavate kultuuride mitmekesisuse ja maakasutuse taastamise kaudu positiivne mõju looduskeskkonnale. Lihaveiste, lammaste ja kitsede karjatamisega kaasneva maastikuhooldusega positiivne mõju elurikkusele. Tootmiskohustuse toetused tagavad lihaveise-, lamba- ja kitsekasvatajate sissetuleku, kuid ei lahenda nende toetussõltuvuse probleemi. Võimalik kaudne negatiivne mõju kliimamuutuste leevendamisse, kui jätkatakse diislikütuse aktsiisisoodustuse maksmist kõrgemate tootmiskulude pärssimise eesmärgil.

- Erieesmärk 2. Positiivne mõju regionaalarengule, looduskeskkonnale (vee- ja õhukvaliteedile, muldade kaitsele), kliimamuutuste leevendamisele ja nendega kohanemisele, põllumajandustootmise efektiivsusele, konkurentsivõimele ja jätkusuutlikkusele, toidutööstuste kõrgemale majanduslikule võimekusele ja konkurentsivõimele, majandusele (kui suudetakse kasvatada toodete väljavedu või pakkuda alternatiive sisse veetavatele toodetele), bioturvalisusele, tööhõivele. Toidutööstuste materiaalsetel ja immateriaalsetel investeeringutel on oodatav positiivne mõju toidutootmisega tegelevate ettevõtete konkurentsivõimele ning ohutu toidu kaudu ka rahvatervisele. Müügitegevuste toetamisel võib olla positiivne mõju toidusektori ettevõtete müügitulemustele ja seeläbi majandusele, kuid turundustegevuste mõju sellele on raske hinnata ja see võib jääda tagasihoidlikuks.
- Erieesmärk 3. Positiivne mõju majandusele (põllumajandussektori konkurentsivõimele ja jätkusuutlikkusele), looduskeskkonnale, kliimale, regionaalarengule ja toidujulgeolekule. Kvaliteedikavade rakendumise positiivne mõju võib jääda tagasihoidlikuks. Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamise puhul sõltub mõju ulatus tootjaorganisatsioonide juhtide tegevusest.
- Erieesmärgid 4 ja 5. Positiivne mõju looduskeskkonnale (mulla ja vee kvaliteedile, elupaikade ja liikide säilimisele ja edenemisele, maastikule), kliimamuutuste leevendamisele, heitkoguste vähendamisele, toitainete säästlikule haldamisele, pestitsiidide säästlikule kasutamisele, bioturvalisusele, toidu mitmekesistamisele ja regionaalarengule.
- Erieesmärk 6. Positiivne mõju looduskeskkonnale (elurikkusele, ökosüsteemi teenuste toimimisele, elupaikade kvaliteedile ja selle säilimisele, mulla ja vee kvaliteedile), kliimale, heitkoguste vähendamisele, toidu mitmekesisusele, kultuuripärandi ja geneetilise mitmekesisuse säilimisele (ohustatuks hinnatud kohalike tõugude säilimisele), majandusele (mahetoodete turustamine, kohalike sortide tähtsus toodete valmistamisel ja turustamisel), loomade heaolule, bioturvalisusele, regionaalarengule.
- Erieesmärk 7. Positiivne mõju põllumajandustootmise jätkusuutlikkusele, kuna sekkumised võivad tuua sektorisse noori juhte ja aitavad tasakaalustada sissetulekute vähenemist ebasoodsatel perioodidel. Sellest tulenevalt on ka positiivne mõju regionaalarengule.
- Erieesmärk 8. Positiivne mõju maapiirkonna ettevõtluse arengule ja mitmekesistamisele, majandusele, kultuuripärandile, taristu kättesaadavusele, looduskeskkonnale, kliimale, bioressursside (sh väheväärtusliku bioressursi, kõrvalsaaduste vms) säästlikumale kasutusele. Positiivne mõju on ka regionaalarengule, kuigi ettevõtluse investeeringute sekkumises loobuti toetuse jagamisel regionaalsest toetusmäära diferentseerimisest (esialgu oli sekkumislehel märgitud Ida- ja Kagu-Eestis toetuse määraks 70%). Sellele viidati ka ÜPP juhtkomisjoni 10. istungil (toimus 28.05.2021).
- Erieesmärk 9. Positiivne mõju looduskeskkonnale, loomade heaolule, bioohutusele (loomade paremale tervisele, taudivabadusele ning antibiootikumide kasutamise vähendamisele), majandusele, toiduohutusele, kliimale, põllumajanduse suutlikkusele reageerida ühiskonna muutuvale nõudmisele toidu ja tervise asjus.

HK 1.3. Kas ÜPP strateegiakava valitud sekkumised aitavad kõige paremini saavutada erieesmärke või kas erieesmärkide maksimaalse mõju saavutamiseks oleks vajalik teha muudatusi sekkumisstrateegiasse?

Horisontaalse eesmärgi ning erieesmärkide 1 ja 3–8 raames kavandatud sekkumised aitavad saavutada erieesmärke. Samas märgiti fookusgrupi-arutelul, et horisontaalse eesmärgi dokumentides pole päris selge, kuidas saavutatakse sektori nüüdisajastamine digiülemineku ergutamisel. Lisaks ei ole piisavalt hästi loodud seoseid erinevate eesmärkide saavutamisel ning võib eeldada bürokraatia kasvu sekkumiste rakendamisel (viide nõuandetegevustele, nagu nõustamisteenuse pakkumine, nõustajate koolitus ja järelkasv). Ühtlasi on erieesmärkide maksimaalse mõju saavutamiseks soovitatav pöörata tähelepanu järgmiste sekkumiste rakendamise aspektidele:

- „Teadmussiirde- ja nõustamisteenuste (AKIS) arendamise toetus“. Teadmussiirde- ja nõustamissüsteemi arendamisel tuleb erilist tähelepanu pöörata mõjususe ja efektiivsuse küsimustele, sh lähenemisviisi metoodikale ja tulemuslikkuse hindamisele;
- „Põllumajandustootjate materiaalsed investeeringud“. Mida suurem on mittetootlikesse valdkondadesse (sõnnikuhoidlad, sõnniku laotamise ja täppisväetamise seadmed vms) suunatud tagastamatu investeeringutoetus, seda suurem on mõju kliimamuutuste leevendamisele ja kliimamuutustega kohanemisele, õhu-, vee- ja mullakvaliteedi parandamisele;
- „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“ ja „Ühistulised tootlikud investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)“. Ühistud, nende kavandatud ja rahastuse saanud projektid vajavad nõuannet, koolitusi ja teadustuge;
- „Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks“. Selgusetuks jääb, miks ei kuulu Saku vald mittetoetavate valdade hulka, sest tegemist on Tallinnaga piirneva vallaga;
- „Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks“. Sekkumise rakendamine hindade volatiilsuse probleemi ei lahenda ja tähelepanu tuleks pöörata tootlikkuse suurendamisele, sh AKISe süsteemi kaudu.

Erieesmärgi 2 raames kavandatud sekkumised ei aita erieesmärki kõige paremini saavutada, kuna sekkumiste fookus digiüleminekule ei tule üldpildis välja. Digiüleminekut ja täppispõllumajandust käsitletakse peamiselt taimekasvatuse perspektiivist ja käsitlemata on jäänud digiülemineku võimalused loomakasvatuses seoses loomade heaolu, karjatervise ja bioohutusega, aga ka kvaliteedikavadega. Digilahenduste kasutuselevõtt on ettevõtjale üldjuhul kulukas. Praktikas ei pruugi erinevate uute võimaluste kasutuselevõtule järgneda põllumajandustootjate jaoks sisulist paranemist või ei tule selle taotluslik pool piisavalt esile. Küsimus on selles, kuidas digiüleminek on kavandatud ja kuidas see peaks toimuma. Digiüleminek eri tootmistüüpides ja tervikuna toidusektoris on erinev ja vajab seetõttu erinevat käsitlust. Sekkumises „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ on ebaselge investeeringuobjektide valikule eelnenud analüüs, mida peaks lühidalt kirjeldama.

Erieesmärgi 9 sekkumise „Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus“ esimeses etapis toetatakse sekkumise rakendamist piimakarjades. Edaspidi on plaanis sekkumist laiendada ka teistele põllumajandusloomadele. Selgusetuks jääb, mida tähendab „edaspidi on plaanis“ ja „teistele põllumajandusloomadele“ ehk millal ja millistele loomadele? Sekkumise peamisi eesmärke on

vähendada antibiootikumide kasutust. Teatavasti kasutatakse nii sea- kui ka linnukasvatuses rohkem antibiootikume ja sekkumist rakendada on rohkem põhjendatud just sea- ja linnukasvatuses kui näiteks lihaveise- või lambakasvatuses. Sama küsimus on sekkumise „Loomataudide kontrollprogrammide alase koostöö toetus“ rakendamisel ehk jääb selgusetuks, miks on sekkumine suunatud eelkõige veistele ning mis on selle põhjused. Kuna sekkumised „Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus“ ja „Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus“ on suunatud eelkõige piimatootjatele, panustab sekkumine erieesmärgi saavutamisse osaliselt. Sekkumises „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“ jääb selgusetuks, miks puuduvad toetatavate loomaliikide hulgast hobused. Sekkumise „Loomade heaolu toetus“ alasekkumises „Hobuste heaolu toetus“ märgitakse, et toetust ei saa mahepõllumajanduslikult peetavate hobuste kohta. Tekib küsimus, millist toetust saab taotleda mahehobuste pidamiseks. Fookusgrupi-arutelul osalejate hinnangul on sekkumiste „Mahepõllumajandusloomade heaolu“ ja „Mahepõllumajanduse ökokava“ toetusesaajate ühe aasta pikkune kohustus liialt lühike, mis meelitab toetust taotlema lihtsalt proovijaid ja tervikuna ei ole sekkumised sellisel moel eesmärgile orienteeritud.

2.2.4. Soovitused sekkumisloogika täiendamiseks

Järgnevalt on esitatud soovitused, mis kehtivad nende tabelites 4, 5 ja 6 märgitud erieesmärkide puhul, mille dokumendid vajavad edasiarendamist ja täiendamist (kollane või punane märgistus).

ÜPP strateegiakava dokumentides on soovitatav luua parem väline sidusus (sidusus külgnevate arengudokumentidega, struktuuritoetuste hindamistulemustega, ÜPP strateegiakavas planeeritud sekkumistega sarnanevate toetusmeetmete rakendamise sihtgruppide ja tingimustega teistest fondidest vms) ja varustada see viidetega.

Riskijuhtimist käsitletakse erieesmärkides põgusalt, kuid soovitatav on erieesmärkides 2–9 kajastada riskijuhtimise vajadust, erieesmärgi osa erinevate riskide maandamisel ja järjepidevamalt rohepöörde tegevusi täpsemalt nii SWOT-analüüsis koos hinnangutega kui ka sekkumistes. Lisaks on soovitatav erieesmärkide 1–6 ja 9 plaanitavates sekkumistes luua või tõsta järjepidevust noorte põllumajandustootjate asjus.

Samuti tuleks erieesmärkide SWOT-analüüsis ja sekkumistes paremini esitada sektori nüüdisajastamine digiülemineku ergutamisega.

ELi keskkonna- ja kliimaeesmärkidega parema kooskõla saavutamisega on soovitatav tegeleda juba uut programmiperioodi kavandades, nii ÜPP strateegiakava kui ka sekkumiste rakendusmääruste koostamise ajal. Vaja on tõsta põllumajandustootjate ja teiste maapiirkonnas tegutsevate ettevõtjate kliima- ja keskkonnateadlikkust. Kliima ja keskkonna teemasid tuleb käsitleda põhjuse-tagajärje seostena ning tutvustada keskkonda hoidvaid ja säästvaid võimalusi uue programmiperioodi eel ja selle rakendamise ajal. See tõstab ettevõtjate huvi kliimamuutuste leevendamise ja keskkonnahoidu panustavate sekkumiste rakendamise vastu.

Soovitused erieesmärkide lõikes

Horisontaalne eesmärk: sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning ergutades nende kasutuselevõttu.

Soovitatav on erieesmärgi tõhusamaks saavutamiseks vajadustes ja sekkumistes selgemalt esile tuua eri sektorites (taimekasvatus, loomakasvatus, muu maaettevõtlus vms) digiülemineku ergutamist ning paremini tuua välja seos ÜPP strateegiakava kõikide üld- ja erieesmärkidega. Digiülemineku puhul tuleks luua seosed EL-üleste tegevustega, nt *Digital Innovation Hubs* ja *Common Data Spaces.*

Erieesmärk 1: toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus.

Soovitatav on SWOT-analüüsis üle vaadata mesinduse ja ühistegevuse käsitluse asjakohasus, väiksema maakasutusega põllumajandustootjate sissetuleku temaatika ning tootlikkuse kasvu, rendimaade suure osakaalu, kaubandustõkete leevendamise võimalikud lahendused sekkumistes.

Soovitatav on SWOT-analüüsis ja vajadustes üle vaadata diislikütuse aktsiisisoodustuse teema asjakohasus, kuna nimetatud vajadusel puudub seos plaanitavate sekkumistega.

Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule.

Soovitatav on sekkumistes paremini esile tuua teadusuuringute, tehnoloogiate ja digiülemineku olulisus ja seos. Digiüleminekut ja täppispõllumajandust käsitletakse peamiselt taimekasvatuse perspektiivist ja käsitlemata on jäänud digiülemineku võimalused loomakasvatuses seoses loomade heaolu, karjatervise, bioohutuse ja kvaliteedikavadega. Digiüleminekuks vajalikke investeeringuid tuleks käsitleda kõiki põllumajanduse tegevusalasid silmas pidades.

Sekkumised „Põllumajandustootjate materiaalsed investeeringud“ ja „Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)“ sisaldavad väga palju erineva mõju ja finantsmahukusega eesmärke ning on seetõttu äärmiselt killustatud. Soovitatav on teha investeeringuobjektide valiku analüüs ning fokuseerida toetatavaid objekte vajaduspõhiselt ning silmas pidades rohepöörde olulisust (rohkem tähelepanu keskkonnasäästlikkusele, ringmajandusele, biogaasile vms). Silmas tuleks pidada ka seda, et põllumajandustootmise investeeringud aitaksid kaasa sellise toodangu tootmisele, mida töötlev tööstus vajab. Ainult nii saab vähendada põllumajandusliku toorme väljavedu ja suurendada lisandväärtuse andmist. Strateegiakava kindlaksmääratud vajaduste alapeatükis on soovitatav põllumajandustootjatele suunatud investeeringuvajadused paremini esile tuua.

Samuti on soovitatav suurendada põllumajandustootjatele ja toiduainete töötlejatele suunatud investeeringusekkumiste omavahelist sünergiat. Põllumajandustootjate investeeringud peaksid kaasa aitama sellele, et nende toodang vastaks toiduainetööstuse vajadustele. Seni ei ole neid sektoreid kooskõlaliselt arendatud, mis on kaasa toonud töötlemata tooraine suure väljaveo.

Erieesmärgi tõhusamaks saavutamiseks on sekkumise „Põllumajanduse ja toidusektori müügivõimekuse tõstmine“ puhul asjakohane ja vajalik teadmussiirde sekkumise kaudu toetada põllumajandustootjate koolitamist erinevate turgude toiduohutuse ja kvaliteedijuhtimise standardite, aga ka toidutootmise jätkusuutlikkusele (nt CO_2 jalajälg, karjatamine jne) esitatavate nõuete ja ootuste asjus.

Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas.

Soovitatav on SWOT-analüüsis ja vajadustes selgemini esile tuua lühikeste tarneahelate toetamine ja ühistute koostöövõimalused ELi tasandil.

Kuna Eestis on põllumajandustootmises vaid üks kvaliteedikava ja mitte ühtegi tootjaorganisatsiooni, on sekkumisi kavandades soovitatav uurida, miks ei ole need võimalused põllumajandustootjate seas soosingut leidnud või populaarseks osutunud. Lisaks on vaja suurendada sünergiat sekkumisega „Investeeringud bioressursside väärindamisse“, mis ei seostu kuigi palju tarneahela probleemidega.

Nende sekkumiste puhul, mis käsitlevad tunnustatud tootjaorganisatsioonide loomist ja arendamist, on soovitatav teha analüüse selle kohta, mil määral motiveeriks kavandatav toetus tulundusühistuid tootjaorganisatsioonidesse koonduma.

Erieesmärk 4: panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse.

Erieesmärki panustavate sekkumiste puhul on vaja paremini esile tuua seos säästva energiaga või panus sellesse. Samuti on soovitatav paremini esile tuua sekkumise „Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus“ panus kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse.

Erieesmärk 5: edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk.

Soovitatav on pinna- ja põhjavett säästvate põllumajanduspraktikate kasutamist soodustada ja toetada eelkõige nendel aladel, kus põllumajandustootmisest pärit hajuskoormus avaldab kõige suuremat mõju. Fookusgruppides märgiti, et lähenemist võiks rakendada ka kahetasandiliselt, kus prioriteetsemad alad on nitraaditundlikud alad, mis on stabiilsemalt kõige enam ohustatud, ning tähtsuselt järgmised alad on need, millelt aeg-ajalt avaldub mingisugune suurem koormus veekeskkonnale.

Erieesmärgi tõhusamaks saavutamiseks on sekkumise „Mulla- ja veekaitsetoetus“ rakendamisele vaja juurde teadustuge. Fookusgrupi-arutelul märgiti, et lisaks võiks sekkumise toetuskõlblikkuse tingimusi laiendada kõikidele aktiivsetele põllumajandustootjatele ning mitte piirata keskkonnasõbraliku majandamise ja mahetoetuste saajatega.

Erieesmärk 6: panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke.

Erieesmärgi 6 puhul märgitakse vajadust toetada neid majapidamisi, mille põllumajandusmaal osutatakse suurel määral ökosüsteemi teenuseid. Selle kõrval tuleks tähelepanu pöörata ka sekkumistele, mis

suurendaks ökosüsteemiteenuste pakkumist aladel, kus neid praegu napib. Selliste sekkumiste piirkasulikkus on eeldatavasti suurem. Seetõttu võiks analüüsis tõsta maastikuelemendid ja ökosüsteemi teenused poolloouslikest kooslustest ettepoole, sest nende potentsiaalne Eesti põllumajandusmaa katvus on suurem kui poolloouslikel kooslustel.

Erieesmärgi tõhusamaks saavutamiseks on soovitatav teha sekkumise „Ohustatud tõugu looma pidamise toetus“ toetusesaajatele kohustuslikuks võimaldada riigil kasutada looma geneetilist materjali uuringute tegemiseks, mis panustaks seega ohustatud tõugude säilitamisse.

Sekkumise „Pärandniidu hooldamise toetus“ puhul on ebaselge, miks tuleb niide ära vedada. Üleujutatavatel aladel on see arusaadav, aga muudel aladel on tekkiv rohtne mass üldjuhul vähene ega tohiks piirata taimede kasvu. Kui oleks koht, kuhu niide väärinduseks viia, oleks kogumine õigustatud. Kui niide kogutakse põllu serva, tekitab see pigem punktreostuse. Niite kokku kogumise puhul mõelda variante, kuhu niide viia, kuidas seda hoiustada ja milleks kasutada – st lisada sekkumisse biomajanduse aspekt.

Sekkumises „Mesilaste korjeala toetus“ kirjeldatud piirang, mis keelab tolmeldajate tugialal kasutada keemilisi taimekaitsevahendeid, tuleks üle vaadata. Kui korjealad asuvad teraviljapõldude vahel, pole mitteõitsev kõrreline mesilastele kuidagi atraktiivne toitumisala. Küll aga on teraviljakasvatajatel probleeme mükotoksiinidega teraviljas, ja kui selle vastu tõrjet teha on keelatud, ei ole korjealadega tegelemine taimekasvatajatele päevakajaline teema.

Fookusgrupi-arutelul märgiti, et sekkumisel „Ökosüsteemi säilitamine põllumaal“ on suurem keskkonnamõju siis, kui sekkumist rakendatakse piirkondades, kus asuvad suuremad põllumassiivid (nt Kesk- ja Ida-Eestis). Ekstensiivse tootmisega piirkondades on piisavalt heal tasemel elurikkus eeldatavasti saavutatud. Selleks on soovitatav teha ekstra jõupingutusi suurpõllumajandustootjateni jõudmiseks, kuna väiksematel ja ekstensiivsetel mahepõllumajandustootjatel (nt Lõuna- ja Kagu-Eestis) ei ole keeruline sekkumist oma põllumaal rakendada. Samas võiks sekkumist esialgu rakendada nii-öelda pilootsekkumisena (selle viidati ka ÜPP juhtkomisjoni 7. istungil, mis toimus 02.12.2020), et kontrollida ökosüsteemiteenuste kaardikihti[8] ja selle usaldusväärsust ning mõne aja möödudes tutvustada sekkumise rakendamise tulemusi (keskkonnahoidlikke, majanduslikke vms) põhjuse-tagajärje seose taustal laiemale publikule koolitustel või nõustamisel.

Erieesmärk 7: olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades.

Soovitatav on vastavusse viia erieesmärk, SWOT-analüüs, vajadused ja sekkumised ning välja jätta teemad, mis ei ole erieesmärki silmas pidades asjakohased või dubleerivad erieesmärgi 8 SWOT-analüüsi.

[8] Kaardikiht on koostatud projekti „Elurikkuse sotsiaal-majanduslikult ja kliimamuutustega seostatud keskkonnaseisundi hindamiseks, prognoosiks ja andmete kättesaadavuse tagamiseks vajalikud töövahendid“ - ELME raames. Projekti number: 2014–2020.8.01.16-0112. https://www.keskkonnaagentuur.ee/et/eesmargid-tegevused/projektid/elme

Erieesmärk 8: edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust.

Sekkumine „Investeeringud bioressursside väärindamiseks“ panustab ühtlasi erieesmärkidesse 2–5 ja 9. Sekkumise tegevusi (analüüsi ja vajadusi) on soovitatav erieesmärgis 9 paremini esile tuua.

Erieesmärgi tõhusamaks saavutamiseks on sekkumisest „Investeeringud maapiirkonna ettevõtete arendamiseks“ tagastatavat või tagastamatut abi saanud alustaval ettevõtjal soovitatav saada kohustuslikus korras mentorlusteenust näiteks aasta vältel pärast abi saamist. Tegutsevatele ettevõtjatele võiks see olla soovituslik. Veel on soovitatav lisada sekkumisse mittetoetatavate valdade hulka ka Saku vald (piirnemine Tallinnaga).

Soovitatav on üle vaadata metsandusteema järjepidevus ja ulatus, kuna teema ei leia kajastust vajadustes ja puudub otsene sekkumine.

Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist).

Karjatamise toetust on piimaveistele makstud nüüdseks juba üle kümne aasta, kuid pole päris selge, kuidas ja mil määral on karjatamise toetus parandanud piimalehmade heaolu. Piimaveiste puhul on olulisem toetada jalasõbralikumate põrandakattematerjalide ja lamamisasemetel allapanu kasutamist. Alasekkumisega „Sigade heaolu toetus“ tuleks pakkuda seakasvatajatele lisavõimalusi sigade heaolu parandamiseks ning koolitusi.

Sekkumise „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“ raames toetatavate loomade loendisse on soovitatav lisada mahedalt peetavad hobused (hobuslased), kuna nende pidamist ei toetata mahetoetuse ega loomade heaolu toetuse alt. Sama soovitus tehti ka ÜPP juhtkomisjoni 12. istungil (toimus 10.08.2021). Soovitatav on sekkumistest „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“ ja „Mahepõllumajanduse ökokava“ toetusesaajatele rakendada ühe aasta pikkuse nõuete täitmise kohustuse asemel kolme aasta pikkune nõuete täitmise kohustus.

Soovitatav on enne sekkumise „Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus“ rakendamist analüüsida, kas ja kui palju antibiootikume ja hormoone kasutatakse põhjendamatult. Selle sekkumise peamine eesmärk on vähendada antibiootikumide kasutust ja antimikroobset resistentsust. Nii SWOT-analüüsis kui ka strateegiakava terviktekstis on märgitud, et just intensiivse loomakasvatusega seotud riskide maandamiseks on vaja edendada karjatervise programme. Hiljutise uuringu andmetel võib väita, et Eestis müüdud veterinaarsetest antibiootikumidest hinnanguliselt 37% kasutatakse seakasvatuses. Seega oleks mõistlik ja loogiline, et antud sekkumine laieneks ka seakasvatajatele.

Eesmärki panustavate sekkumiste puhul on soovitatav suurendada tasakaalustatud toitumise temaatikat, st tegevusi, mis toetaks tasakaalustatud toitumist (vähendada liha tootmist ja suurendada taimsete

valkude ning puu- ja köögivilja kasvatamist, vähendada liha tarbimist, millele peaks kaasa aitama taimsete valkude ning puu- ja köögiviljade tarbimise soodustamine vms).

Kuna sekkumine „Investeeringud bioressursside väärindamisse“ panustab ka erieesmärgi 9 saavutamisse, võiks nimetatud sekkumisega soodustada või ergutada väikeseid ühistuid, kes koondavad köögivilja- (sh kartuli-), puuvilja- või marjakasvatajaid või töötlejaid. Toidujäätmeid tekib neis valdkondades arvestataval hulgal. Kui näiteks marjakasvatuses tekib jäätmeid ja tootmiskadu hooajaliselt, siis köögivilja- ja kartulikasvatuses tekib jäätmeid ja kadu aasta läbi.

Erieesmärgi 9 all võiks olla eraldi sekkumine ohustatud tõugu loomade loetelusse kuuluvatelt loomadelt saadavate loomsete saaduste väärindamist ja neile lisandväärtuse andmist soodustavad skeemid (nt Eesti maaveise piima turustamine seda vastavalt märgistades, maakarja veistelt pärinevast piimast spetsiifiliste toodete valmistamine ning turustamine). Samuti skeemid, mille abil saavad oma tooteid arendada ka teised ohustatud tõugu loomade loetelusse kuuluvate loomade pidajad (pidajaid ühendavad ühendused).

2.3. Hinnang rahastamiskavale

ÜPP strateegiakava rahastamiskava hindamise küsimused olid järgmised.

- HK 4.1. Kas ÜPP strateegiakava eelarve koostamisel on võetud arvesse eelmistel perioodidel omandatud kogemust?
- HK 4.2. Kas ÜPP strateegiakava rahastamiskava näitab eelarve jaotust planeeritud otsetoetuste, sektoripõhiste sekkumiste ja maaelu arengu sekkumiste vahel?
- HK 4.3. Kas ÜPP strateegiakavas sekkumistele planeeritud eelarve on põhjendatud ja vastavuses iga erieesmärgi vajaduste hindamise ja määratud prioriteetidega?
- HK 4.4. Kas loogika, mille alusel on eelarve jaotatud sekkumiste vahel erinevatele sektoritele, toetusesaajatele ja piirkondadele, on selge ja põhjendatud?
- HK 4.5. Kui on planeeritud eelarve ümberjagamine ÜPP I ja II samba vahel, siis kas see on rahastamiskavas välja toodud ja põhjendatud, kuidas vastav ülekanne aitab saavutada ÜPP erieesmärke?
- HK 4.6. Kas igale sekkumisele eraldatud eelarve on piisav, et saavutada seatud eesmärgid?
- HK 4.7. Kas antud rahastamiskava põhjal on võimalik toetusrahasid kasutada kõige tõhusamalt?
- HK 4.8. Kas erieesmärkide maksimaalse mõju saavutamiseks oleks vajalik teha muudatusi rahastamiskavasse?

Kõikide hindamisküsimuste hindamisel võeti aluseks „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027“ tööversioon seisuga 12.11.2021. Hindamisküsimustele vastamisel hinnati igat sekkumist eraldi. Tabelis 7 esitatud hinnangud on üldised ja koondatud erieesmärgi kohta kokku. HK 4.8 vastamisel kasutati täiendavalt ÜPP strateegiakava juhtkomisjoni liikmete, sekkumislehtede väljatöötamisega tegelevate ametnike ning eelhindamise meeskonna liikmete seas korraldatud veebiküsitluse tulemusi.

Tabel 7. Koondhinnang rahastamiskavale erieesmärkide lõikes

Erieesmärk	Arvestamine eelmiste perioodide kogemusega	Selge eelarve jaotus	Vastavus vajadustega	Eelarve jaotuse loogika	Eelarve ümberjagamise põhjendatus	Eelarve piisavus	Tõhus toetuse kasutamine	Maksimaalne mõju
Horisontaalne eesmärk: sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning ergutades nende kasutuselevõttu					n/p*			
Erieesmärk 1: toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus					n/p*			
Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule					n/p*			
Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas					n/p*			
Erieesmärk 4: panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse					n/p*			
Erieesmärk 5: edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk					n/p*			
Erieesmärk 6: panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke					n/p*			
Erieesmärk 7: olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades					n/p*			
Erieesmärk 8: edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust					n/p*			
Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist)					n/p*			

Roheline – dokumendis esitatu on piisav.

Kollane – dokument vajab edasiarendamist ja täiendamist.

*Ei kohaldata.

HK 4.1. Kas ÜPP strateegiakava eelarve koostamisel on võetud arvesse eelmistel perioodidel omandatud kogemust?

Kuna enamikku erieesmärkide raames kavandatud sekkumistest on rakendatud ka eelnenud programmiperioodidel, võib arvata, et eelarvekava koostamisel on arvestatud eelmiste perioodide kogemusega. Samas, horisontaalse eesmärgi all kavandatud sekkumise „Innovatsioonikoostöö“ puhul on eelmisest programmiperioodist positiivne kogemus, kuid eelarvemaht on vähenenud. Ühtlasi toodi MAK 2014–2020 vahehindamises välja, et sihtrühma vajadus innovatsiooni toetavate meetmete järele on suur.

Erieesmärgi 3 kavandatud sekkumise „Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ ja ühistuliste investeeringutega seotud sekkumiste puhul on selgusetu, mille alusel on ÜPP strateegiakavas sekkumise eelarve maht suurenenud, kui võrrelda MAK 2014–2020 meetme M03 „Põllumajandustoodete ja toiduainete kvaliteedikavad“ eelarve mahuga. Samas võib MAK 2014–2021 eelarve kasutusest järeldada, et eelmisel programmiperioodil oli kvaliteedikava toetuse vastu huvi väga tagasihoidlik ja ühistulisteks investeeringuteks eraldatud eelarve alakasutatud. Puuduvad sellekohaste uuringute tulemused, mis tooksid välja tekkinud olukorra põhjused ja sektori tegelikud vajadused.

HK 4.2. Kas ÜPP strateegiakava rahastamiskava näitab eelarve jaotust planeeritud otsetoetuste, sektoripõhiste sekkumiste ja maaelu arengu sekkumiste vahel?

ÜPP strateegiakava rahastamiskavas on selgelt esitatud jaotus otsetoetuste, sektoripõhiste sekkumiste ja maaelu arengu sekkumiste vahel. Lisaks on ÜPP strateegiakava alapeatükis 3.3 antud ülevaade konkreetsete sektoritega seotud sekkumistest, st tootmiskohustusega seotud toetustest (seotud toetus ammlehma kasvatamiseks, piimalehma kasvatamiseks, ute ja kitse kasvatamiseks, teravilja kasvatamiseks ning puu- ja köögiviljasektorile seotud toetus aianduskultuuride kasvatamiseks). Ainsa sektoripõhise sekkumisena on kavandatud mesindussektori sekkumine.

HK 4.3. Kas ÜPP strateegiakavas sekkumistele planeeritud eelarve on põhjendatud ja vastavuses iga erieesmärgi vajaduste hindamise ja määratud prioriteetidega?

Erieesmärkide 4–9 sekkumisteks planeeritud eelarve on põhjendatud piisavalt ning on vastavuses erieesmärgi kindlaksmääratud vajadustega. Samuti on ÜPP strateegiakavas kirjeldatud vajadustega vastavuses erieesmärgi 8 raames kavandatud sekkumine „Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas“, kuid puudub ettevõtluskeskkondade arengut puudutav analüüs (kas sekkumisega lubatud tegevuste järele on vajadust, millises piirkonnas on vajadust, analüüs olemasolevate keskuste toimimise kohta vms), mis tagaks, et sekkumine toimiks ja eelarve saaks kasutatud. Samuti erieesmärgi 9 alla kavandatud sekkumise „Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus“ puhul on põhjendamata piimaveiste karja suuruse määratlemine.

Ülejäänud erieesmärkidesse panustavate sekkumiste eelarve on põhjendatud ebapiisavalt ning vastavus iga erieesmärgi vajaduste ja määratud prioriteetidega on küsitav.

Horisontaalse eesmärgi raames kavandatud sekkumise „Nõuandeteenuse osutamise toetus“ puhul ei selgu nõuandeteenuse osutamise ja AKISe arendamise toetuse osakute alla planeeritud tulemusnäitajate

seos ja arvestus eelarves. AKISe osakutele (nõuanne/koolitus/teadusekspertiis) on planeeritud suurusjärgus sama summa mis AKISe arendustoetusele. Tuleks kriitiliselt hinnata, kas see on põhjendatud.

Suuremal osal erieesmärgi 1 raames kavandatud sekkumistest on eelarve kujunemise põhjendus esitletud sekkumislehtedel, kuid SWOT-analüüsis on põhjendus tagasihoidlik. ÜPP strateegiakavas vajadust sekkumise „Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks“ järele ei ilmne.

Erieesmärgi 2 vajadustes on esile toodud vaid investeeringud tehnoloogiasse, ja sedagi eelkõige toidutööstuse kontekstis, kuid SWOT-analüüsist võib lugeda, et vajadused on oluliselt laiemad ning seega ei ole vajadused eelarvega kooskõlas. Põllumajandustootjatel on ootused investeeringutoetusele mitu korda suuremad kui vastavatele sekkumise kavandatud eelarve. Sekkumise „Põllumajanduse ja toidusektori müügivõimekuse tõstmine“ eelarve on suhteliselt kõrge võrreldes põhivara investeeringuid toetavate sekkumiste eelarvetega.

Erieesmärgi 3 sekkumine „Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine“ on vastavuses kindlaksmääratud vajadustega, kuid eelarve põhjendus on puudulik (tuginedes eelnevale programmiperioodi kogemusele). Tulenevalt toetatavate tegevuste iseloomust on põhjendatud, et erieesmärgi alla kavandatud sekkumiste eelarvest valdav osa on suunatud ühistute põhivara investeeringuteks (sekkumiste „Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse“ ja „Ühistulised tootlikud investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)“ rakendamiseks).

HK 4.4. Kas loogika, mille alusel on eelarve jaotatud sekkumiste vahel erinevatele sektoritele, toetusesaajatele ja piirkondadele, on selge ja põhjendatud?

ÜPP strateegiakava rahastamiskava jaotus erinevatele sektoritele ja piirkondadele mõeldud sekkumisteks on selge ja põhjendatud erieesmärkide 1–7 puhul. Samas ei ole sekkumises „Ohustatud tõugu looma pidamise toetus“ saamata jäänud tulu arvutamise alused selged; samuti pole selged ega põhjendatud hüvitamise määrad eri loomaliikide ja tõugude puhul. Ei ole arusaadav, miks sekkumisest „Kliima- ja keskkonnakava: Keskkonnasõbralik majandamine“ on võimaldatud toetust saada mahepõllumajandusliku tootmise eest.

Horisontaalse eesmärgi sekkumises „Teadmussiirde- ja nõustamisteenuste (AKIS) arendamise toetus“ ei ole eelarve jaotus päris selge. Sekkumises on toetus jaotatud kolmeks põhisuunaks, kuid sekkumisesisene eelarve jaotus on tehtud teisel alusel. Samuti ei ole sekkumise „Innovatsioonikoostöö projektid“ sisene eelarve jaotuse loogika päris selge.

Erieesmärgi 8 sekkumistes „Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas“ ja „Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks“ ei toetata investeeringuid Tallinnaga piirnevatesse valdadesse. Samas puudub piirkondade eristamise põhjendus. Viimati nimetatud sekkumise toetuskõlblikkuse tingimustest võib aru saada selliselt, et põllumajanduse ja metsanduse valdkonnas tegutsevad ettevõtjad võivad toetust saada investeeringuteks põllumajandusse ja metsandusse, kuna esmatootmine ei ole välistatud valdkond. Uuel programmiperioodil on toidutööstustel

suurem fookus ringmajandusel (sellele viidati ka ÜPP juhtkomisjoni 9. istungil, mis toimus 21.05.2021), kuid sekkumises „Investeeringud bioressursside väärindamisse“ sellekohased viited puuduvad.

Erieesmärgi 9 alla kavandatud eelarve erinevatele toetusesaajatele ei ole samuti piisaval määral põhjendatud:

- „Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus“. Sekkumise etapiviisiline rakendamine pole selge (esialgu rakendatakse piimakarjades, edaspidi ka teiste põllumajandusloomade puhul);
- „Loomade heaolu toetus“. Jaotus ja tegevused loomaliigiti ei ole päris selged ning kõik loomaliigid ei ole hõlmatud. Silmapaistvalt suurem on seakasvatussektorile kavandatud toetuse eelarve;
- „Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus“. Puudub põhjendus, miks toetus on suunatud vaid liha- ja piimaveisekasvatajatele.

HK 4.5. Kui on planeeritud eelarve ümberjagamine ÜPP I ja II samba vahel, siis kas see on rahastamiskavas välja toodud ja põhjendatud, kuidas vastav ülekanne aitab saavutada ÜPP erieesmärke?

ÜPP strateegiakavas ei ole planeeritud eelarve ümberjagamist ÜPP I ja II samba vahel.

HK 4.6. Kas igale sekkumisele eraldatud eelarve on piisav, et saavutada seatud eesmärgid?

Erieesmärkide 1, 3, 5–7 ja 9 sekkumistele eraldatud eelarve on seatud eesmärkide saavutamiseks piisav paari erandiga. Erieesmärgi 5 sekkumise „Maaparanduslikud keskkonnarajatised“ eelarve pole seatud erieesmärgi saavutamiseks piisav ja on killustatud paljude alameetmete vahel. Erieesmärgi 6 sekkumise „Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades“ ühikumäära tase on samaväärne kahe eelneva programmiperioodiga, millele viidati ka ÜPP juhtkomisjoni 9. istungil (toimus 21.05.2021). Ülejäänud erieesmärkide raames plaanitud sekkumistele eraldatud eelarve võib osutuda ebapiisavaks.

Võrreldes programmiperioodiga 2014–2020 on horisontaalse eesmärgi ambitsioonikus suurem, st sektori nüüdisajastamisel nähakse suurt rolli teadmiste, nõuande- ja innovatsioonitegevuste rakendamisel ja digiüleminekul ehk digilahenduste laialdasemal kasutuselevõtul. MAK 2014–2020 perioodil oli innovatsioonimeede populaarne ning eeldatavasti vajadus innovatsioonitoetuste järele pigem kasvab kui kahaneb (viide ÜPP juhtkomisjoni 11. istungile, mis toimus 4.06.2021). Ühtlasi tuleb arvesse võtta vajadust innovatsiooniprojektide pädevate nõustajate järele, mis on arendatav valdkond.

Erieesmärgi 2 põllumajandustootjatele suunatud investeeringutoetuse eelarve on oluliselt väiksem kui sektori ootused (ilmnes põllumajandustootjate seas korraldatud küsitlusest) konkurentsivõime kasvuks, samuti sektori vajadused rohepöördega kaasaminekuks ning väga killustatud erieesmärkide lõikes tulemuste saavutamiseks (panus erieesmärkidesse 1, 4–6 ja 9, mida märgiti ka ÜPP juhtkomisjoni 21.05.2021 peetud istungil). Selgusetuks jääb sekkumise panus nimetatud erieesmärkide saavutamisse. Ühtlasi sõltub erieesmärkide saavutamine toetusesaajate arvust ja investeeringutegevustest. Samuti on

toidutööstusele suunatud investeeringutoetuse eelarve väiksem kui sektori ootused konkurentsivõime kasvuks ja vajadused rohepöördeks.

Erieesmärgi 4 sekkumise „Kliima- ja keskkonnakava: Ökoalad“ eelarve on tagasihoidlik ja tõenäoliselt ei motiveeri tootjat, kui ta peab valima kulu või saamata jäänud tulu vahel. Sekkumise „Kliima- ja keskkonnakava: Mahepõllumajanduse ökokava“ hektaripõhine toetus on tagasihoidlik, mistõttu erieesmärk võib jääda saavutamata. Ühtlasi on keeruline nõustuda, et kliimamuutustega kohanemise eesmärgil metsas tehtavate investeeringute ühikuhinnad on aastaid stabiilsed ega muutu aja jooksul oluliselt.

Erieesmärgi 8 sekkumine „Investeeringud bioressursside väärindamisse“ panustab täiendavalt erieesmärkidesse 2–5 ja 9, kuid eelarve (3 mln eurot) on nimetatud erieesmärke silmas pidades väheambitsioonikas. Nimetatud kitsaskohale viidati ka ÜPP juhtkomisjoni 10. istungil (toimus 28.05.2021).

HK 4.7. Kas antud rahastamiskava põhjal on võimalik toetusrahasid kasutada kõige tõhusamalt?

Kuna suuremat osa sekkumisi on rakendatud ka eelnenud programmiperioodidel ning sekkumised on nõuetekohaselt kavandatud, kasutatakse toetusrahasid ilmselt tõhusalt. Üksikud tähelepanekud tekkisid mõnede sekkumiste puhul, mille saavutusmäär oli programmiperioodil 2014–2020 tagasihoidlik või mida rakendatakse kavandataval programmiperioodil esimest korda. Need sekkumised on järgmised.

- Erieesmärgi 1 sekkumise „Põllumajanduskindlustustoetus“ ning erieesmärgi 3 raames kvaliteedikavasid toetava sekkumise tõhusaks rakendamiseks oleks vaja uurimistulemusi selle kohta, miks eelmisel programmiperioodil sektori huvi toetuse vastu oli tagasihoidlik, mistõttu toetuse tõhusus on küsitav.
- Erieesmärgi 8 sekkumise „Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas“ tõhusus on kaheldav, kuna teadmata on tegelik vajadus sellise toetuse järele.
- Erieesmärk 9 sisaldab võrreldes eelneva programmiperioodiga sekkumisi, mida plaanitakse rakendada esmakordselt, kuid tõhusus ei ole teada. Sekkumises „Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus“ tekitab küsitavusi 101 piimaveise nõue. ÜPP strateegiakava dokumendist ei selgu, kas selle piiri tõmbamise aluseks on mõni uuring või analüüs. Lisaks ei ole sekkumises „Loomade heaolu toetus“ piisavalt selge, miks on valitud sellised tingimused toetuse saamiseks, kas on olemas põhjendatud analüüs, mis näitaks, et just toetusskeemis valitud nõuded parandavad loomade heaolu kõige enam. Samuti oleks vajalik loomaheaolu toetuses „Alasekkumine: Vuttide heaolu toetus“ põhjendada lindude puuris pidamise toetamist kui loomade heaolusse panustavat sekkumist. Tervikuna ei ole sekkumises „Loomade heaolu toetus“ arusaadavad planeeritud toetuse ühikusummad ja sekkumise soovituslik rahaeraldis loomaliikide lõikes.

HK 4.8. Kas erieesmärkide maksimaalse mõju saavutamiseks oleks vajalik teha muudatusi rahastamiskavasse?

Arvestades eelarve piiratust, ei ole erieesmärkide maksimaalse mõju saavutamiseks tarvis teha muudatusi erieesmärkide 1 ja 3–9 rahastamiskavasse. Suurim muudatus maksimaalse mõju saavutamiseks on vaja teha horisontaalse eesmärgi ning erieesmärgi 2 põllumajandus- ja toidusektori investeeringuid puudutavatesse sekkumiste eelarvesse. Mõlema eesmärgi sekkumiste maksimaalse mõjususe suurendamist eelarve suurendamise teel toetavad eelhindamise raames ÜPP strateegiakava juhtkomisjoni liikmete, ÜPP strateegiakava väljatöötamisega tegeleva ametkonna ning eelhindamise meeskonna liikmete seas tehtud veebiküsitluse tulemused. ÜPP strateegiakava eesmärkide saavutamisel mõjusaimad seitse esimest sekkumist on „Innovatsioonikoostöö“ (mõjususelt 1. sekkumine), „Teadmussiirde ja nõustamisteenuse (AKIS) arendamise toetus“ (2.), „Nõuande toetus“ (3.), „Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ (4., tegemist on küsitluse hetkel kehtinud sekkumise nimetusega), „Investeeringud bioressursside väärindamisse“ (5.), „Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks“ (6.) ja „Toidutööstuse materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud“ (7., tegemist on küsitluse hetkel kehtinud sekkumise nimetusega).

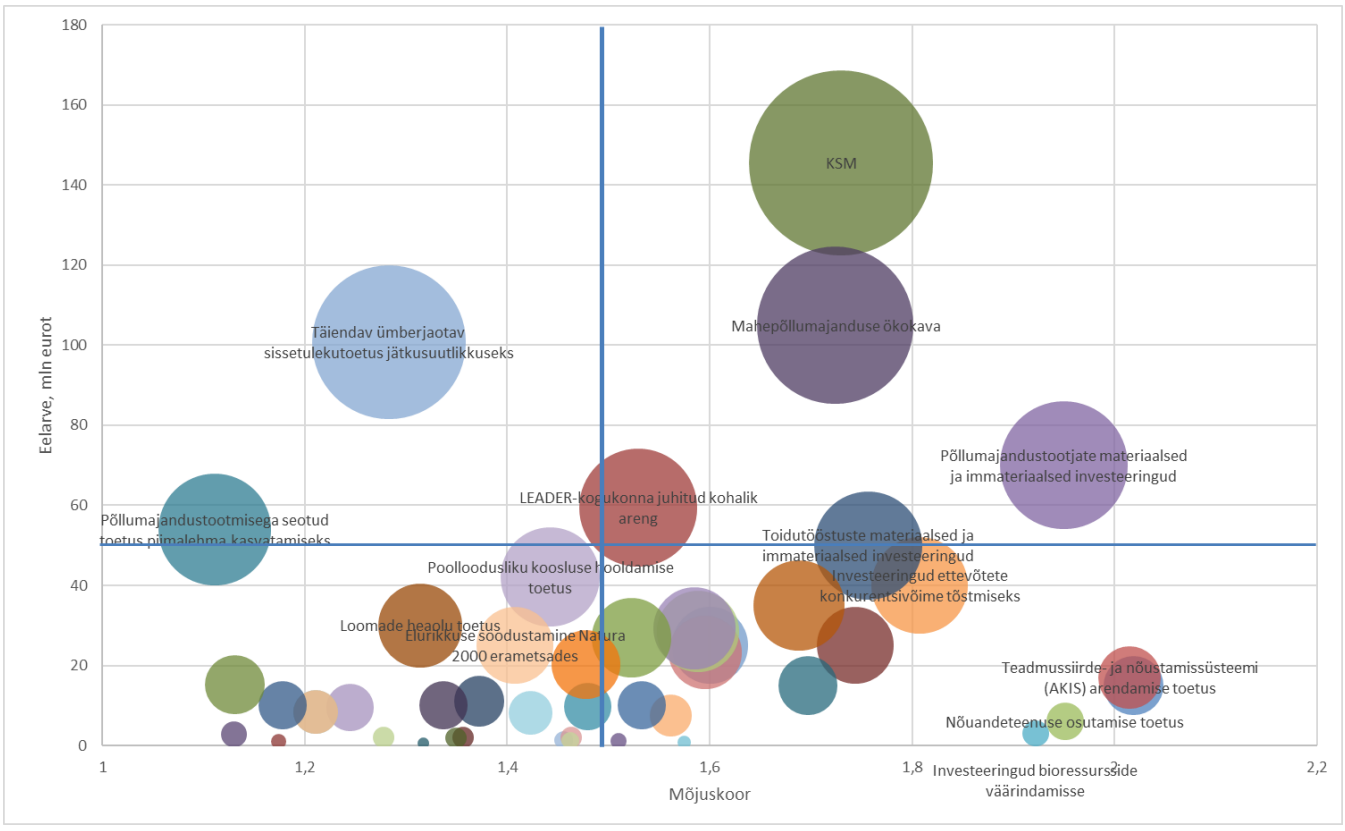

Joonis 2. Hinnang ÜPP strateegiakava sekkumiste mõjususele eesmärkide saavutamisel 2021. aasta augustis toimund küsitlustulemuste põhjal

2.3.1. Soovitused rahastamiskava täiendamiseks

Järgnevalt on esitatud soovitused, mis kehtivad nende tabelis 7 märgitud erieesmärkide puhul, mille dokumendid vajavad edasiarendamist ja täiendamist (kollane märgistus).

Soovitused erieesmärkide lõikes

Horisontaalne eesmärk: sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning ergutades nende kasutuselevõttu.

Tuleval programmiperioodil on teadmussiirde, nõuande ja innovatsiooni ambitsioonikus suurem kui eelnenud programmiperioodil. Soovitatav on hinnata, kas digiarendustesse ja AKISe arendustesse on planeeritud piisavalt raha. Kaaluda tuleks eesmärgi raames kavandatud sekkumiste eelarve suurendamist Eesti rahalise panuse suurendamise võrra.

Sekkumist „Innovatsioonikoostöö projektid“ rakendades tuleb arvesse võtta vajadust innovatsiooniprojektide pädevate nõustajate järele, mis on arendatav valdkond. Soovitatav on kaaluda, kas nõustamisteenuse osutamise toetuse eelarve ja nõustajate arendamiseks vajalik eelarve on omavahel tasakaalus või vajab see struktureerimist. Soovitatav on luua parem seos kindlaksmääratud vajaduste, kavandatud eelarve ja mõõdikute vahel.

Erieesmärk 1: toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus.

Tootmiskohustusega seotud toetuse eelarve kujunemise põhjendused on sekkumistes. Soovitatav on esitleda põhjendused koos analüüsiga pigem SWOT-analüüsis. Soovitatav on analüüsis tugineda eelneva programmiperioodi kogemusele ja arvestada kogu põllumajandussektorit. Soovitatav on tootmiskohustusega seotud toetuste jaotust eri sihtgruppidele põhjendada veenvamalt. Teha analüüs põllumajandussektorile tervikuna ning analüüsida erinevate stsenaariumide mõju ulatust pikemal perioodil kui uue programmiperioodi kestus.

Sekkumise „Põllumajanduskindlustustoetus“ puhul on soovitatav lisada selgitused ühikumäära arvutuste kohta.

Soovitame ÜPP strateegiakava teksti lisada vajaduse sekkumise „Täiendav ümberjaotatav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks“ rakendamise järele, vastava analüüsi SWOT-analüüsi ja märke SWOT-tabelisse.

Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule.

Soovitatav on viia vajadused eelarvega paremini kooskõlla või vastupidi (vajadusi on nimetatud rohkem). Näiteks investeeringuvajadust põllumajandustootmisesse ei mainita.

Põllumajandustootjatele suunatud investeeringuid toetavates sekkumistes on soovitatav põhjendada eelarve jaotus erinevate tegevuste ja sihtgruppide lõikes ning kaaluda eelarve suurendamist sekkumise ambitsioonikust (lisapanus erieesmärkidesse 1, 4–6 ja 9) ja vajalikkust arvestades. Samuti kaaluda eelarve suurendamist toidutööstusele suunatud investeeringuid toetavates sekkumistes. Mõlema sekkumise eelarve suurendamist kaaluda rahastamisvahendi eelarvemahu suurendamise võrra.

Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas.

Soovitatav on SWOT-analüüsi lisada analüüs või asjakohaste uuringute tulemused, millega viidatakse sihtgrupi vajadustele ning tegevustele, mis toetavad sekkumiste tõhusat rakendamist.

Erieesmärk 4: panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse.

Soovitatav on sekkumistes „Kliima- ja keskkonnakava: Ökoalad“ ning „Kliima- ja keskkonnakava: Mahepõllumajanduse ökokava“ suurendada ühikumäärasid erieesmärkide saavutamise sihiga.

Erieesmärk 8: edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust.

Soovitatav on sekkumiste „Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas“ ja „Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks“ puhul põhjendada toetatavate ja mittetoetavate piirkondade erisus. Lisaks on viimati nimetatud sekkumises soovitatav üle vaadata esmatootjate toetamine põllumajanduse ja metsanduse valdkonnas.

Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist ja loomade heaolu tagamist).

Soovitatav on sekkumises „Loomade heaolu toetus“ põhjendada eelarve jaotust ja ühikusummasid selgemalt, arvestades erinevaid loomaliike. Tuleks lisada põhjendus, miks on toetuse saamiseks valitud sellised tingimused.

Soovitatav on sekkumise „Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus“ puhul lisada selgitus või põhjendus sekkumise etapiviisilise rakendamise ning 101 piimaveise nõude kohta. Sekkumise „Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus“ puhul tuleks lisada selgitus selle kohta, miks toetus on suunatud vaid liha- ja piimaveisekasvatajatele.

2.4. Hinnang mõõdikutele ja nende sihttasemetele

Hindamisküsimused, mis kajastavad hinnangut ÜPP mõõdikutele ja nende sihttasemetele, olid järgmised.

- HK 5.1. Kas on võetud arvesse eelnevate programmide ja arengukavade õppetunde oodatavate väljundite ja tulemuste osas?
- HK 5.2. Analüüsida sisendi, väljundi ja tulemuste vahelisi seoseid (kuidas planeeritud finantsilised sisendid erinevate sekkumiste all genereerivad oodatavad tulemused, kuidas planeeritud sekkumiste eeldatav väljund aitab saavutada oodatavad tulemused, kuidas tulemused panustavad erieesmärkidesse).
- HK 5.3. Analüüsida sisendi (eelarve), väljundi ja tulemuste vahelist põhjenduslikku seost.
- HK 5.4. Kas tulemusindikaatoritele on seatud sihttasemed, mille väärtused on arvutatud, arvestades vastavasse indikaatorisse panustavaid sekkumisi?
- HK 5.5. Kas igale sekkumisele on määratud üks või rohkem tulemusindikaatorit ja kas sekkumise ja tulemusindikaatori vaheline seos on loogiline?
- HK 5.6. Kas ÜPP strateegiakava vajaduste hindamise, planeeritud rahastamiskava, eeldatava väljundi ja planeeritud tulemuste vaheline loogika on selge ja põhjendatud?
- HK 5.7. Kas tulemusindikaatorite planeeritud sihtväärtused on realistlikud, võttes arvesse EAGFi ja EAFRD kavandatavat toetust?
- HK 5.8. Kas planeeritud sihtväärtuste põhjendused võtavad arvesse olulisi tegureid ja on kooskõlas vajaduse hindamisega?
- HK 6.1. Kas seatud iga-aastased sihtväärtused võtavad arvesse varasemate arengukavade kogemusi sihtväärtuste täitmisel ning väliseid ja sisemisi tegureid sihtväärtuste saavutamisel?

Kõikide hindamisküsimuste hindamisel võeti aluseks „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027“ tööversioon sisuga 12.11.2021. Hindamisküsimustele vastamisel hinnati igat sekkumist eraldi. Tabelis 8 esitatud hinnangud on üldised ja koondatud erieesmärgi kohta kokku.

Tabel 8. Koondhinnang mõõdikutele ja nende sihttasemetele erieesmärkide lõikes

Erieesmärk	Arvestamine eelmiste perioodide kogemusega	Sisendi, väljundi ja tulemuste seosed	Sisendi, väljundi ja tulemuste põhjenduslik seos	Tulemusmõõdikutel on sihttasemed	Sekkumise ja tulemusmõõdiku seose loogilisus	Vajaduse, rahastamiskava, väljundi ja tulemuse vaheline seos	Tulemusmõõdikute sihtväärtuste realistlikkus	Sihtväärtuste kooskõla vajadustega	Iga-aastaste sihtväärtuste sobilikkus
Horisontaalne eesmärk: sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning ergutades nende kasutuselevõttu									
Erieesmärk 1: toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus									
Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule									
Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas									
Erieesmärk 4: panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse									

Erieesmärk	Arvestamine eelmiste perioodide kogemusega	Sisendi, väljundi ja tulemuste seosed	Sisendi, väljundi ja tulemuste põhjenduslik seos	Tulemusmõõdikutel on sihttasemed	Sekkumise ja tulemusmõõdiku seose loogilisus	Vajaduse, rahastamiskava, väljundi ja tulemuse vaheline seos	Tulemusmõõdikute sihtväärtuste realistlikkus	Sihtväärtuste kooskõla vajadustega	Iga-aastaste sihtväärtuste sobilikkus
Erieesmärk 5: edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandmist nagu vesi, muld ja õhk									
Erieesmärk 6: panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke									
Erieesmärk 7: olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades									
Erieesmärk 8: edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja maapiirkondade arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust									
Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist)									

Roheline – dokumendis esitatu on piisav.

Kollane – dokument vajab edasiarendamist ja täiendamist.

HK 5.1. Kas on võetud arvesse eelnevate programmide ja arengukavade õppetunde oodatavate väljundite ja tulemuste osas?

Suurema osa erieesmärkide sekkumiste puhul, mida rakendati ka eelnevatel programmiperioodidel, on väljund- ja tulemusnäitajates arvesse võetud varasemate programmide ja arengukavade õppetunde. Erieesmärgi 3 selliste sekkumiste puhul, mida rakendati ka programmiperioodil 2014–2020, on mõõdikute sihttasemed planeeritud pigem optimistliku stsenaariumi alusel.

HK 5.2. Analüüsida sisendi, väljundi ja tulemuste vahelisi seoseid (kuidas planeeritud finantsilised sisendid erinevate sekkumiste all genereerivad oodatavad tulemused, kuidas planeeritud sekkumiste eeldatav väljund aitab saavutada oodatavad tulemused, kuidas tulemused panustavad erieesmärkidesse).

HK 5.3. Analüüsida sisendi (eelarve), väljundi ja tulemuste vahelist põhjenduslikku seost.

ÜPP strateegiakava sekkumislehtedel on esitletud kohustuslikud väljundnäitajad ja alapeatüki 6.1 vahe- ja sihttasemete kavas kohustuslikud tulemusnäitajad koos iga-aastaste ja üldiste sihtnäitajatega. Tervikuna on ÜPP strateegiakavas esitatud sisendid, väljundid ja tulemused omavahel seoses, kuid seosed on lünklikud või segadust tekitavad. Põhjus on selles, et (1) esitletud kohustuslikud näitajad ei ole piisavad, st on planeeritud mõõta vaid kvantitatiivseid arvnäitajaid, mis tulemuste tõlgendamiseks ja hinnangute andmiseks ei ole piisavad, (2) tulemusnäitaja saavutamist võib mõjutada mitu sekkumist ja näitaja sisu tõlgendamisel ei piisa vaid alapeatükis 6.1 esitletud näitajate tabelist ning (3) ühe sekkumise tegevused võivad mõjutada mitut tulemusnäitajat, kuigi eelarve jaotus eri tegevuste vahel ei pruugi alati olla selge. Seega on horisontaalse eesmärgi ja erieesmärkide 1–8 sisendi, väljundi ja tulemuste omavahelised seosed olemas, kuid need ei ole lihtsalt jälgitavad. Üksikute eesmärkide puhul tekkisid järgmised tähelepanekud.

- Erieesmärgi 1 all kavandatud, tootmiskohustusega seotud toetuste puhul võib väljundite ja tulemuste mõju erieesmärgi 1 saavutamises osutuda küsitavaks, kuna puudub mõjuanalüüs kogu põllumajandussektori kohta. Kindlustuse sekkumise väljundid ja tulemused ilmselt aitavad eesmärki saavutada, kuid sekkumised on planeeritud pigem optimistliku stsenaariumi järgi.
- Erieesmärgis 2 kavandatud sekkumise „Põllumajandustootjate materiaalsed investeeringud“ sisendi-väljundi-tulemuse seos on lünklik, sest eelarve ega väljundid ei ole esitatud samasuguse detailsusastmega nagu tulemused.
- Erieesmärgi 3 kvaliteedikavade rakendamise ning tootjaorganisatsioonide loomise ja arendamise väljundid ja tulemused aitavad saavutada eesmärki, kuid sekkumised on planeeritud pigem optimistliku stsenaariumi järgi.
- Erieesmärkide 4–6 alla kavandatud sekkumiste oodatavad tulemused ja mõju eesmärkide saavutamisele on tugevalt omavahel seoses. Samas ei ole ÜPP strateegiakavas selgelt välja toodud, kuidas üks või teine sekkumine aitab kaasa kliimamuutustega kohanemisele, energiakasutuse tõhususele jne, ning seetõttu on sekkumiste konkreetset mõju konkreetsele erieesmärgile ja ka tulemusele keeruline hinnata. Lisaks ei eristata kliimamuutustega kohanemise

metsainvesteeringu tulemusnäitajas R.18 tootlike ja mittetootlike investeeringute (kahe erineva sekkumise) mahtu.

- Erieesmärgi 8 sekkumise „Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas“ eelarve, väljundid ja tulemused on planeeritud pigem optimistliku stsenaariumi järgi. Sekkumise „Investeeringud bioressursside väärindamisse“ tulemusnäitajate R.16, R.27 ja R.39 alusel panustab sekkumine eelkõige eesmärkidesse 4, 5 ja 8, kuigi sekkumise panus on ka erieesmärkidesse 2, 3 ja 9.
- Erieesmärgi 9 alla kavandatud sekkumises „Loomade heaolu toetus“ puuduvad munakanade ja vuttide loomühikute arvutamise alused, mistõttu on keeruline mõista seost sisend-väljund-tulemus.

HK 5.4. Kas tulemusindikaatoritele on seatud sihttasemed, mille väärtused on arvutatud, arvestades vastavasse indikaatorisse panustavaid sekkumisi?

Kõikidel tulemusnäitajatel on sihttasemed ja need arvestavad vastavatesse näitajatesse panustavaid sekkumisi.

HK 5.5. Kas igale sekkumisele on määratud üks või rohkem tulemusindikaatorit ja kas sekkumise ja tulemusindikaatori vaheline seos on loogiline?

Horisontaalsele eesmärgile ja kõikidele erieesmärkidele on määratud üks või rohkem tulemusmõõdikut ning sekkumiste ja tulemusmõõdikute vahelised seosed on loogilised ja põhjendatud.

HK 5.6. Kas ÜPP strateegiakava vajaduste hindamise, planeeritud rahastamiskava, eeldatava väljundi ja planeeritud tulemuste vaheline loogika on selge ja põhjendatud?

Tervikuna on ÜPP strateegiakavas esitatud vajadused, eelarve, väljundid ja tulemused omavahel seoses, kuid seosed on lünklikud või segadust tekitavad. Põhjus on selles, et (1) esitletud kohustuslikud mõõdikud ei ole piisavad, st on planeeritud mõõta vaid kvantitatiivseid arvnäitajaid, mis tulemuste tõlgendamiseks ja hinnangute andmiseks ei ole piisavad, (2) tulemusmõõdiku saavutamist võib mõjutada mitu sekkumist ja mõõdiku sisu tõlgendamisel ei piisa vaid ÜPP strateegiakava alapeatükis 6.1 esitletud mõõdikute tabelist ning (3) ühe sekkumise tegevused võivad mõjutada mitut tulemusmõõdikut, kuigi eelarve jaotus erinevate tegevuste vahel ei pruugi alati olla selge. Kuna kohustuslikud mõõdikud on EL-ülesed, ei saa strateegiakavas kajastada spetsiifilisi, kohalikke vajadusi arvestavaid mõõdikuid.

Seega on horisontaalses eesmärgis ning erieesmärkides 1 ja 3–9 vajaduste, sisendi, väljundi ja tulemuste omavahelised seosed olemas, kuid need ei ole lihtsalt jälgitavad paari erandiga. Erieesmärgi 6 sekkumise „Ohustatud tõugu looma pidamise toetus“ puhul jääb selgusetuks, millise analüüsi alusel loodetakse saavutada iga-aastane 3% suurenemine. Samuti puudub erieesmärgi 8 sekkumise „Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas“ vajaduste eelanalüüs ning selge ei ole loogika, mille alusel tekkisid eelarve maht, väljund- ja tulemusmõõdikute väärtused. Erieesmärgi 2 puhul ei ole seosed selged.

Erieesmärgi 2 põllumajandustootjatele ja toidutööstusele suunatud investeeringutoetusteks planeeritud rahastamiskava ja mõõdikute seos kindlaksmääratud vajadustega on väike, kuna need on seostatud vaid tehnoloogiainvesteeringute vajadusega. Sekkumise „Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ tegevus on seotud vaid tehnoloogiainvesteeringute vajadustega. Lisaks on sekkumises „Põllumajandustootjate materiaalsed investeeringud“ toetatavad tegevused killustatud erinevate erieesmärkide vahel ning väga keeruline on jälgida, millisele tegevusele milline tulemuse sihttase on seatud.

HK 5.7. Kas tulemusindikaatorite planeeritud sihtväärtused on realistlikud, võttes arvesse EAGFi ja EAFRD kavandatavat toetust?

Horisontaalse eesmärgi ja erieesmärkide tulemusmõõdikutele seatud sihtväärtused on realistlikud, arvestades sealjuures rahastamiskava.

HK 5.8. Kas planeeritud sihtväärtuste põhjendused võtavad arvesse olulisi tegureid ja on kooskõlas vajaduse hindamisega?

Horisontaalse eesmärgi ja erieesmärkide 1, 2 ja 4–9 sihtväärtuste põhjendamisel on suuresti tuginetud eelmise programmiperioodi kogemustele ja on olemas kooskõla vajadustega. Erieesmärgi 3 vajadused on pigem üldsõnalised ning kvaliteedikavade ja tootjaorganisatsioonide sekkumiste puhul puudub eeluuring sekkumiste vajaduse ja rakendamise valmisoleku kohta.

HK 6.1. Kas seatud iga-aastased sihtväärtused võtavad arvesse varasemate arengukavade kogemusi sihtväärtuste täitmisel ning väliseid ja sisemisi tegureid sihtväärtuste saavutamisel?

Horisontaalse eesmärgi ja erieesmärkide 1, 2 ja 4–9 iga-aastaste sihtväärtuste põhjendamisel on suuresti tuginetud eelmise programmiperioodi kogemustele ja on olemas kooskõla vajadustega. Samas, erieesmärgi 1 sekkumise „Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (maaparandussüsteemid ja teed) kaasajastamisse“ eelarve ja mõõdikute iga-aastaste sihtväärtuste esitamisel ei ole seost varasema arengukavaga välja toodud.

Erieesmärgi 3 sekkumisi on rakendatud ka eelnenud programmiperioodil, kuid iga-aastaste sihtväärtuste seadmisel ei ole piisavalt arvestatud kogemustega ning väliste ja sisemiste teguritega.

2.4.1. Soovitused mõõdikute ja nende sihttasemete täiendamiseks

Järgnevalt on esitatud soovitused, mis kehtivad nende tabelis 8 märgitud erieesmärkide puhul, mille dokumendid vajavad edasiarendamist ja täiendamist (kollane märgistus).

Luua parem seos vajaduste, sekkumise või sekkumise tegevuste ja tulemusmõõdikute vahele. Selleks on soovitatav luua visuaalne seos ÜPP strateegiakava tervikteksti tulemusmõõdikute tabelis (lisada tulemusmõõdikute juurde sekkumiste numbrid vms) ning vaadata üle tulemusmõõdikute nimetused

(tõlge inglise keelest). ÜPP strateegiakava kavandatavasse hindamiskavasse lisada vajadus täiendavaks seireks, st tuua välja riiklikud väljund- ja tulemusmõõdikud.

Soovitused erieesmärkide lõikes

Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule.

Soovitatav on viia vastavusse põllumajandustootjate ja toidutööstusele suunatud investeeringutoetuste ning sekkumise „Uute ja väikeste põllumajandusettevõtete arendamine" ÜPP strateegiakavas kirja pandud vajadused, planeeritud rahastamiskava ja sihtväärtused ning sihtväärtuste seadmisel arvestada väliste ja sisemiste teguritega. Vajadustes on kirja pandud üksnes tehnoloogiainvesteeringute vajadus, kuid see on ebapiisav ning puudub selgus, millist sihtgruppi tegelikult silmas peetakse.

Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas.

Vajadusi kirjeldades, eelarvet kujundades, mõõdikute sihttasemeid seades on soovitatav arvestada eelnenud programmperioodide kogemusega ning väliste ja sisemiste teguritega.

Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist ja loomade heaolu tagamist).

Soovitatav on sekkumisse „Loomade heaolu toetus" lisada munakanade ja vuttide loomühikute arvutamise alus.

2.5. Hinnang haldussuutlikkusele ja toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmetele

Hindamisküsimused, mis kajastavad hinnangut ÜPP strateegiakava rakendamise haldussuutlikkusele ja toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmetele, olid järgmised.

- HK 7.1. Milline on administratsiooni valmisolek toetuste rakendamiseks?
- HK 8.1. Kas olemasolev seire- ja hindamissüsteem võimaldab koguda kõiki ÜPP strateegiakavas planeeritud indikaatoreid ja seeläbi hinnata arengukava väljundeid, tulemusi ja mõju?
- HK 9.1. Kas ÜPP strateegiakavas välja toodud toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmed on sobilikud ja aitavad seatud eesmärki saavutada?
- Lisaküsimus 3. Mil määral on ära kasutatud võimalusi lihtsustatud kuluvõimaluste rakendamiseks?

Kõikide hindamisküsimuste hindamise aluseks olid ametnikkonna hulgas korraldatud fookusgrupi-arutelu tulemused. Lisaküsimuse 3 sisendit kasutati HK 9.1 vastamisel. Kuna fookusgrupi-arutelul toodi esile üksikuid sekkumisi ja erieesmärke, on tabelis 9 esitatud hinnangud üldised ja ÜPP strateegiakava ülesed.

Tabel 9. Koondhinnang haldussuutlikkusele ja toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmetele

Valmisolek toetuste rakendamiseks	Sobiliku seire ja hindamissüsteemi olemasolu	Toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmed

Roheline – on piisav.
Kollane – vajab edasiarendamist ja täiendamist.

HK 7.1. Milline on administratsiooni valmisolek toetuste rakendamiseks?

ÜPP strateegiakava korraldusasutusel (MeM), makseasutusel (PRIA), riiklikul maaeluvõrgustikul (PMK maaelu võrgustikutöö osakond, uuel programmiperioodil ÜPP võrgustik) ning eelnenud programmiperioodil rahastamisvahendi rakendajal ja maapiirkonna ettevõtjatele toetatud nõuande pakkujal (MES) on mitme järjestikuse programmiperioodi sekkumiste rakendamise kogemus ja võimekus rakendada ka uuel programmiperioodil ÜPP strateegiakava. Ametkonna valmisolekut kinnitavad järgmised aspektid.

- Toimiv ja tõhus ametkondade omavahelise koostöö kogemus.
- Makseasutusel on piisav infotehnoloogiline baaskompetents ja pädevus.
- Makseasutusel on piisav riskianalüüsi kompetents ja võimekus ning toimiv sisemine kuluarvestussüsteem.
- Makseasutusel on arendatud e-teenuse keskkond, mida kliendid tunnevad ja mida arendatakse edasi, sh on teiste registritega seotud erinevaid liideseid.
- Makseasutusel on kõikides maakondades välja arendatud klienditeeninduse punktid, kus kliendid saavad kasutada makseasutuse e-keskkonda ning saavad abi ja nõu toetuste taotluste esitamisel.
- Ametkonna võimekus kaugtööks, mis võimaldab rakendada tööjõudu üle Eesti.
- Eelneval programmiperioodil rahastamisvahendi rakendajal ja maapiirkonna ettevõtjatele toetatud nõuande pakkujal on pikaajaline kogemus rahastamisvahendi rakendamisel ja nõuandeteenuse pakkumisel.
- Riiklikul maaeluvõrgustikul on pikaajaline võrgustikutöö kogemus, sh maaelu arengukava sidusrühmade kaasamine, teavitamine ja innovatsiooni edendamine põllumajanduses, toidu tootmises, metsanduses ja maapiirkonnas.

Samas esineb uue programmiperioodi ettevalmistamisel mõningaid takistusi ja probleeme, mis mõnevõrra raskendavad ÜPP strateegiakava rakendamise valmisolekut uueks perioodiks. Need takistused ja probleemid on järgmised.

- Kahe erineva programmiperioodi omavaheline kattumine üleminekuperioodil põhjustab ametkondade mõneaastast ülekoormust.
- Puuduvad kesksed infotehnoloogilised lahendused, mis annaksid otsustajatele lähteandmeid ja võimaldaksid makseasutusel vastu võtta objektiivseid, tõenduspõhisel mitmekülgsel infol rajanevaid otsuseid.

- Vajadus välja arendada suurandmete (e-andmebaasid, nagu e-põlluraamat vms) keskne süsteem, mis toetaks kliente ja pakuks neile väärtuslikku infot suurandmete kujul. E-andmebaaside arendus eeldab kõrge kvalifikatsiooniga e-disainerite ja arendajate värbamist, kuid makseasutusel ei pruugi selleks olla rahalist võimekust.
- Põllumajandussektoris esineb suur digilõhe (ühes äärmuses tipptehnoloogia kasutamine ning teises äärmuses paberimajandus).
- Uute infotehnoloogiliste lahenduste, arenduste ja pädevuste rakendamise vajadus nõuandeteenuses. Rõhuasetus AKISes muutub, mis eeldab uute inimeste sisenemist nõuandesüsteemi, kuid järelkasvu uute pädevate inimeste näol ei ole.
- Tehnilise abi eelarve võimalik ebapiisavus, mis pärsib makseasutuses infotehnoloogilisi arendusi.

HK 8.1. Kas olemasolev seire- ja hindamissüsteem võimaldab koguda kõiki ÜPP strateegiakavas planeeritud indikaatoreid ja seeläbi hinnata arengukava väljundeid, tulemusi ja mõju?

Uue programmiperioodi andmete kogumise mudel sarnaneb suurel määral eelneva programmiperioodi omaga, kuigi tulemusraamistikus kasutatakse andmeid teistmoodi. Iga-aastane tulemusaruanne on uuel perioodil üldisem. Seega annavad eelnevate programmiperioodide kogemused võimaluse uuel perioodil seire ja hindamisega hakkama saada suuremate tõrgeteta. Võimekus koguda kohustuslikke (ja ka riiklikke) mõõdikuid ja neid hinnata on ametkonnal kasvanud (maamajanduse analüüsivõimekuse koondamine PMKsse, toimiv FADN vms).

Arvestades uue perioodi seiresüsteemi ja tulemusaruande üksikust üldisemaks muutumist, on vajalik tõhustada koostööd teiste asutuste ja ülikoolidega seire alal, samuti nõustajate võrgustikuga andmemahu ja kvaliteedi asjus, et eri pooltel oleks ühtne arusaam tegevuste kavandamisest, andmete kogumisest, edastamisest ning kasutamisest.

HK 9.1. Kas ÜPP strateegiakavas välja toodud toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmed on sobilikud ja aitavad seatud eesmärki saavutada?

Makseasutusel on välja arendatud e-taotluste keskkond, kus toetuste taotlused on osaliselt eeltäidetud ning toetusetaotleja saab taotluse esitada veebis. Sellega seoses:

- on lühenenud ja ilmselt lüheneb veelgi toetusetaotluste menetlemise aeg. Seda kinnitab 2019. aastal valminud MAK 2014–2020 vahehindamise aruanne. Nimelt on iga programmiperioodiga toetusetaotluse menetlusaeg lühenenud. Makseasutus jälgib pidevalt taotluste menetlemisaega, analüüsib oma tööprotsesse ning töötab järjepidevalt taotlusprotsessi parendamise nimel;
- väheneb toetusetaotlejate halduskoormus. Uuel programmiperioodil võetakse otsetoetuse valdkonnas kasutusele e-rakendus seoses üleminekuga pinnaseirele. Mõningate maaelu arengu toetuste puhul hakatakse rakendama lihtsustatud kulumeetodit, mille kasutamine võimaldab lihtsustada taotluste menetlemist ja aruandlust ning vähendada administreerimiskulusid. Seire ja hindamise tarbeks kogutakse andmeid juba toetusetaotluselt, mis vähendab hilisemat andmekorjet.

Lisaks on mõningate sekkumiste juures plaanitud rakendada lihtsustatud kulumeetodeid vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu (EL) määruse nr 2021/1060 artiklile 53. Lihtsustatud kulumeetodite rakendamine lihtsustab taotluste menetlemist ja aruandlust ning vähendab administreerimiskulusid. Neid sekkumisi on neli:

- teadmussiirde- ja nõustamisteenuste (AKIS) arendamise toetus,
- innovatsioonikoostöö projektid,
- LEADER – kogukonna juhitud kohalik areng,
- loomataudide kontrollprogrammide alase koostöö toetus.

2.5.1. Soovitused haldussuutlikkuse ja toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmete täiendamiseks

ÜPP strateegiakava rakendamise haldussuutlikkuse väljakutsed on seotud infotehnoloogia (tarkvaraarendus, suurandmete kasutus ja digilõhe), piisava ning pädeva personali olemasolu (pidev vajadus tarkvara arendajate järele, konsulentide järelkasvu puudus) ning tehnilise abi suurusega, kuna uuel perioodil liikmesriikide jaoks kohustusliku omaosaluse nõuet ei ole, kuid rahastus riigi poolt on endiselt vajalik. Antud teemadele on soovitatav ennetavalt tähelepanu pöörata ÜPP strateegiakava haldussuutlikkuse tagamise eesmärgil.

2.6. Hinnang rahastamisvahendi rakendamisele

Käesolevas alapeatükis hinnatakse rahastamisvahendi kasutamise põhjendust EAFRDst.

Hindamisküsimused, mis kajastavad hinnangut rahastamisvahendi rakendamisele, olid järgmised.

- HK 10.1. Kas ÜPP strateegiakavas on rahastamisvahendi kasutamine või mittekasutamine põhjendatud, põhinedes SWOT-analüüsil, vajaduste hindamisel ja ühistel kontekstindikaatoritel?
- HK 10.2. Kas planeeritud rahastamisvahendite kohta on välja toodud definitsioon, tüüp ja peamised tingimused?
- HK 10.3. Kas sekkumiste iga-aastane rahastamiskava sisaldab seal, kus vajalik, jaotust tagastamatu toetuse ja rahastamisvahendi vahel?
- HK 10.4. Kas rahastamisvahendi kasutamisel on toodud välja otsene seos väljund- ja tulemusindikaatoritega?

Kõikide hindamisküsimuste hindamisel võeti aluseks „II lisa – ÜPP strateegiakavaga hõlmatud piirkonna hetkeolukorra SWOT-analüüs“ seisuga 12.11.2021 ja „Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2023–2027“ tööversioon sisuga 12.11.2021. Rahastamisvahendit plaanitakse rakendada järgmiste sekkumiste kaudu (sulgudes panus erieesmärkidesse):

- „Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)“ (erieesmärk 2),
- „Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)“ (erieesmärk 2),
- „Uute ja väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ (erieesmärk 2 ja 7).
- „Ühistulised tootlikud investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)“ (erieesmärk 3),
- „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine“ (erieesmärk 7),
- „Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks“ (erieesmärk 8).

Tabelis 10 on esitatud koondhinnang eelnevalt nimetatud hindamisküsimuste ja erieesmärkide lõikes nii, et iga sekkumine, kus tagastatavat abi planeeritakse, on lisatud selle erieesmärgi juurde, mille tagastatava abi temaatika on kõige enam käsitlust leidnud.

Tabel 10. Koondhinnang rahastamisvahendi rakendamisele erieesmärkide lõikes

Erieesmärk, sekkumine	Kasutamise või kasutamata jätmise põhjendus	Definitsioon, tüüp ja tingimused	Tagastamatu ja tagastatava toetuse jaotus rahastamis-kavas	Seos mõõdikutega
Horisontaalne eesmärk: sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning ergutades nende kasutuselevõttu		n/p*	n/p*	n/p*
Erieesmärk 1: toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu liidus, et tagada toiduga kindlustatus		n/p*	n/p*	n/p*
Erieesmärk 2: suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule Sekkumine „Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)“ Sekkumine „Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)“ Sekkumine „Uute ja väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“				
Erieesmärk 3: parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas Sekkumine „Ühistulised tootlikud investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)“				
Erieesmärk 4: panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse		n/p*	n/p*	n/p*
Erieesmärk 5: edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk		n/p*	n/p*	n/p*
Erieesmärk 6: panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke		n/p*	n/p*	n/p*
Erieesmärk 7: olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades Sekkumine „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine“				
Erieesmärk 8: edendada tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust Sekkumine „Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks“				
Erieesmärk 9: parandada ELi põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise vallas (hõlmab nii ohutut, toitvat ja säästvalt toodetud toitu, toidu raiskamise vähendamist kui ka loomade heaolu tagamist)		n/p*	n/p*	n/p*

Roheline – dokumentides esitatu on piisav.

Kollane – dokumendid vajavad edasiarendamist ja täiendamist.

Punane – dokumendid vajab olulisel määral edasiarendamist ja täiendamist.

*Ei kohaldata.

HK 10.1. Kas ÜPP strateegiakavas on rahastamisvahendi kasutamine või mittekasutamine põhjendatud, põhinedes SWOT-analüüsil, vajaduste hindamisel ja ühistel kontekstindikaatoritel?

ÜPP strateegiakava tervikdokumendi alapeatükis 4.6 antakse ülevaade rahastamisvahendi eelhindamisest ja märgitakse koos lühikese põhjendusega, miks kasutatakse rahastamisvahendit erieesmärkide 2, 3, 7 ja 8 saavutamisel, kuid mitte horisontaalse eesmärgi ega ülejäänud erieesmärkide saavutamisel.

Erieesmärkide 7 ja 8 hetkeolukorra analüüsis on rahastamisvahendi kasutamine piisavalt põhjendatud ja vajadustes selgelt esile toodud. Erieesmärke 2 ja 3 mõjutavate sekkumiste puhul selgub rahastamisvahendi rakendamine alles sekkumislehtedel, kus märgitakse, et sekkumisi rakendatakse peale tagastamatu abi ka tagastatava abina. Erieesmärgi 2 SWOT-analüüsis märgitakse ühes lauses, et vajalik on tagada toidutööstuse ligipääs rahastamisvahendile, kuid rahastamisvahendi kasutamise põhjendusena ei ole see piisav.

HK 10.2. Kas planeeritud rahastamisvahendite kohta on välja toodud definitsioon, tüüp ja peamised tingimused?

ÜPP strateegiakava tervikdokumendi rahastamisvahendi alapeatükis nimetatakse uuel programmiperioodil rakendatavaid rahastamisvahendeid. ÜPP strateegiakava raames rakendatakse tagatisi ja laenusid, sh kasvulaenu, pikaajalist investeerimislaenu ja käibekapitalilaenu, kuid neid ei defineerita. Rahastamisvahendit rakendavatel sekkumislehtedel rahastamisvahendite tüüpe ei nimetata. Sekkumislehtedel „Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)“, „Toidutööstuse materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)“ ja „Ühistulised tootlikud investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)“ on kirjas rahastamisvahendi peamised tingimused (sekkumislehel nimetatakse toetuskõlblikkuse tingimusteks). Erieesmärgi 2 sekkumise „Uute ja väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ puhul ning erieesmärkide 7 ja 8 sekkumislehtedes puuduvad rahastamisvahendi rakendamise peamised tingimused.

Rahastamisvahendi kasutamise täpsemaid tingimusi kajastatakse korraldusasutuse ja rahastamisvahendi rakendaja vahelises rahastamislepingus.

HK 10.3. Kas sekkumiste iga-aastane rahastamiskava sisaldab seal, kus vajalik, jaotust tagastamatu toetuse ja rahastamisvahendi vahel?

ÜPP strateegiakava iga-aastane rahastamiskava sisaldab jaotust tagastamatu ja tagastatava toetuse vahel, v.a sekkumiste „Uute ja väikeste põllumajandusettevõtete arendamine“ ja „Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtja soodustamine“ puhul.

HK 10.4. Kas rahastamisvahendi kasutamisel on toodud välja otsene seos väljund- ja tulemusindikaatoritega?

Sekkumislehtedel „Põllumajandustootjate tootlikud materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (FI)“, „Toidutööstuse materiaalsed ja immateriaalsed tootlikud investeeringud (FI)“, „Ühistulised tootlikud investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (FI)“ ja „Investeeringud ettevõtete

konkurentsivõime tõstmiseks“ on välja toodud otsene seos väljund- ja tulemusmõõdikutega. Erieesmärgi 2 ja 7 rahastamisvahendit rakendavates sekkumistes puudub seos väljund- ja tulemusmõõdikutega.

2.6.1. Soovitused rahastamisvahendi rakenduse täiendamiseks

Sekkumistes, milles kavandatakse erieesmärke saavutada peale tagastamatu abi ka tagastatava abiga ehk rahastamisvahendit kasutades, on toetatavad tegevused jaotatud mittetootlikeks ja tootlikeks. Mittetootlike tegevuste puhul rakendatakse tagastamatut abi ja tootlike puhul tagastatavat abi. Soovitatav on üle vaadata toetatavate tegevuste jaotus mittetootlikeks ja tootlikeks, sest rahastamisvahendit kasutatakse üksnes nende tegevuste ja sektorite puhul, kus esineb turutõrge (sellele viidati ka ÜPP juhtkomisjoni 9. istungil, mis toimus 21.05.2021). Turutõrge on olukord, milles teatud tegevusala ettevõtted ei saa jätkusuutlike äriplaanide realiseerimiseks laenu informatsiooni asümmeetria ja/või ebastabiilsete turgude tõttu.

Soovitatav on ÜPP strateegiakava dokumentides SWOT-analüüsis põhjendada ja vajadustes kirjeldada, defineerida ja nimetada rahastamisvahendi tooted selliste erieesmärkide ja sekkumiste puhul, mille puhul seda veel tehtud ei ole. Samuti on soovitatav eristada rahastamisvahendi eelarve ja mõõdikud nende sekkumiste puhul, kus seda veel tehtud ei ole.

Kasutatud andmeallikate loetelu

Civitta. Eesti Maaülikool. 2016. „Eesti maaelu arengukava 2007–2013“ järelhindamine. Lõpparuanne. https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/mak-2007/seire/mak-2007-jarelhindamine-aruanne.pdf

Haridus- ja Teadusministeerium. 2021. Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035. https://www.hm.ee/sites/default/files/eesti_haridusvaldkonna_arengukava_2035_seisuga_2020.03.27.pdf

Haridus- ja Teadusministeerium. 2021. Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ja ettevõtluse arengukava 2021–2035. https://www.hm.ee/et/TAIE-2035

Eesti Maaülikool. 2020. “Ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021–20217" ja “Euroopa Merendus-, kalandus- ja Vesiviljelusfondi 2021-2027 rakenduskava” rahastamisvahendi eelhindamine. Tartu. https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/upp-2021/upp-emkf-2021-rahastamisvahend-eelhindamine.pdf

Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda. 2020. Nelja põllumajandussektori põhivaldkonna – piima-, teravilja-, liha- ja aiandussektor – ja nendega seotud töötleva tööstuse arengukava aastateks 2020–2030 „Eesti põllumajandus ja toit 2030“. https://epkk.ee/ept2030/

European Evaluation Network For Rural Development. 2019. Juhendid. „Indicative Outline of Terms of Reference for the Ex-Ente Evaluation of the CAP Strategic Plan“.https://enrd.ec.europa.eu/evaluation/thematic-working-groups/thematic-working-group-7-preparing-ex-ante-evaluation-cap_en

Euroopa Komisjon. 2019. Euroopa roheline kokkulepe. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:b828d165-1c22-11ea-8c1f-01aa75ed71a1.0009.02/DOC_1&format=PDF

Euroopa Komisjon. 2020. ELi elurikkuse strateegia aastani 2030. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:a3c806a6-9ab3-11ea-9d2d-01aa75ed71a1.0012.02/DOC_1&format=PDF

Euroopa Komisjon. 2020. Strateegia „Talust taldrikule“. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1590404602495&uri=CELEX:52020DC0381

Euroopa Komisjon. 2021. Komisjoni soovitused Eesti ÜPP strateegiakava kohta. Komisjoni talituse töödokument. SDW (2020) 375 final.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:32021R1060

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2115, 2. detsember 2021. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2021.435.01.0001.01.EST&toc=OJ%3AL%3A2021%3A435%3ATOC

European Medicines Agency. 2021. Sales of veterinary antimicrobial agents in 31 European countries in 2019 and 2020. Trends from 2010 to 2020. Eleventh ESVAC report. https://www.ema.europa.eu/en/documents/report/sales-veterinary-antimicrobial-agents-31-european-countries-2019-2020-trends-2010-2020-eleventh_en.pdf

Keskkonnaministeerium. 2005. Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21“. https://vv.riigikantselei.ee/sites/default/files/content-editors/Failid/saastev_eesti_21.pdf

Keskkonnaministeerium. 2007. Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. 2019. Eesti riiklik energia- ja kliimakava aastani 2030 (teatis REKK 2030). https://www.mkm.ee/et/eesmargid-tegevused/energeetika/eesti-riiklik-energia-ja-kliimakava-aastani-2030

Keskkonnaministeerium. 2017. Kliimamuutustega kohanemise arengukava aastani 2030. https://envir.ee/kliimamuutustega-kohanemise-arengukava

Keskkonnaministeerium. 2017. Kliimapoliitika põhialused aastani 2050. https://ec.europa.eu/clima/sites/lts/lts_ee_en.pdf

Keskkonnaministeerium. 2021. Metsanduse arengukava aastateks 2021-2030 (koostamisel). https://old.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/metsandus/metsanduse-arengukava-aastateks-2021-2030

Maaeluministeerium. 2019. Eesti toidusektori ekspordi edendamise tegevuskava 2019–2022. https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/tegevuskava-eksport-2019-2022.pdf

Maaeluministeerium. 2019. Mikroobide antibiootikumiresistentsuse vähendamise tegevuskava veterinaarmeditsiini valdkonnas (2019–2023). https://www.agri.ee/sites/default/files/content/arengukavad/tegevuskava-amr-2019-2023.pdf

Maaeluministeerium. 2019-2021. ÜPP strateegiakava sekkumiste väljatöötamise töögruppide kohtumiste ja ÜPP juhtkomisjoni 3.–12. istungite protokollid. https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/upp-strateegiakava-2021-2027/ettevalmistus

Maaeluministeerium. 2021. Iga-aastane rakendusaruanne 2020. Estonia - Rural Development Programme (National).

Maaeluministeerium. 2021. Iga-aastane rakendusaruanne 2020. Seirelisa. Estonia - Rural Development Programme (National).

Maaeluministeerium. 2021. OT_MAK rakendamise eelarve ja indikaatorid. Exceli fail.

Maaeluministeerium. 2021. PTK 2.3 Tulemusindikaatorite eesmärkide arvutuse alused. Exceli fail.

Maaeluministeerium. 2021. Põllumajanduse ja kalanduse valdkondkonna arengukava aastani 2030. https://www.agri.ee/et/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. 2017. Energiamajanduse arengukava aastani 2030. https://www.mkm.ee/sites/default/files/enmak_2030.pdf

Projekt „Elurikkuse sotsiaal-majanduslikult ja kliimamuutustega seostatud keskkonnaseisundi hindamiseks, prognoosiks ja andmete kättesaadavuse tagamiseks vajalikud töövahendid“ ELME raames. Projekti number: 2014–2020.8.01.16-0112. https://www.keskkonnaagentuur.ee/et/eesmargid-tegevused/projektid/elme

Põllumajandusuuringute Keskus. 2021. ÜPP ühikumäärade arvutused. Exceli fail.

Põllumajandusuuringute Keskus. 2019. "Eesti maaelu arengukava 2014–2020" prioriteetide 1, 2, 3, 4, 5 ja 6 vahehindamise lõpparuanne“. Saku.

Rahandusministeerium. 2021. Siseriiklikud toetused. https://www.rahandusministeerium.ee/et/regionaalareng-ja-poliitika/siseriiklikud-toetused

Siseministeerium. Regionaalministri valitsemisala. 2012. Üleriigiline planeering „Eesti 2030+“. https://www.rahandusministeerium.ee/sites/default/files/document_files/ruumiline/a4_5mmbleed_eesti_2030_sisu_111212.pdf

Vabariigi Valitsus. 2021. Strateegia „Eesti 2035“. https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia/aluspohimotted-ja-sihid

Lisa

Lisa 1. Fookusgruppide aruteludel ja seminaril osalenute nimekiri

Jkn	Nimi	Organisatsioon, asutus, ettevõte
Kodanikuühenduste, kohalike omavalitsuste esindajad (erieesmärk 7, 8), toimus 9.02.2021.		
1.	Inna Laanmets	Vabaühenduste Liit
2.	Indrek Rohtla	Eesti Töötukassa
3.	Silva Anspal	MTÜ ETNA Eestimaal, MTÜ Järva Arengu Partnerid
4.	Merle Kuris	MTÜ Balti Keskkonnafoorum
5.	Kertu Vuks	Elva Vallavalitsus
6.	Veiko Sepp	Tartu Ülikool RAKE
Haridus- ja teadusasutuste esindajad (horisontaalne erieesmärk), toimus 10.02.2021.		
1.	Endla Reintam	Eesti Maaülikool
2.	Ülle Jaakma	Eesti Maaülikool
3.	Konstantin Mihhejev	Põllumajandusuuringute Keskus
4.	Andre Veskioja	Eesti Taimekasvatuse Instituut
5.	Arnold Pastak	Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskool
6.	Leho Verk	Maaelu Edendamise Sihtasutus
7.	Hanna Tamsalu	Põllumajandusuuringute Keskus
8.	Katrin Kepp	Eesti Maaülikool
9.	Merike Lang	Eesti Maaelumuuseumid
Metsandussektori esindajad (erieesmärgid 4, 5, 6, 8), toimus 11.02.2021.		
1.	Ülle Läll	Keskühistu Eramets
2.	Paavo Kaimre	Eesti Maaülikool
3.	Jaan Liira	Tartu Ülikool
4.	Arpo Kullerkupp	Eesti Erametsaliit
5.	Kaili Viilmaa	Keskkonnaamet
Keskkonnaorganisatsioonide ja -asutuste esindajad (erieesmärk 4, 5, 6), toimus 12.02.2021.		
1.	Eneli Viik	Põllumajandusuuringute Keskus
2.	Riina Maruštšak	Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
3.	Mae Alviste	Järvamaa Põllumeeste Liit MTÜ, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda

4.	Mait Sepp	Tartu Ülikool
5.	Karl Kupits	Maves OÜ
6.	Ann Riisenberg	Keskkonnaministeerium
Põllumajandusorganisatsioonide esindajad (erieesmärgid 1, 9), toimus 15.02.2021.		
1.	Jaan Sõrra	Tartumaa Põllumeeste Liit
2.	Triin Luksepp	Maaelu Edendamise Sihtasutus
3.	Jaak Läänemets	KEVILI
4.	Marika Parv	Võrumaa Talupidajate Liit
5.	Ulve Märtson	Eesti Tõusigade Aretusühistu
6.	Urmas Aava	Eesti Lamba- ja Kitsekasvatajate Liit
7.	Pilleriin Puskar	Alltech Eesti
8.	Jane Mättik	Eesti Lihaveisekasvatajate Selts
9.	Kristina Mering	Nähtamatud Loomad
Toiduainetööstuse ettevõtete, -organisatsioonide ja asutuste esindajad (erieesmärgid 2, 3), toimus 17.02.2021.		
1.	Triin Kõrgmaa	Salvest AS
2.	Ivi Jõudu	Eesti Maaülikool
3.	Airi Külvet	Liivimaa Lihaveis
4.	Meeli Lindsaar	Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
5.	Roomet Sõrmus	Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
Ametkonna esindajad, toimus 05.10.2021.		
1.	Marko Gorban	Maaeluministeerium
2.	Paula Talijärv	Maaeluministeerium
3.	Jaan Kallas	PRIA
4.	Mariell Jõesalu	PRIA
5.	Leho Verk	Maaelu Edendamise Sihtasutus
6.	Reve Lambur	Põllumajandusuuringute Keskus (ÜPP võrgustik)
Eelhindamise tulemusi tutvustava seminaril osalejad, toimus 12.10.2021.		
1.	Silva Anspal	MTÜ ETNA Eestimaal, MTÜ Järva Arengu Partnerid
2.	Merle Kuris	MTÜ Balti Keskkonnafoorum
3.	Leho Verk	Maaelu Edendamise Sihtasutus

4.	Hanna Tamsalu	Põllumajandusuuringute Keskus
5.	Merike Lang	Eesti Maaelumuuseumid
6.	Jaan Liira	Tartu Ülikool
7.	Eneli Viik	Põllumajandusuuringute Keskus
8.	Mae Alviste	Järvamaa Põllumeeste Liit MTÜ, Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
9.	Karl Kupits	Maves OÜ
10.	Ann Riisenberg	Keskkonnaministeerium
11.	Jaan Sõrra	Tartumaa Põllumeeste Liit
12.	Jaak Läänemets	KEVILI
13.	Marika Parv	Võrumaa Talupidajate Liit
14.	Jane Mättik	Eesti Lihaveisekasvatajate Selts
15.	Kristina Kull	Nähtamatud Loomad
16.	Airi Külvet	Liivimaa Lihaveis
17.	Arpo Kullerkupp	Eesti Erametsaliit
18.	Roomet Sõrmus	Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda
19.	Paula Talijärv	Maaeluministeerium
20.	Eduard Matveev	Põllumajandusuuringute Keskus
21.	Marje Särekanno	Põllumajandusuuringute Keskus
22.	Mirjam Pullerits	Nähtamatud Loomad
23.	Marge Simo	Lindart OÜ, Rohevetikas OÜ
24.	Ülle Pau	Maaeluministeerium
25.	Sirje Jalakas	Maaeluministeerium
26.	Merit Mikk	Mahepõllumajanduse Koostöökogu

Lisa 2. Sidusrühmade fookusgrupi-arutelu kava

ÜPP strateegiakava 2021–2027 sekkumisloogika

1. Kui loogilised ja usutavad on seosed sekkumiste, erieesmärgi ja üldeesmärgi vahel?

Erieesmärgi sekkumisloogika: vajaduste, eesmärkide ja sekkumiste omavaheline seos (erieesmärgi sekkumisloogika)

2. Mil määral on seosed vajaduste ja eesmärkide vahel loogilised ja usutavad?

3. Mil määral kavandatud sekkumised on suunatud vajaduste rahuldamisele?

4. Mil määral on seosed vajaduste, sekkumiste ja erieesmärgi vahel usutavad?

5. Kas sekkumiste jaoks kavandatud toetusvormid on vajaduste jaoks piisavad, aitavad saavutada positiivseid tulemusi?

6. Kas sekkumisloogikaga jõutakse kõige paremini seotud sihtgrupini?

7. Mil määral saavutatakse sekkumiste vahelist sünergilist (tasakaal, sidusus, üksteise täiendus) koostoimet?

8. Mil määral esineb sekkumiste vahel vastuolusid, mis vähendavad eesmärkide saavutamist?

9. Millised on sekkumiste võimalikud negatiivsed kõrvalmõjud või riskid? Millised tegevused neid leevendaksid?

10. Millised sekkumised suurendaksid positiivset mõju, aitavad kõige paremini saavutada eri- ja üldeesmärki?

Lisa 3. Põllumajandustootjatele suunatud veebküsitluse ankeet

Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfond: Euroopa investeeringud maapiirkondadesse

www.emu.ee
Eesti Maaülikool
Estonian University of Life Sciences

Lugupeetud koostööpartner!

Palume Teil vastata küsimustele, mis puudutavad Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021–2027 põllumajandustootmisega seotud sekkumisi. Küsitluse eesmärk on teada saada Teie hoiakuid ja arvamusi erinevate keskkonda panustavate, investeeringutega ja loomade heaoluga seotud toetuste kasutamise ja Teie põllumajandusmaa kasutuse kohta kavandataval programmiperioodil. Sekkumislehtedega saate tutvuda aadressil https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/upp-strateegiakava-2021-2027/ettevalmistus

Teie vastused aitavad kaasa Maaeluministeeriumi tellitud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava 2021–2027 eelhindamisele, mida teeb Eesti Maaülikool.

Teie vastuseid ootame hiljemalt 19. veebruariks 2021. a. Küsimuste puhul pöörduge Kersti Aro poole, e-post kersti.aro@emu.ee.

Ette tänades
Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut

Küsimused

1. Programmiperioodi 2014–2020 on kliimat ja keskkonda säästvate põllumajandustavade ehk nn rohestamise toetuse raames põllumajandustootjatel kohustus iga-aastaselt vähemalt 5% toetuskõlbulikust põllumaast aktiivsest kasutusest kõrvale jätta. Seda kohustust saab täita kasutades teatud maaharimispraktikaid (kesa, lühikese raieringiga madalmets, lämmastikku siduvate kultuuride kasvatamine) ja/või säilitades teatud maastikuelemente ehk nn ökoalasid. Programmiperioodil 2021–2027 plaanitakse täiendavalt rakendada sekkumist „kliima- ja keskkonnakava: ökoalad“, mis põhineb üheaastastel nõuetel ja mille raames saavad toetust taotleda kõik põllumajandustootjad, kellel on vähemalt 1 ha toetuskõlbulikku põllumajandusmaad.

Kui suure osa toetuskõlbulikust põllumaast oleksite nõus lisaks kohustuslikule 5%-le aktiivsest kasutusest kõrvale jätma, et taotleda „kliima- ja keskkonnakava: ökoalad“ toetust?

- ○ 0%
- ○ 1–2%
- ○ 3–5%
- ○ 6–10%
- ○ 11–15%
- ○ 16–25%
- ○ 26–50%
- ○ 51–75%
- ○ 76–100%

2. Kavandatava „kliima- ja keskkonnakava: ökoalad“ sekkumise raames on põllumaa aktiivsest kasutusest kõrvale jätmise nõuet võimalik täita mitmel erineval viisil.

Milliseid alljärgnevaid tegevusi Te kasutaksite uuel programmiperioodil ökoalade täiendava nõude täitmiseks?

	Jah, kindlasti	Pigem jah	Nii ja naa	Pigem ei	Ei	Ei oska öelda	See ei puuduta mind
Jätan maa sööti (v.a mustkesa), millel ei toimu tootmist (niitmist, hekseldamist, loomade karjatamist) ning kus on keelatud kasutada taimekaitsevahendeid	○	○	○	○	○	○	○
Säilitan maastikuelemente, millel ei toimu tootmist ning kus on keelatud kasutada taimekaitsevahendeid	○	○	○	○	○	○	○
Rajan uusi maastikuelemente, millel ei toimu tootmist ning kus on keelatud kasutada taimekaitsevahendeid	○	○	○	○	○	○	○
Säilitan olemasolevaid rohumaaribasid (laiusega vähemalt 6 meetrit), millel ei toimu tootmist ning kus on keelatud kasutada taimekaitsevahendeid	○	○	○	○	○	○	○
Rajan uusi mitmeliigilisi rohumaaribasid (laiusega vähemalt 6 meetrit), millel ei toimu tootmist ning kus on keelatud kasutada taimekaitsevahendeid	○	○	○	○	○	○	○
Kasutan lämmastikku siduvaid põllumajanduskultuure nii, et lämmastikku siduva põllumajanduskultuuri osakaal taimikus on üle 50%. Seejuures on keelatud on kasutada taimekaitsevahendeid, kuid lubatud on saagikoristus	○	○	○	○	○	○	○

3. Uuel programmiperioodil plaanitakse maksta lisaks põhisissetulekutoetusele lisatoetust põllumajandustootjatele, kelle põllumaa on kaetud vähemalt 60% või 90% ulatuses ökosüsteemiteenustega, mille pakkumist toetavad näiteks rohumaaribad, põllusaared, kiviaiad, poollooduslikud niidud või muud maastikuelemendid koos oma mõjualaga. Need toetavad/soodustavad põllukahjurite looduslike vaenlaste populatsioone. Rohumaaribade näidiseks on allolev kaart, millel on kajastatud simulatsioon maastikuelementidega Karula piirkonna pilootalal. Kaardil on külvikorras olev põld pindalaga 93,6 ha. Põllu servadele ja keskele on rohelisega joonistatud lineaarsed maastikuelemendid (rohtsed ribad) laiusega 6 meetrit. Antud näites katavad need maastikuelemendid oma mõjualaga 60% põllu pindalast.

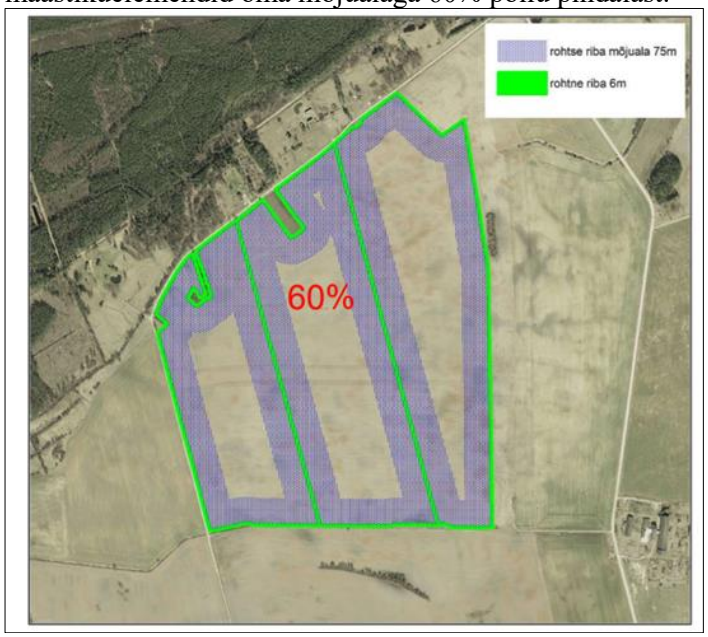

Allikas: Projekti „Elurikkuse sotsiaal-majanduslikult ja kliimamuutustega seostatud keskkonnaseisundi hindamiseks, prognoosiks ja andmete kättesaadavuse tagamiseks vajalikud töövahendid" (ELME) 29.10.2020

toimunud seminari ettekanne „Elurikkuse tähtsus põllumajanduslikes ökosüsteemides“, Veromann, E., Kikas, K., Helm, A.

Kas selline toetus motiveeriks Teid põllumaal tegema järgmisi looduslikku mitmekesisust tagavaid tegevusi?

	Jah, kindlasti	Pigem jah	Nii ja naa	Pigem ei	Ei	Ei oska öelda	See ei puuduta mind
Säilitama olemasolevaid rohumaaribasid (laiusega vähemalt 6 meetrit)	○	○	○	○	○	○	○
Rajama mitmeliigilisi rohumaaribasid (laiusega vähemalt 6 meetrit)	○	○	○	○	○	○	○
Rajama hekke (laiusega vähemalt 6 meetrit)	○	○	○	○	○	○	○
Säilitama põllusaari	○	○	○	○	○	○	○
Rajama uusi põllusaari	○	○	○	○	○	○	○
Säilitama kiviaedu	○	○	○	○	○	○	○
Rajama uusi kiviaedu	○	○	○	○	○	○	○
Säilitama muid maastikuelemente (metsasiile, puude ridu, kraave)	○	○	○	○	○	○	○

4. Kas Te otsite oma praegu kasutatavale põllumajandusmaale järgneva 10 aasta jooksul alternatiivseid kasutusviise?

○ Jah, otsin põllumajandusmaale alternatiivseid kasutusi
○ Ei
○ Ei oska öelda

5. Kui suur võiks olla Teie praegu kasutatavast põllumajandusmaast potentsiaalselt muuks maakasutuseks kavandatud ala?

Metsastatav ala … ha
Energiakultuuride kasvatamise ala … ha
Päikesepargi ala … ha
Tööstusmaa … ha
Elamumaa … ha

6. Mis motiveeriks Teid põllumajandusmaad kasutama eelkõige põllumajanduslikus tegevuseks?

……

7. Mis motiveeriks Teid põllumajandusmaad kasutama mittepõllumajanduslikuks tegevuseks?

……..

8. Uuel programmiperioodil kavandatakse sekkumist väärtuslike püsirohumaade säilitamiseks. Tegemist on püsirohumaadega, mis on enam kui 10 aastat uuendamata liigirikkad looduslikud rohumaad.

Kas vastav toetus motiveeriks Teid selliseid rohumaid vähemalt 5 aastat säilitama, st rohukamarat mitte kahjustama, sünteetilisi taimekaitsevahendeid ja väetisi mitte kasutama, hooldama niitmise ja karjatamise teel ning niite kokku koguma (va karjatamise järgne niide)?

○ Jah
○ Ei
○ Ei oska öelda
○ See ei puuduta mind

9. Palun põhjendage “ei” vastust.

…….

10. Uuel programmiperioodil kavandatakse jätkata põhjaveekaitse toetusega kaitsmata põhjavee ning allikate ja karstilehtritega aladel. Kohustus on 5 aasta pikkune.
Milliseid allpool nimetatud põhjaveekaitse toetuse nõuded või tegevused on Teie jaoks kergesti või raskesti täidetavad?

	Väga kergesti täidetav	Pigem kergesti täidetav	Nii ja naa	Pigem raskesti täidetav	Väga raskesti täidetav	See ei puuduta mind
Põllumaa tuleb hoida rohumaana (rohukamaras)	○	○	○	○	○	○
Rohumaal on keelatud kündmine, kultiveerimine, koorimine, randaalimine ja freesimine, lubatud on äestamine	○	○	○	○	○	○
Rohukamarat võib uuendada otsekülvi ja pealtparandamise teel	○	○	○	○	○	○
Rohumaal on keelatud ülekarjatamine	○	○	○	○	○	○
Rohumaal on keelatud glüfosaadi kasutamine	○	○	○	○	○	○
Mullaproovide võtmine	○	○	○	○	○	○
Kohustuslik veekaitseteemaline koolitus	○	○	○	○	○	○

11. Uuel programmiperioodil kavandatakse happeliste mineraalmuldade lupjamise toetust, mida saab taotleda põllumaale ja püsirohumaale. Tegu on 5 aastase pikkuse kohustusega, mille jooksul peab lubjatarbe kaardi alusel toetusaluseid põlde vähemalt ühe korra lupjama. Kohustusperioodi jooksul tuleb lupjamiseks kasutada tuhka või muud lubiväetist, mis on kantud väetiseregistrisse. Seda toetust kavandatakse tulemuspõhise sekkumisena, mis tähendab, et mulla pH peab tõusma või liikuva kaltsiumi sisaldus ei tohi langeda. Mõju olemasolu tõendatakse kohustuslike mullaproovidega. Toetust ei ole võimalik taotleda turvasmuldadele.

Kas oleksite valmis võtma 5 aasta pikkuse kohustuse, mille puhul tuleb mullaproovidega tõendada pH tõus või liikuva kaltsiumi sisalduse säilimine?
○ Jah
○ Ei
○ Ei oska öelda
○ See ei puuduta mind

12. Palun põhjendage "ei" vastust.
……

13. Millises ulatuses oleksite valmis kasutama tuhka?
○ 76–100% ulatuses
○ 51–75% ulatuses
○ 25–50% ulatuses
○ Vähem kui 25% ulatuses
○ Ei
○ Ei oska öelda
○ See ei puuduta mind

14. Käesoleval programmiperioodi on olnud võimalik keskkonnasõbraliku majandamise toetuse (KSM) lisategevusena taotleda toetust mesilaste korjealade rajamiseks. Huvi selle toetuse vastu on olnud tagasihoidlik – näiteks 2019. aastal määrati toetust 23 tootjale ning korjealade pind oli 298 hektarit. Uuel programmiperioodil

kavandatakse toetust tolmeldajate tugialade rajamiseks ökokavana, mille kohustus on 1 aasta pikkune. See tähendab, et toetust saavad taotleda ka tootjad, kes KSM toetust ei taotle. Kui käesoleval perioodil peab korjeala ja mesilaspere kaugus olema kuni 200 m, siis uuel perioodil kavandatakse seda oluliselt suurendada – mesilasperedele lähima põllu äär peab asuma kuni 500 m kaugusel ja kaugeima põllu lähim äär kuni 1000 m kaugusel mesilasperedest. Samuti lubatakse korjeala rajada lisaks puhaskultuurile ka korjetaimede seguga.

Kas Te sellistel tingimustel taotleksite tolmeldajate korjealade toetust?

- ○ Jah
- ○ Ei
- ○ Ei oska öelda
- ○ See ei puuduta mind

15. Palun põhjendage "ei" vastust.

…….

16. KSM toetusega plaanitakse jätkata ka uuel programmiperioodil.

Millised allpool nimetatud KSM nõuded või tegevused on Teie jaoks kergesti või raskesti täidetavad?

	Väga kergesti täidetav	Pigem kergesti täidetav	Nii ja naa	Pigem raskesti täidetav	Väga raskesti täidetav	See ei puuduta mind
Viljavahelduse järgimine	○	○	○	○	○	○
Liblikõieliste kultuuride kasvatamine 15% põllumaast	○	○	○	○	○	○
Talvise taimkatte ja vahekultuuride kasvatamine 30% põllumaast	○	○	○	○	○	○
Sertifitseeritud seemne kasutamine	○	○	○	○	○	○
Mullaproovide võtmine	○	○	○	○	○	○
Glüfosaadi kasutamise piirang	○	○	○	○	○	○
Ühe kalendriaasta jooksul sama taimekaitsevahendi kasutamise piirang ühel ja samal põllul	○	○	○	○	○	○
Kohustuslik alg- ja täiendkoolitus	○	○	○	○	○	○
Köögiviljakasvatuses köögiviljakultuuri hoidmine koristamiseni rohukamaras	○	○	○	○	○	○
Maasikakasvatuses maasika reavahede hoidmine kaetuna orgaanilise materjaliga (sh rohukamaras)	○	○	○	○	○	○
Maasikakasvatuses maasikaridade peal kasutamine orgaanilist või sünteetilist multši	○	○	○	○	○	○

17. Keskkonnasõbraliku puuvilja- ja marjakasvatuse toetus (KSA) jätkub ka uuel programmiperioodil.

Millised allpool nimetatud KSA toetuse nõuded või tegevused on Teie jaoks kergesti või raskesti täidetavad?

	Väga kergesti täidetav	Kergesti täidetav	Nii ja naa	Pigem raskesti täidetav	Raskesti täidetav	See ei puuduta mind
Üldhävitava toimega herbitsiidi (glüfosaadi) kasutamise keeld	○	○	○	○	○	○

	Väga kergesti täidetav	Kergesti täidetav	Nii ja naa	Pigem raskesti täidetav	Raskesti täidetav	See ei puuduta mind
Feromoonpüüniste kasutamine	○	○	○	○	○	○
Bioloogilist mitmekesisust toetavate väikeelementide kasutamine (alla 0,01 ha, näiteks putukate ja lindude joogianum, vanad kõdunevad notid, kivikuhil, oksakuhil, lindude pesakast, röövlindude istumiskoht, putukapesa, mesitarud, milles peetakse mesilasi)	○	○	○	○	○	○
Heki, puuderea või kiviaia olemasolu põllu ühel küljel	○	○	○	○	○	○
Mullaproovide võtmine	○	○	○	○	○	○
Reavahede hoidmine rohukamaras või orgaanilise multši all	○	○	○	○	○	○
Kohustuslik alg- ja täiendkoolitus	○	○	○	○	○	○
Lisategevus: herbitsiidide mittekasutamine	○	○	○	○	○	○
Lisategevus: juurde toodava orgaanilise multši kasutamine puuvõrade all või põõsaridades	○	○	○	○	○	○
Lisategevus: järk-järguline niitmine, kus reavahesid hooldatakse üle rea nii, et rohu kõrgus oleks märgatav	○	○	○	○	○	○
5 aasta pikkune kohustus	○	○	○	○	○	○

18. "Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuses" lisandub uuel programmiperioodil toetatavate kultuuride nimekirja mitmeid uusi kultuure.

Kas olete kaalunud uuel programmiperioodil alljärgnevate sortide kasvatamist "Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetuse" raames 5 aasta pikkuse kohustusena?

	Jah	Ei	See toetus ei puuduta mind
Talirukis 'Sangaste'	○	○	○
Põldhernes 'Mehis'	○	○	○
Põlduba 'Jõgeva'	○	○	○
Kartul 'Ando'	○	○	○
Valge ristik 'Jõgeva 4'	○	○	○
Põlduba 'Helbi'	○	○	○
Põldhernes 'Kirke'	○	○	○
Kartul 'Endla'	○	○	○
Kartul 'Jõgeva kollane'	○	○	○
Kartul 'Väike verev'	○	○	○
Söödapeet 'Jõgeva Eckendorf'	○	○	○
Aas-rebasesaba 'Haljas'	○	○	○
Sale-haguhein 'Ilo'	○	○	○
Punane aruhein 'Jõgeva 70'	○	○	○
Söögisibula 'Jõgeva 3' tippsibula kasvatus	○	○	○
Söögikaalikas 'Kohalik sinine'	○	○	○
Söögikaalikas 'Kõpu'	○	○	○
Valge peakapsas 'Jõgeva'	○	○	○

19. Kui olulised on allpool nimetatud investeeringuobjektid Teie ettevõttes perioodil 2021—2027?

	Väga oluline	Oluline	Nii ja naa	Väheoluline	Ei ole üldse oluline	See ei puuduta mind
Uus keskkonnahoidlik taimekaitsetehnoloogia (nt õhkkardinaga poomiga prits, prits, mille poomil on kõrgusautomaatika, biotõrje katmikaladel)	○	○	○	○	○	○
Mehhaaniline umbrohutõrjeseade	○	○	○	○	○	○
Taimekahjustajate monitooringu- ja hoiatussüsteem (nt monitooringusüsteem kartuli mehemädaniku ja sibula ebajahukastme kindlakstegemiseks)	○	○	○	○	○	○
Täppisväetamise sensorsüsteem	○	○	○	○	○	○
Sõnniku sisestuslaotuse seade	○	○	○	○	○	○
Varjualune, mis kaitseb loomi neile mittesobivate ilmastikutingimuste eest	○	○	○	○	○	○
Maastikuelemendina puudesalude rajamine, mis kaitseb loomi neile mittesobivate ilmastikutingimuste eest	○	○	○	○	○	○
Väljas peetavatele kariloomadele alaline söötmis- ja jootmiskoht välialadel	○	○	○	○	○	○
Jootmissüsteem karjamaal, sh mobiilsed jooturid	○	○	○	○	○	○
Kogumis- ja karjaaed	○	○	○	○	○	○
Loomakasvatushoone/-rajatise või loomade pidamiseks piiritletud ala tarastamine	○	○	○	○	○	○
Pääsla loomakasvatushoonet ümbritsevale territooriumile (statsionaarsed desomatid, väravasüsteemid inimestele, veokitele jne)	○	○	○	○	○	○
Ala korjuste hoiustamiseks enne kahjutustamisele viimist, mis asub loomakasvatushoonet ümbritsevast tarastatud territooriumist väljaspool (tarastus, konteineri aluse platsi asfalteerimine, betoneerimine või muul viisil lekkekindlaks muutmine, konteineri ost)	○	○	○	○	○	○
Loomakasvatushoone ruumide, veokite ja haagiste pesemise ja desinfitseerimise seade	○	○	○	○	○	○
Pesu- ja desorajatis loomakasvatushoonet teenindavate veokite ja haagiste pesemiseks ja desinfitseerimiseks	○	○	○	○	○	○
Riietusruumid loomakasvatushoones	○	○	○	○	○	○
Loomakasvatushoonetele kliimaseade (nt ventilaatorid piimalehmalautadesse)	○	○	○	○	○	○
Keskkonnasäästlik jahutusseade või jahutusseade keskkonnasäästlikumate vastu	○	○	○	○	○	○
Veeseaduse nõuete täitmiseks sõnnikuhoidla kate ammoniaagiheitme vähendamiseks	○	○	○	○	○	○
Vedelsõnnikuhoidla	○	○	○	○	○	○
Tahkesõnnikuhoidla	○	○	○	○	○	○
Silohoidla	○	○	○	○	○	○
Lekkekindel aluspind sügavallapanuga lauta	○	○	○	○	○	○
Investeering vee kokkuhoiuks ja taaskasutuseks katmikaladel	○	○	○	○	○	○
Bioenergial töötav kuivati	○	○	○	○	○	○

	Väga oluline	Oluline	Nii ja naa	Väheoluline	Ei ole üldse oluline	See ei puuduta mind
Taastuvenergialahendus	○	○	○	○	○	○
Investeering tootmishoone energiasäästu	○	○	○	○	○	○
Biometaanil töötav traktor	○	○	○	○	○	○

20. Palun nimetage kuni 5 kõige olulisemat investeeringuobjekti Teie ettevõttes perioodil 2021—2027, mida ei ole eelnevas küsimuses nimetatud ja millesse investeeriksite ainult toetuse abiga.

1. ……
2. ……
3. ……
4. ……
5. ……

21. Palun nimetage kuni 5 kõige olulisemat investeeringuobjekti Teie ettevõttes perioodil 2021—2027, mida ei ole üle-eelnevas küsimuses nimetatud ja millesse investeerimiseks toetust Teie arvates vaja ei oleks.

1. ……
2. ……
3. ……
4. ……
5. ……

22. Kas Te peate põllumajandusloomi ja/või -linde?

○ Jah
○ Ei

23. Loomade heaolu toetusega plaanitakse jätkata uuel programmiperioodil.

Millised loomade heaolu toetuse nõuded või tegevused on Teie jaoks kergesti või raskesti täidetavad?

	Väga kergesti täidetav	Kergesti täidetav	Nii ja naa	Pigem raskesti täidetav	Raskesti täidetav	See ei puuduta mind
Loomade karjatamine karjatamisperioodil rohumaal	○	○	○	○	○	○
Rohumaade ülekarjatamise vältimine	○	○	○	○	○	○
Karjatatava rohumaa ümbritsemine taraga, v.a rannaniitude mereäärne külg	○	○	○	○	○	○
Karjatatavate loomade pääs varjualusesse või loomakasvatushoonesse	○	○	○	○	○	○
Täkkude pääsu tagamine karjamaale või väliaedikusse karjatamisperioodil	○	○	○	○	○	○
Karjatatavate hobuste pidev vaba juurdepääs joogiveele	○	○	○	○	○	○
Hobustele mittesobiva ilma puhul nende kaitsmine ilma eest või karjamaale mitte laskmine	○	○	○	○	○	○
Hobuste pidamiseks on olemas loomakasvatushoone	○	○	○	○	○	○
Kuni 7-päevaste sigade kastreerimisel lokaalanesteesia ja analgeesia kasutamine või	○	○	○	○	○	○

	Väga kergesti täidetav	Kergesti täidetav	Nii ja naa	Pigem raskesti täidetav	Raskesti täidetav	See ei puuduta mind
üldanesteesia koos analgeesiaga, mida kinnitab kirjalikult veterinaararst						
Rühmasulgudes on võõrdepõrsa, kesiku või nooremise kohta tagatud 10% (üle 85 kg) või 15% (kuni 85 kg) suurem pidamispind võrreldes baasnõudega	○	○	○	○	○	○
Võõrdepõrsale, kesikule või nooremisele pideva juurdepääsu tagamine kahele erinevale tuhnimismaterjalile või tegelusobjektile	○	○	○	○	○	○
Munakanade paiknemistihedus alternatiivmeetodil pidamisel on kuni 8 munakana 1 m^2 pinda	○	○	○	○	○	○
Vuti kohta on vähemalt 200 cm^2 pinda	○	○	○	○	○	○

24. Kas Teie arvates võiks loomade heaolu toetuse asemel rakendada kvaliteedikava(sid), millega liituja täidaks täiendavaid loomade heaolu nõudeid ja võiks küsida kvaliteedikava täitmise eest oma toodangule turul kõrgemat hinda?

○ Jah, kindlasti
○ Pigem jah
○ Nii ja naa
○ Pigem ei
○ Ei
○ Ei oska öelda
○ See ei puuduta mind

25. Milliseid tegevused aitaksid Teie hinnangul vähendada antibiootikumide kasutamist põllumajandusloomade pidamisel?

	Jah, kindlasti	Pigem jah	Nii ja naa	Pigem ei	Ei	See ei puuduta mind
Bioohutuse parandamine loomakasvatushoonetes	○	○	○	○	○	○
Loomapidajate teadlikkuse suurendamine läbi koolituse	○	○	○	○	○	○
Loomapidajate teadlikkuse suurendamine läbi nõustamise	○	○	○	○	○	○
Antibiootikumide vastutustundliku kasutamise põhimõtete järgimine	○	○	○	○	○	○
Karjaterviseprogrammi koostamine ja rakendamine	○	○	○	○	○	○
Loomataudiprogrammi koostamine ja rakendamine	○	○	○	○	○	○

26. Uuel programmiperioodil soovitakse suurendada loomakasvatajate teadlikkust karjatervisest. Selleks plaanitakse toetada karjaterviseprogrammi kasutuselevõttu ja rakendamist loomakasvatusettevõtetes. Karjaterviseprogrammi eesmärk on tuvastada regulaarse karja jälgimise, andmekorje ja -analüüsi kaudu olukord karjas ning näha ette tegevused olemasolevate terviseprobleemide lahendamiseks ning uute ennetamiseks. Toetusega kaetakse kulud, mis on seotud karja regulaarse jälgimise, andmekorje ja arvestuse pidamisega, liitumisega jõudluskontrolli andmebaasi mooduliga, samuti kulud veterinaararsti visiitidele, andmete analüüsimisele ja nõustamisele.

Kas Te taotleksite uuel programmiperioodil karjateriseprogrammi rakendamise toetust?

- ○ Jah, kindlasti
- ○ Pigem jah
- ○ Nii ja naa
- ○ Pigem ei
- ○ Ei
- ○ Ei oska öelda
- ○ See ei puuduta mind

27. Palun põhjendage oma vastust.

…….

28. Uuel programmiperioodil motiveeritakse loomakasvatajaid loomataudide kontrollprogrammide alasele koostööle. Selleks toetatakse loomakasvatusega tegelevate põllumajandustootjate ühenduse algatatud tõrjeprogrammide välja töötamist.

Palun nimetage organisatsioon või ühing, kellega koostöös Te oleksite nõus loomataudide kontrollprogrammi looma ja rakendama?

…….

29. Kas Teie ettevõte tegeleb tava- või mahetootmisega?

- ○ Tavatootmine
- ○ Mahetootmine

30. Kas uuel programmiperioodil kavatsete järgmistes tootmisvaldkondades üle minna mahepõllumajandustootmisele?

	Jah, kindlasti	Pigem jah	Nii ja naa	Pigem ei	Ei	Ei oska öelda
Teraviljakasvatus	○	○	○	○	○	○
Köögiviljakasvatus	○	○	○	○	○	○
Marjakasvatus	○	○	○	○	○	○
Puuviljakasvatus	○	○	○	○	○	○
Piimatootmine	○	○	○	○	○	○
Lihaveisekasvatus	○	○	○	○	○	○
Kitsekasvatus	○	○	○	○	○	○
Lambakasvatus	○	○	○	○	○	○
Seakasvatus	○	○	○	○	○	○
Linnukasvatus	○	○	○	○	○	○

31. Palun põhjendage oma vastust.

……

32. Millised on Teie kavatsused mahetootjana uuel programmiperioodil?

	Jah, kindlasti	Pigem jah	Nii ja naa	Pigem ei	Ei
Suurendada tootmismahtu	○	○	○	○	○
Suurendada mahepõllumajandusmaa pindala	○	○	○	○	○
Säilitada tootmismahtu	○	○	○	○	○
Säilitada praegune mahepõllumajandusmaa pindala	○	○	○	○	○
Vähendada tootmismahtu	○	○	○	○	○
Vähendada mahepõllumajandusmaa pindala	○	○	○	○	○
Mahepõllumajandustoodangu töötlemine tarbijatoodeteks	○	○	○	○	○
Lõpetada mahetootmine	○	○	○	○	○

33. Palun põhjendage oma vastust.

……

34. Kui Teil on seoses küsimustikus käsitletud teemadega kommentaare või arvamusi, siis me oleme tänulikud, kui kirjutate need siia.

……

Suur tänu vastamast!

Lisa 4. ÜPP strateegiakava juhtkomisjoni liikmetele, sekkumislehtede väljatöötamisega tegelevatele ametnikele ning eelhindamise meeskonna liikmetele suunatud veebiküsitluse ankeet

Lugupeetav ÜPP strateegiakava koostamisega seotud isik!

ÜPP strateegiakava eelhindamise käigus on vaja anda hinnang, kas planeeritav rahastamiskava aitab parimal viisil saavutada ÜPP strateegiakava eesmärke. Antud analüüsi tarbeks on oluline arvesse võtta, millised strateegiakava erieesmärgid on kaalukamad, ning mil määral iga kavandatud sekkumine aitab kaasa kõigi erieesmärkide (EE) saavutamisse.
Sellega seoses palume Teie hinnanguid ÜPP strateegiakava erieesmärkide ja sekkumiste kohta. Küsimustik on üles ehitatud kahes osas. Esimeses osas palume võrrelda omavahel kõiki erieesmärke lähtudes nende olulisusest. Teises osas palume hinnata, mil määral iga sekkumine aitab kaasa vastava erieesmärgi tulemuste saavutamisele.
Küsimustikule vastamine võtab 30-40 minutit.

Teie vastuseid ootame hiljemalt 31. augustil. Küsimuste puhul pöörduge Ants-Hannes Viira poole, e-post ants-hannes.viira@emu.ee.

Küsimused

1. Kui oluline on Teie hinnangul erieesmärkide (EE) saavutamine võrreldes teistega? Näidis ühe erieesmärgi põhjal.

	Igati olulisem	Tugevalt olulisem	Mõõdukalt olulisem	Natuke olulisem	Samaväärsed	Natuke olulisem	Mõõdukalt olulisem	Tugevalt olulisem	Igati olulisem	
Horisontaalne EE: Sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning nende kasutuselevõtu ergutamine										1. EE - Toetada põllumajandustootja elujõulisust tagavat sissetulekut ja vastupanuvõimet kogu EL-is, et tagada toiduga kindlustatus
Horisontaalne EE: Sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning nende kasutuselevõtu ergutamine										2. EE - Suurendada konkurentsivõimet ja turule orienteeritust, pöörates erilist tähelepanu teadusuuringutele, tehnoloogiale ja digiüleminekule
Horisontaalne EE: Sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning nende kasutuselevõtu ergutamine										3. EE - Parandada põllumajandustootjate positsiooni väärtusahelas
Horisontaalne EE: Sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning nende kasutuselevõtu ergutamine										4. EE - Panustada kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästvasse energiasse
Horisontaalne EE: Sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning nende kasutuselevõtu ergutamine										5. EE - Edendada säästvat arengut ja selliste loodusvarade tõhusat majandamist nagu vesi, muld ja õhk
Horisontaalne EE: Sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning nende kasutuselevõtu ergutamine										6. EE - Panustada elurikkuse kaitsesse, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke
Horisontaalne EE: Sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning nende kasutuselevõtu ergutamine										7. EE - Olla atraktiivne noorte põllumajandustootjate jaoks ja soodustada ettevõtluse arengut maapiirkondades

Horisontaalne EE: Sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning nende kasutuselevõtu ergutamine										8. EE - Edendada maapiirkondades tööhõivet, majanduskasvu, sotsiaalset kaasatust ja kohalikku arengut, sh biomajandust ja säästvat metsamajandust
Horisontaalne EE: Sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning nende kasutuselevõtu ergutamine										9. EE - Parandada EL-i põllumajanduse reageerimist ühiskonna nõudlusele toidu ja tervise osas, sh säästval moel toodetud ohutu ja toitev toit, toidu raiskamine, loomade heaolu

2. Milline on Teie hinnangul allpool esitatud sekkumiste panus järgnevalt nimetatud erieesmärgi saavutamisse? Näidis ühe erieesmärgi põhjal.

Horisontaalne EE: Sektori kaasajastamine põllumajanduses ning maapiirkondades teadmiste edendamise ja jagamise, innovatsiooni ja digiülemineku abil ning nende kasutuselevõtu ergutamine

	Panus puudub	Väike panus	Keskmine panus	Suur panus
Nõuandeteenuse osutamise toetus	○	○	○	○
Teadmussiirde- ja nõustamissüsteemi (AKIS) arendamise toetus	○	○	○	○
Innovatsioonikoostöö	○	○	○	○
Põhiline sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks	○	○	○	○
Täiendav ümberjaotav sissetulekutoetus jätkusuutlikkuseks	○	○	○	○
Põllumajandustootmisega seotud toetus ammlehma kasvatamiseks	○	○	○	○
Põllumajandustootmisega seotud toetus piimalehma kasvatamiseks	○	○	○	○
Põllumajandustootmisega seotud toetus aianduskultuuride kasvatamiseks	○	○	○	○
Põllumajandustootmisega seotud toetus ute ja kitse kasvatamiseks	○	○	○	○
Põllumajanduskindlustustoetus	○	○	○	○
Loodusõnnetustes või katastroofides kahjustunud põllumajandusliku tootmise potentsiaali taastamise toetus	○	○	○	○
Investeeringud põllumajandusega seotud taristu (maaparandussüsteemid ja teed) kaasajastamisse	○	○	○	○
Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	○	○	○	○
Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud	○	○	○	○
Põllumajanduse ja toidusektori müügivõimekuse tõstmine	○	○	○	○
Väikeste põllumajandusettevõtete arendamine	○	○	○	○
Mesinduse sektoripõhine sekkumine	○	○	○	○
Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse	○	○	○	○
Liidu ja riiklike kvaliteedikavade rakendamise toetamine	○	○	○	○
Tunnustatud tootjaorganisatsioonide loomise toetamine	○	○	○	○
Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetamine	○	○	○	○
Kliima- ja keskkonnakava: Ökoalad	○	○	○	○
Keskkonnasõbralik majandamine	○	○	○	○
Mahepõllumajanduse ökokava	○	○	○	○
Mulla- ja veekaitsetoetus	○	○	○	○
Investeeringud metsa kliimamuutustega kohanemiseks	○	○	○	○
Maaparanduslikud keskkonnakaitserajatised	○	○	○	○
Mesilaste korjeala toetus	○	○	○	○
Poolloodusliku koosluse hooldamise toetus	○	○	○	○
Elurikkuse soodustamine Natura 2000 erametsades	○	○	○	○
Karjatatava püsirohumaa toetus	○	○	○	○
Väärtusliku püsirohumaa säilitamine	○	○	○	○
Ökosüsteemiteenuste säilitamine põllumaal	○	○	○	○
Ohustatud tõugu looma pidamise toetus	○	○	○	○
Kohalikku sorti taimede kasvatamise toetus	○	○	○	○
Täiendav sissetulekutoetus noortele põllumajandustootjatele	○	○	○	○
Põllumajandusliku tegevusega alustava noore ettevõtluse soodustamine	○	○	○	○

	Panus puudub	Väike panus	Keskmine panus	Suur panus
Investeeringud ettevõtete konkurentsivõime tõstmiseks	○	○	○	○
Investeeringud ettevõtluskeskkonna arendamiseks maapiirkonnas	○	○	○	○
LEADER-kogukonna juhitud kohalik areng	○	○	○	○
Investeeringud bioressursside väärindamisse	○	○	○	○
Metsataristu korrashoid ja arendamine	○	○	○	○
Loomade tervist edendavate kõrgemate majandamisnõuete toetus	○	○	○	○
Loomade heaolu toetus	○	○	○	○
Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus	○	○	○	○
Loomataudide kontrolliprogrammide alase koostöö toetus	○	○	○	○

Lisa 5. Ametkonnale suunatud fookusgrupi-arutelu kava

Ametkonnale suunatud fookusgrupi-arutelu kava

Eesmärk on saada sisendit eelhindajale ette antud nendele hindamisküsimustele, mis puudutavad Ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 rakendamise haldussuutlikkust ja toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmeid.

Küsimused

Haldussuutlikkus

1. Millised on ÜPP strateegiakava juhtimisel või rakendamisel teie asutuse haldussuutlikkuse tugevused ja nõrkused (arengutakistused), arvestades uuel programmiperioodil ÜPP otsetoetuste ja maaelu arengu rahastamise mahtu ja halduskoormust ning tehnilisele abile kavandatavat rahalist mahtu? Palun nimetage parimaid praktikad ÜPP strateegiakava juhtimisest või rakendamisest tulenevate ülesannete täitmise osas)?

2. Kuidas mõjutab teie asutuse haldussuutlikkust kontekst (välised tegurid – COVID-19 mõjud vms)?

3. Arvestades uuel programmiperioodil ÜPP otsetoetuste ja maaelu arengu rahastamise mahtu ja halduskoormust ning tehnilisele abile kavandatavat rahalist mahtu, siis milliseks hindate ÜPP strateegiakava juhtimisel või rakendamisel oma asutuse olemasolevat

- struktuuri toimivust (sh õigusraamistikku, tööjaotust, ülesandeid vastustust vms)?

- töötajaskonna piisavust (töötajaskonna teadmised, oskused, töötajate arv vms)?

- süsteemide toimivust (protseduurireeglid, standardid vms)?

- töövahendite piisavust (IT süsteemid, kontoritehnika vms)?

Seire- ja hindamissüsteem

4. Millisel määral on olemasolev seire- ja hindamissüsteem (hindamiskava olemasolu, teadmised, oskused, struktureeritud andmekogud, andmekogude säilitamine vms) sobilik ÜPP strateegiakava seire ja hindamise tarvis vajalike andmete kogumiseks?

5. Millisel määral olemasolev seire- ja hindamissüsteem võimaldab koguda kõiki ÜPP strateegiakavas planeeritud väljund- ja tulemusmõõdikuid?

6. Millisel määral olemasolev seire- ja hindamissüsteem võimaldab hinnata kõiki ÜPP strateegiakavas määratletud väljundeid, tulemusi ja mõju?

Toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks kavandatud meetmed

7. Milliseid meetmeid kehtival programmiperioodil kasutate toetuse taotlejate ja toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks (taotlemine toimub elektrooniliselt, st andmete ühekordne esitamine, eeltäidetud (registrid suhtlevad omavahel nii toetuse taotlemisel kui aruandlusel), andmebaaside kiirus,

lihtsustatud kuluhüvituse rakendamine, aruandluse mahu vähendamine, kontrollimise kaasajastamine vms)

- otsetoetuste puhul?

- maaelu arengu tagastamatute toetuste puhul?

- maaelu arengu tagastavate toetuste puhul?

8. Milliseid meetmeid olete kavandanud või kavandamas toetuse taotlejate ja toetusesaajate halduskoormuse vähendamiseks (taotlemine toimub elektrooniliselt, st andmete ühekordne esitamine, eeltäidetud (registrid suhtlevad omavahel nii toetuse taotlemisel kui aruandlusel), andmebaaside kiirus, lihtsustatud kuluhüvituse rakendamine, aruandluse mahu vähendamine, kontrollimise kaasajastamine vms)

- otsetoetuste puhul?

- maaelu arengu tagastamatute toetuste puhul?

- maaelu arengu tagastavate toetuste puhul?

Suur aitäh!